

การศึกษาการเส่งกลองกิ่ง วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

พฤษภาคม 2557

การศึกษาการเส็งกลองกิ่ง วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

พฤษภาคม 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาการเส่งกลองกิ่ง วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

พฤษภาคม 2557

บัณฑิต อุปชัย. (2557). การศึกษาการเส็งกลองกิ่ง วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนอง
วัวซอ จังหวัดอุดรธานี . ปรินญาณิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . อาจารย์ที่ปรึกษาปรินญาณิพนธ์ :
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ, ดร.วีระ พันธุ์เสือ.

การวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ได้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยตามหลักมานุษยดุริยางควิทยา ซึ่ง
การรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ใช้ในงานวิจัย ได้มาจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์ และการ
สังเกต จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการศึกษาวิเคราะห์เรียบเรียงตามลำดับความสำคัญ วัตถุประสงค์
ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ การศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของกลองกิ่ง และการศึกษา
วัฒนธรรมการเส็งกลองและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกลองกิ่ง ขั้นตอน และวิธีการเส็งกลองกิ่ง

ผลการวิจัยพบว่ากลองกิ่งเป็นกลองที่พบได้ในภาคอีสานมาเป็นเวลาช้านาน กลองกิ่งพบได้
ในหลายจังหวัดในภาคอีสาน รวมถึงจังหวัดอุดรธานี โดยมีพระครูพิทักษ์ วัฒนวิทยาคม (หลวงพ่อเจริญ
ฐานยุตโต) เจ้าอาวาสวัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี และ
ชาวบ้านจะช่วยกันทำกลองกิ่งและนำมาใช้ในพิธีการหรือโอกาสหรือประเพณีที่สำคัญต่างๆ หลังจาก
นั้นจะทำการเก็บรักษากลองไว้ที่วัด เพราะวัดเป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน ในชุมชน กลองกิ่งจัดเป็นชนิด
กลองสองหน้า วัสดุที่ใช้ทำกลองกิ่งจะเป็นวัสดุที่มีในธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น ตัวกลองทำจากไม้เนื้อแข็ง
หน้ากลองนิยมใช้หนังควาย ลักษณะของกลองกิ่งจะมีปากกว้าง ก้นแคบ การตกแต่งเสียงทำได้โดย
การตีหนังที่ร้อยกลอง การประดับตกแต่งกลองกิ่งโดยการใช้ดอกไม้ประดิษฐ์และผ้าสีสดใส และ
จะทำเมื่อมีน้ำกลองกิ่งออกมาใช้ในพิธีการและโอกาสต่างๆ ชาวบ้านท้องถิ่นมักจะเรียกการตีกลองกิ่ง
ว่า “การเส็งกลอง” การตีหรือการเส็งกลองกิ่งจะใช้ไม้ตีเป็นคู่ ความดังของกลองกิ่งจะวัดที่ระดับความ
ดังในการตี ส่วนในงานประเพณีที่สำคัญ มักนิยมจัดให้มีการแข่งขันการเส็งกลองกิ่ง โดยชาวบ้านในแต่ละ
พื้นที่จะส่งคณะกลองกิ่งของตนเข้าแข่งขัน

ชาวภาคอีสานมีความเชื่อเรื่องโชคลางและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรมต่างๆที่สามารถพบได้ในการ
ทำและการแข่งขันกลองกิ่ง เช่น ไห้วครู การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่ง ถือเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกัน จาก
เดิมขั้นตอนและวิธีการเส็งกลองกิ่งจัดขึ้นเพื่อตีระฆังให้เกิดเสียงดังเป็นสำคัญ แต่ในปัจจุบันได้จัดให้
มีการแข่งขันกันขึ้นเพื่อประชันความดังของกลอง จึงได้มีการตั้งกติกาในการแข่งขันและคณะกรรมการ
ตัดสินขึ้น โดยการแข่งขันจะเริ่มจากการเลือกหาคู่แข่งขันที่เหมาะสมกัน และจะผลัดกันตีกลองภายใน
เวลาที่กำหนด เกณฑ์การให้คะแนนจะเน้นเรื่องความดังของกลองเป็นหลัก ส่วนเกณฑ์อื่นๆรองลงมา
ได้แก่ ลีลาการตีกลอง เสียงของกลอง การแต่งกาย เป็นต้น นอกเหนือจากรางวัลแห่งชัยชนะและ
ชื่อเสียงของท้องถิ่นนั้นๆ ที่ ได้รับจากการแข่งขันแล้ว สิ่งสำคัญที่ชาวบ้านท้องถิ่นที่เข้าร่วมการแข่งขัน
ได้รับ คือ ความภาคภูมิใจของชาวบ้านที่ได้ร่วมแรงร่วมใจกันตลอดการแข่งขันการเส็งกลองกิ่ง

โดยภาพรวมแล้ววัฒนธรรมการเสืงกลองกิ่งของชาวบ้านตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ
จังหวัดอุดรธานี โดยมีพระครูพิพัฒน์วิฑฒน (หลวงพ่อเจริญ ฐานยุตโต) เจ้าอาวาสวัดป่าโนนสว่าง ผู้
ซึ่งให้การสนับสนุนการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมอันดั้งามนี้ และจะยังคงดำรงสืบทอดไปสู่ลูกหลาน
สืบไป

A STUDY OF SENG KLONG-KHING AT WAT PA NON SAWANG, MAK-YA DISTRICT,
AMPHUR NONG WUA SOR, UDON THANI PROVINCE

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts Degree in Ethnomusicology
at Srinakharinwirot University

May 2014

Bandith Oupachai. (2014). *A Study of Seng Klong-Khing at Wat Pa Non Sawang, Mak-Ya District, Amphur Nong Wua Sor, Udon Thani Province*. Master Thesis, M.F.A. (Ethnomusicology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.
Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr. Rujee Srisombut, Dr. Veera Phansue.

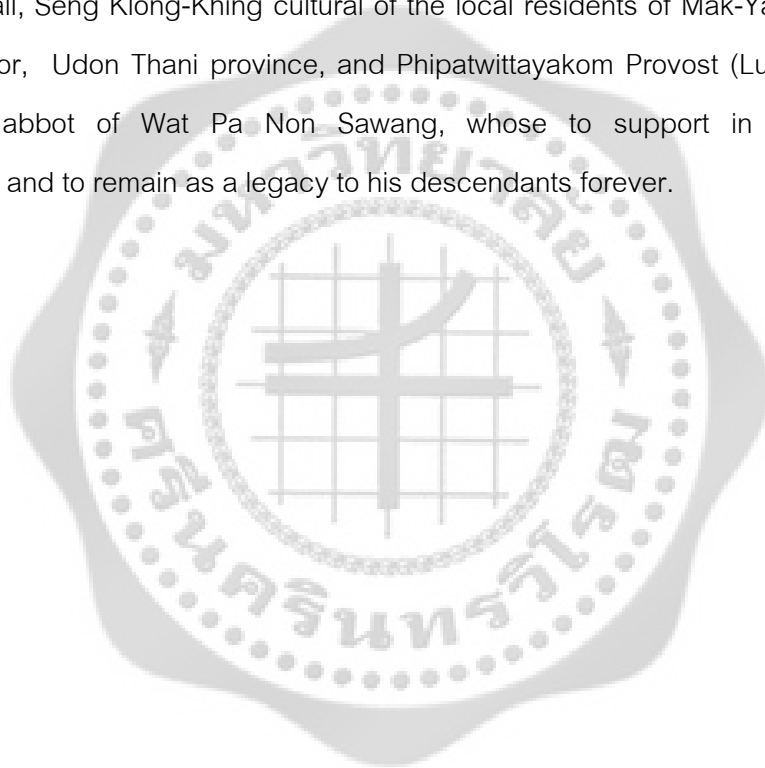
Qualitative research method used in this research was following by principle of Ethnomusicology. All data used in this study were taken from fieldwork, interviews, observation and then data analysis was performed by the order of magnitude. The purpose of this research is to study the history and composition of Klong-Khing and to study of culture of Seng Klong and culture-related Seng Klong-Khing, procedures and methods of Seng Klong-Khing.

The results showed that Klong-Khing was a drum that found in the North-East for a long time. Klong-Khing was found in several provinces in the North-East including Udon Thani. Phipatwittayakom Provost (Luang Por Charoen Thanyut-to), abbot of Wat Pa Non Sawang, Mak-Ya district, Amphur Nong Wua Sor, Udon Thani province, and local residents helped to do Klong-Khing and they used it in ceremonial occasions or traditions or important culture. After that, Klong-khing is kept at the temple where is the center of community. Klong-Khing is the kind of two faces drum. Materials used to make drums are found in the nature. For example, the drum body is made of hardwood and drum faces is usually made of buffalo skin. Characteristics of Klong-Khing have a wide top and narrow bottom. Sounds are arranged by pulling tight drum bands. Klong-Khing decorations are made up from artificial flowers, bright fabrics when the drums are made out and used in ceremonies and occasions. Local residents often call Klong-Seng playing as Seng Klong. Pair of drum sticks is used for drum playing or Seng Klong. The volume of the drums is measured at the level of the drum playing. In the important tradition, they often provide competition of Seng Klong-King by residents in each area and they send their drum bands to the competition.

The North-east people beliefs in superstition and sacrilege. Ceremonies can be found in the method and competition of drum such as Wai Kru ceremony, sacred worship which are the related culture. Previously, the process and method of Seng Klong-Khing are

major held to keep the noise. Currently, it has organized a competition to compete the volume of the drums. Therefore, the rules and the boards of competition are set. The drum competition will start by choosing appropriate matching competitor and take turns playing the drums within the time limit. Scoring will focus primarily on the volume of the drums. The other criteria, followed by rhythmic drumming, sound of drums, dress and so on. In addition to winning awards and locality fame received from the competition, the important thing that local residents who attended the event received the very proud of the local residents together throughout the competition, Seng Klong-Khing.

Overall, Seng Klong-Khing cultural of the local residents of Mak-Ya District, Amphur Nong Wua Sor, Udon Thani province, and Phipatwittayakom Provost (Luang Por Charoen Thanyut-to), abbot of Wat Pa Non Sawang, whose to support in the preservation of this culture and to remain as a legacy to his descendants forever.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาการเลี้ยงกลองกิ่ง วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

ของ

บัณฑิต อุปชัย

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัย

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่.....พฤษภาคม พ.ศ. 2557

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ที่ปรึกษาหลัก

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ)

(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์)

..... ที่ปรึกษาร่วม

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.วีระ พันธุ์เสือ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.วีระ พันธุ์เสือ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ ดร. วีระ พันธุ์เสือ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา อินทรสุนานนท์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมพล งามสุทธิ กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่ม ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และประสิทธิประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

ขอกราบขอบพระคุณพระครูพิพัฒน์วิทยาคม (หลวงพ่อเจริญ สุวณฺโณ) เจ้าอาวาสวัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ที่ท่านได้ให้ข้อมูลการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ อาจารย์ ชู ผู้ดูแลวัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี และชาวบ้านทุกท่านที่ได้ให้คำปรึกษา และข้อมูลการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ปริญญาโท ภาคพิเศษสาขามานุษยดุริยางควิทยา รุ่นปี 52 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้เกียรติไว้ว างใจและเป็นกำลังใจในการมอบหมายงานระหว่างการศึกษา การทำงานและการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับบิดา มารดา และพี่ชาย ที่ให้การอบรมสั่งสอนสนับสนุนในการศึกษา และเป็นกำลังใจสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี คุณค่าของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา อาจารย์และบุคคลที่เคารพรักทุกท่าน

บัณฑิต อุทัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
เอกสารและตำราทางวิชาการ.....	8
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	16
การรวบรวมข้อมูล.....	16
การศึกษาข้อมูล.....	17
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	17
สรุปและอภิปรายผล.....	18
4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	19
ศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของกลองกิ่ง.....	19
ประวัติความเป็นมาของกลองกิ่ง.....	19
ความสำคัญของกลองกิ่ง.....	21
วิวัฒนาการของกลองกิ่ง.....	22
องค์ประกอบของกลองกิ่ง.....	24
การทำกลองกิ่ง.....	24
การเลือกวัสดุในการทำกลองกิ่ง.....	27
อุปกรณ์ในการทำกลองกิ่ง.....	29

ขั้นตอนในการทำลอง.....	34
------------------------	----

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
ศึกษาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสีงกลองกิ่ง ขั้นตอนและวิธีการเสีงกลองกิ่ง.....	46
การไหว้ครู.....	48
การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์.....	50
โอกาสในการเสีงกลอง.....	53
ขั้นตอนและวิธีการเสีงกลอง.....	53
การเสีงกลอง.....	53
การจัดลำดับคู่แข่ง.....	54
นักดนตรีผู้เข้าแข่งขัน.....	54
การแข่งขัน.....	56
วิธีการตี.....	60
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	64
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	64
ความสำคัญของการวิจัย.....	64
วิธีดำเนินการวิจัย.....	65
สรุปผลการวิจัย.....	66
อภิปรายผล.....	78
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป.....	79
บรรณานุกรม	80
ภาคผนวก	83
ภาคผนวก ก.....	84
ภาคผนวก ข.....	91
ประวัติย่อผู้วิจัย	95

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กลองกิ่ง.....	20
2 วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี.....	21
3 กลองกิ่ง.....	23
4 กลองกิ่งที่ทำขึ้นและมีเก็บไว้ที่วัดป่าโนนสว่าง.....	24
5 ตัวกลอง.....	25
6 หนังกลองที่ทำจากหนังควาย.....	25
7 หนังร้อยที่ทำจากหนังควาย.....	26
8 เชือกไนลอนเบอร์ 12.....	26
9 การเลือกไม้ทำกลอง.....	27
10 หนังแพะ.....	28
11 หนังงู.....	28
12 หนังวัว.....	29
13 หนังควาย.....	29
14 ไม้ขาไซ.....	30
15 ไม้ซี่พรา.....	30
16 ไม้เล็ม.....	31
17 ไม้มีอลิง.....	31
18 ไม้กางัด.....	32
19 อุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการทำกลอง.....	33
20 อุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการทำกลอง.....	33
21 ท่อนไม้ที่ทำการถากเปลือกไม้ออกเรียบร้อยแล้ว.....	34
22 ตัวกลองที่ทำเสร็จแล้ว.....	35
23 การนำหนังควายฝั่งแดด.....	36
24 การวัดขนาดหนังที่จะใช้ทำหน้ากลอง.....	37
25 การตัดหนังหน้ากลองตามขนาดที่ต้องการ.....	37
26 การร้อยหนังร้อยเข้ากับรูที่เจาะไว้รอบๆหน้ากลอง.....	37

27	หน้าหน้ากลองที่ทำการร้อยหนังแต่งขอบ	38
----	-------------------------------------	----

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
28 หน้าหน้ากลองที่แต่งขอบเรียบร้อยแล้ว	38
29 หน้าหน้ากลองที่หุ้มกับตัวกลอง	39
30 การเริ่มทำการร้อยหนังร้อยหน้ากลองเข้ากับตัวกลอง	39
31 ใช้ฐานรองช่วยพยุงตัวกลองขณะทำการร้อยหนัง	39
32 ทำการร้อยหนังขึ้นลงสลับเป็นฟันปลา	40
33 การใช้อุปกรณ์ช่วยในการร้อยหนัง	40
34 การใช้อุปกรณ์ช่วยในการร้อยหนัง	40
35 กลองที่ทำการร้อยหนังเสร็จแล้ว	41
36 นำผ้าชุบน้ำโคลนที่หนังร้อยเพื่อให้หนังมีความยืดหยุ่น	41
37 การแต่งเสียงกลองโดยใช้ลิ้มช่วยชิงหนังร้อยให้ตึง	42
38 การทดลองเคาะกลองเพื่อทำการปรับเสียงกลอง	42
39 ตัวอย่างการตั้งชื่อกลอง “หลวงพ่อดำขาวอุดตะโม”	43
40 ตัวอย่างการตั้งชื่อกลอง “ฟ้าสมังกินผี”	43
41 การตกแต่งกลองให้สวยงามก่อนเข้าแข่งขัน	43
42 การตกแต่งกลองให้สวยงามก่อนเข้าแข่งขัน	44
43 การตกแต่งกลองให้สวยงามก่อนเข้าแข่งขัน	44
44 การตกแต่งกลองให้สวยงามก่อนเข้าแข่งขัน	44
45 การไหว้ครู	50
46 พิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์	52
47 การกล่าวบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์	52
48 การรำบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์	53
49 การเส็งกลองกิ่ง	54
50 การแต่งกายของผู้เข้าแข่งขันการเส็งกลองกิ่ง	55
51 การแต่งกายของผู้เข้าแข่งขันการเส็งกลองกิ่ง	56
52 การแข่งขันการเส็งกลองกิ่ง	57
53 การแข่งขันการเส็งกลองกิ่ง	57

54 คณะกรรมการการตัดสินการแข่งกลองกิ่ง.....	58
--	----

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
55 ตัวอย่างตารางให้คะแนนการแข่งขันการแข่งกลองกิ่ง.....	59
56 การเล่นลีลาท่าทางการแข่งกลองกิ่ง.....	61
57 การเล่นลีลาท่าทางการแข่งกลองกิ่ง.....	62
58 ไม้ตีกลองแบบทำจากไม้.....	62
59 ไม้ตีกลองแบบทำจากเหล็ก.....	63

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ดนตรีเป็นสิ่งที่ธรรมชาติสร้างมาคู่กับชีวิตมนุษย์ในการดำรงชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เป็นสิ่งที่ใช้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์รื่นเริง อารมณ์รัก อารมณ์เศร้าโศก ที่ผู้บรรเลงต้องการจะสื่อสารให้ผู้ฟังรับรู้ หรือแม้กระทั่งรู้สึกหึกเหิมเมื่อได้ฟังดนตรีประเภทปลุกใจ จะเห็นได้ว่าดนตรีสามารถเข้ามามีอิทธิพลต่อจิตใจของมนุษย์โดยไม่รู้ตัว พิธีกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ หรือแม้กระทั่งกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ล้วนมีดนตรีเข้ามาเป็นส่วนประกอบเสมอ เครื่องดนตรีก็เช่นกัน มนุษย์สร้างขึ้นมาโดยเริ่มจากสิ่งที่อยู่รอบตัวที่หาได้ตามธรรมชาติ เพราะมนุษย์บรรเลงเสียงดนตรีโดยเลียนแบบเสียงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไป ดนตรีและเครื่องดนตรีต่างๆ ก็พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยเช่นกัน

ดนตรีเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่มีคุณค่ามหาศาล มนุษย์ได้นำเอาคุณค่าของดนตรีมาใช้ประโยชน์มากมายทั้งในด้านสร้างความเพลิดเพลินบันเทิงใจ และด้านพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อ ด้านความบันเทิงนั้นดนตรีทำให้จิตใจเบิกบานร่าเริงแจ่มใส ซึ่งสังเกตได้ว่าที่ใดมีเสียงดนตรีที่นั่นมักจะมีความสุขสนุกสนานรื่นเริงความปิติยินดีและมีความสุขไม่ตรีจิต ส่วนทางด้านพิธีกรรมกับความเชื่อนั้น มนุษย์มีความเชื่อว่าเสียงดนตรีทำให้สิ่งลึกลับที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติพึงพอใจ และบันดาลให้มนุษย์มีความสุขความเจริญบังเกิดความอุดมสมบูรณ์และปลอดภัย มนุษย์จึงได้จัดพิธีกรรมต่างๆ ขึ้นตามความเชื่อ โดยมีดนตรีเป็นส่วนประกอบ เช่น การเซ่นไหว้ การบวงสรวง การเรียกขวัญ เป็นต้น จะเห็นว่าดนตรีมีคุณค่าต่อวิถีชีวิตหลายอย่าง ดังบทกลอนของสุนทรภู่ในวรรณกรรมเรื่อง พระอภัยมณี กล่าวไว้ว่า “...อันดนตรีมีคุณทุกอย่างไป ย่อมใช้ได้ดังจินดาคำบุรินทร์...” (ชนิตร์ ภาณุรักษ์. 2544: 12)

ดนตรีเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ โดยเริ่มจากดนตรีที่มีรูปแบบอย่างง่าย เช่น การปรบมือ การเคาะไม้ การผิวปาก การเป่าใบไม้ เป็นต้น และได้รับการพัฒนาเป็นลำดับจนดนตรีเกิดความเจริญก้าวหน้า เสียงดนตรีมีผลต่ออารมณ์ และความรู้สึกของมนุษย์ ดนตรียังมีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างเห็นได้ชัด เช่น ดนตรีในพิธีกรรม ดนตรีในงานรื่นเริง ดนตรีในด้านการบำบัด เป็นต้น และดนตรียังเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านสังคม ทางด้านวัฒนธรรม ความ เป็นอยู่ ของคนแต่ละชาติ ดนตรีของแต่ละชนชาติก็ มีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ภาษา ของแต่ละชนชาติ เรียกว่า ดนตรีประจำถิ่นหรือดนตรีพื้นเมือง

ดนตรีพื้นบ้านอีสาน มีวิวัฒนาการและใช้เวลาวิวัฒนาการมาเป็นเวลานาน เริ่มจากการเลียนเสียงของธรรมชาติ ป่า เขา ลำเนาไพร เสียงฝนตกและเสียงลมพัดเสียงใบไม้ไหว เสียงน้ำตก และน้ำเสียงเหล่านั้นมาใช้วัสดุในทำ้องถิ่นทำเลียนเสียง ต่อมาใช้วัสดุพื้นบ้านมาใช้เลียนเสียงธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ผิวไม้ ตันหญาปล้อง ไม้ไผ่ หลังจากนั้นได้วิวัฒนาการจากเครื่องหนัง สายหนัง แร่งสันสะเทือนจนเป็นวิวัฒนาการขั้นสูงสุดของดนตรีพื้นบ้าน มีความละเอียด มีความไพเราะมากขึ้น และเริ่มนำมาประสมประสานเกิดเป็นวงดนตรีพื้นบ้าน เช่น กรับ เกราะ โปง โปงกลาง ระนาด ซ้อง ฆ้อง ปี่ พิณ ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และมีการสืบทอดเชื่อมโยงจากอดีตสู่ปัจจุบันด้วยวิธีการทางมุขปาฐะ ลักษณะท่วงทำนอง

รูปแบบและลีลามีหลายระดับเสียง ส่วนมากจะเน้นการละเล่นประกอบดนตรี และมีความเป็นเอกลักษณ์ทางดนตรีในลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น

ดนตรีอีสานเหนือ เป็นวัฒนธรรมดนตรีที่อยู่บริเวณที่ราบสูงที่เรียกว่า แอ่งสกลนคร กลุ่มคนในพื้นที่นี้เรียก โดยทั่วไปว่ากลุ่มชนไทยลาวและยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยบางกลุ่มในจังหวัดสกลนคร นครพนม กาฬสินธุ์ และอุดรธานี ได้แก่ ผู้ไทย ย้อ กะเลิง โซ่ แส็ก ไย้ย

ดนตรีพื้นบ้านอีสานเหนือจัดอยู่ในกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดของชาวอีสาน การขับร้องเรีย กว่า ลำ โดยจะลำประกอบแคน เป็นเครื่องดนตรีประสานการลำให้กลมกลืนกัน กลุ่มวัฒนธรรมหมอลำเป็นวัฒนธรรมของชาวไทยลาวที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ยโสธร มุกดาหาร นครพนม หนองคาย เลย ขอนแก่น อุดรธานี หนองบัวลำภู สกลนคร ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ชัยภูมิ อำเภอราศีไศล อำเภอกันทรารมย์ และอำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอรัตนบุรี อำเภอท่าตูม ของจังหวัดสุรินทร์ อำเภอพุทไธสง อำเภอลำปลายมาศ อำเภอหนองกี่ อำเภอบัวใหญ่ อำเภอสูงเนิน และอำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา (ปิยพันธ์ แสนทวีสุข 2549 : 13-14)

เครื่องดนตรีของแต่ละชาติแต่ละวัฒนธรรมในโลกนั้น ต่างก็มีกติกาในการจัดหมวดหมู่ เครื่องดนตรีเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ซึ่งแต่ละวัฒนธรรมก็อาจจะมีเหตุผลและวัตถุประสงค์ในการจำแนกที่แตกต่างกัน เช่น เพื่อการจัดวงดนตรี เพื่อการพิธีกรรม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ต่างๆ เหล่านั้นล้วนเป็นไปเพื่อให้เกิดความสะดวกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งทั้งสิ้น (ฉิมศักดิ์ พิกุลศรี 2542: 32)

เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน เป็นเครื่องดนตรีที่คิดประดิษฐ์และทำจากฝีมือชาวบ้านโดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานไม่มีความละเอียดประณีตในการทำเมื่อเทียบกับเครื่องดนตรีสากล เครื่องดนตรีพื้นบ้านสามารถแบ่งเป็นประเภทตามลักษณะการบรรเลงได้ดังนี้

1. เครื่องดนตรีประเภทดีด ได้แก่ พิณ หินหรือหิน ไห
2. เครื่องดนตรีประเภทสี ได้แก่ ซอปี่หรือซอกระป๋อง ซอกะลา ซอไม้ไผ่
3. เครื่องดนตรีประเภทตี ได้แก่ โปงกลาง กลองยาว กลองรำมะนาอีสาน สิ่ง (จิง) แส่ง, สาบ (แฉ่ง, ฉาบ) พังฮาด กลองเล้ง หมากกับแก้ว
4. เครื่องดนตรีประเภทเป่า ได้แก่ แคน โหวด สะนูหรือธนู ใบไม้ ปี่กูเพื่องหรือปี่ตอฟาง ปี่ใบตองกล้วย ปี่ใบฝักบัว

นอกจากนี้ยังมีเครื่องดนตรีที่ไม่ใช้บรรเลงกับวงดนตรีแต่ใช้สำหรับผูกคอสัตว์เลี้ยง ได้แก่ หมากโปง หมากกะโหล่ง หมากกะແหล່ງ หมากกะหลิ่ง โปง ซอ ซิก หมากหึ่ง หมากหลอด และเครื่องบอกสัญญาณ ได้แก่ กลองเพล โปงใหญ่ ช้อง ระฆัง และเกราะล่อ ส่วนพวกเครื่องเป่าที่ทำจากพืชหรือผลไม้บางที่จัดเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นของเล่นเด็ก ได้แก่ ใบไม้ ปี่ใบตองกล้วย ปี่ฟางข้าว ปี่ใบฝักบัว ลูกชัตจากผลไม้แห้ง ได้แก่ หมากฝาง กะโหลกมะพร้าวใส่ก้อนกรวด เป็นต้น (สุกิจ พลประถม. 2538: 29-38)

กลองเสียง เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง มีมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล เรียกว่า กลองกิ่ง เพราะตั้งแต่อดีตชาวบ้านได้ไปตัดไม้มาทำกลองเพล กิ่งใหญ่ของต้นไม้ต้นนี้ท่านได้ตัดมาทำกลองเสียง จึงเรียกกลองชนิดนี้อีกชื่อว่า กลองกิ่ง ชนิดของไม้เป็นไม้ประดู่ เมื่อตัดมาเป็นท่อนแล้วจึง ได้ตากเป็นรูปกลองแล้วจะข้างในให้กลวงเป็นรูปปลีกล้วย เสร็จแล้วใช้หนังควายเป็นหน้ากลอง สมัยโบราณใช้หนังบิดเป็นรูปเชือกนำไปร้อยหน้าหน้ากลอง ทำให้ได้เสียงดัง สมัยนี้ใช้เอกแทนหนัง สมัยก่อนกลองกิ่งใช้ตีเป็นสัญญาณเวลาเกิดเหตุการณ์ผิดปกติ และใช้ตีเป็นสัญญาณให้ชาวบ้านรู้ว่าเป็นวันพระ ในปัจจุบันใช้กลองเสียงในเทศกาลต่างๆ โดยให้หลายๆหมู่บ้านมาแข่งกัน

กลองเสียง คือ กลองสองหน้าหรือหน้าเดียวรูปทรงกระบอกขนาดย่อมสูงประมาณเอว ใช้ตีแข่งขันความดัง (เสียงแปลว่าแข่งขัน) เวลาตีแข่งขันตีด้วยไม้ท่อนเล็กเช่นแขนงไม้ไผ่ยาวประมาณ 1 ศอก 2 ท่อน เวลาตีมีเสียงดัง “กึ่ง กึ่ง” จึงเรียกว่ากลองกิ่ง (สำเริง คำโหมง. 2540: 40)

การเส็งกลอง คือ การตีกลองแข่งขัน วัดด้วยความแรง (ดัง)ของเสียง ในการวัดความดังของเสียงภูมิปัญญาชาวบ้านดั้งเดิม ใช้ภาชนะประเภทกระถางดินปากบานหรือกะละมังดินเผาใส่น้ำให้เต็มตั้งไว้ด้านหน้ากลองที่กำลังตีอยู่ หากน้ำในภาชนะของฝ่ายใดกระเพื่อมออกมามากกว่าถือว่าชนะ แต่ปัจจุบันใช้เครื่องวัดความดังของเสียงเป็นเครื่องวัด ซึ่งค่อนข้างจะเป็นมาตรฐานมากกว่าสมัยก่อน เมื่อถึงวันนัดแข่งขัน จะมีพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ คือ การบูชาครูอ้อกลอง การเลี้ยงนางกลอง การสู่ขวัญกลอง เมื่อเสร็จจากพิธีกรรมเหล่านี้ แต่ละหมู่บ้านจะหามกลองและตีเคาะกลองไปตลอดทาง

จังหวัดอุดรธานี เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่นิยมการละเล่นประเพณีการเส็งกลอง กิ่ง เนื่องจากเป็นการเล่นที่มีมาแต่ช้านาน โดยเฉพาะที่ วัดป่าโนนสว่าง อำเภอหนองวัวซอ โดยมีพระครูพิพัฒน์วิทยาคม (หลวงพ่อเจริญ ฐานยุตโต) เป็นผู้ริเริ่มและเป็นผู้นำในการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมประเพณี การเส็งกลองกิ่งของชาวอีสาน ท่านเป็นผู้มีประสบการณ์ในการเส็งกลองกิ่งมาตั้งแต่สมัยเด็ก เมื่อครั้งบรรพชาเป็นสามเณร ได้มีความคิดริเริ่มที่จะอนุรักษ์ประเพณีโบราณนี้ให้คงอยู่คู่เมืองอุดรธานี โดยเริ่มจากในวัดและให้การสนับสนุนไปยังหมู่บ้านและอำเภอต่างๆ ให้นำเอากลองกิ่งมาแข่งขันกัน โดยจัดให้มีแข่งขันการเส็งกลองกิ่งในเทศกาลบุญประเพณีวันออกพรรษา งานเทศกาลประจำปี หรือวาระอื่นๆที่สำคัญเป็นประจำทุกปี โดยมีโล่รางวัลเกียรติยศ พร้อมด้วยเงินรางวัลให้แก่ผู้เข้าร่วมแข่งขัน โดยทางวัดได้สร้างกลองขึ้นมาเองทั้งหมด เนื่องจากหลวงพ่อบุญเป็นผู้นำมีความเชี่ยวชาญและชำนาญการในการทำกลองมาก โดยเริ่มตั้งแต่หาไม้ที่เหมาะสมแก่การทำกลอง แล้วมากลึงให้ได้ขนาดและรูปร่างที่ดี อดการ แล้วใช้หนังควาย หรือหนังวัวที่ผ่านการตากและชุบผิวเรียบร้อยแล้ว นำมาซึ่งหน้ากลอง ซึ่งขั้นตอนการซึ่งหน้ากลองนั้นหากไม่มีความเชี่ยวชาญแล้วยากที่จะตั้งให้ได้เสียงกลองที่ต้องการ และกลองของวัดโนนสว่างนั้น ก็มีเสียงเป็นที่เลื่องลือว่าดังก้องกังวานมาก ยิ่งดียิ่งดัง เสียงดังดังกิ่ง กิ่ง เหมือนเคาะตีเหล็ก ไม่ดังตึง ตึง แซะ แซะ เนื่องจากกลองกิ่งต้องดังกังวานเหมือนตีเหล็กจึงถูกต้อง ส่วนไม้ตีนั้นหลวงพ่อบุญให้ใช้ด้ามจับเป็น เหล็ก

หรือไม่ ส่วนท่อนปลายนั้นใช้ตะกั่วหล่อเป็นก้อน ใช้ตีด้วยแรงมหาศาลก็ยากที่จะ แตกหักได้ พระครูพิพัฒน์วิทยาคมได้บอกเคล็ดลับการทำให้กลองกึ่งมีเสียงดังกังวานว่า ขึ้นอยู่กับการเข้าน้ำกลอง คือการหยดน้ำในรูแพ เพื่อให้หน้ากลองแห้งด้านในและตีเอาน้ำออกทันที เสียงกลองจะดังขึ้นเรื่อยๆ เมื่อพร้อมจะนำเข้าแข่งขันทันที ใครที่เข้าน้ำกลองกึ่งได้เก่ง ก็มีสิทธิ์ชนะคู่แข่งขันได้

จากข้อความข้างต้นที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและเล็งเห็นว่ายังมีการละเล่นพื้นบ้านของชาวอีสานเหนืออีกประเภทหนึ่งในปัจจุบันนี้เริ่มลดน้อยถอยลงจนเกือบจะสูญสิ้น ทั้งที่การละเล่นพื้นบ้านชนิดนี้มีความสำคัญและมีคุณค่า ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าในการละเล่นพื้นบ้านชนิดนี้ นั่นคือ “การเส็งกลองกึ่ง” นอกจากนี้การทำวิจัยหรือการสนับสนุนต่างๆยังไม่มีอย่างจริงจัง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเพื่อที่จะสามารถได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ อันหนึ่งการศึกษาหาข้อมูลในเล่มนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้สนใจหรือต้องการจะค้นคว้า เพราะนอกจากจะได้ความรู้ใหม่ๆแล้วยังเป็นบ่อเกิดของการอนุรักษ์ การสืบทอด และการมองเห็นคุณค่าของศิลปะอีกแขนงหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของกลองกึ่ง วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวขอ จังหวัดอุดรธานี
2. ศึกษาวัฒนธรรมการเส็งกลอง และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง กับกลองกึ่ง ขั้นตอน และวิธีการเส็งกลองกึ่ง วัดโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวขอ จังหวัดอุดรธานี

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของกลองกึ่ง
2. ทำให้ทราบถึงขั้นตอนการทำกลองกึ่ง พิธีกรรม ความเชื่อ ในการทำกลองกึ่ง
3. ทำให้ทราบถึงวัฒนธรรมการเส็งกลองกึ่ง และวัฒนธรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
4. ทำให้ทราบถึงวิธีการเส็งกลองกึ่ง การแข่งขันการเส็งกลองกึ่ง
5. ทำให้ทราบถึงการดำรงอนุรักษ์สืบทอด และเผยแพร่การเส็งกลองกึ่งในจังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตของการวิจัย

ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาการเส็งกลองกึ่งเฉพาะคณะกลองกึ่งวัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวขอ จังหวัดอุดรธานี

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้ทำ วิจัยขอ นำ เสนอข้อมูลที่ได้จากตำราวิชาการ และข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการบันทึกการสัมภาษณ์ การบันทึกภาพนิ่ง และการบันทึกภาพเคลื่อนไหว จากวิทยากรผู้ชำนาญการของวัดโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานีเท่านั้น
2. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ภาษาไทยอีสาน เพื่อคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดอุดรธานี

นิยามศัพท์เฉพาะ

การเสืงกลอง หมายถึง การแข่งขันกลองกึ่งโดยการตีกลองกึ่งให้ดังมากที่สุด

กลองกึ่ง หมายถึง กลองสองหน้าที่มีปากกว้างก้นแคบ เป็นกลองที่มีเสียงเดียว

เค้ง หมายถึง การตริ่งกลองเพื่อปรับระดับเสียง

ดุ่ม หมายถึง เสียงของกลองหนึ่งใหญ่

เตาะกลอง หมายถึง ทดลองตีกลอง โดยเริ่มตีกลองเบาๆ

โสก หรือ โฉลก หมายถึง ลักษณะซึ่งมีทั้งส่วนดีและส่วนไม่ดี ถ้าดี เรียกว่า โสกโสก (โฉลก) ถ้าไม่ดี เรียกว่า ไม่โสกลอก(โฉลก) มักกำหนดด้วยการดูลักษณะ วัดขนาด นับจำนวน

ประกบคู่ หมายถึง การเลือกหาคู่ที่เหมาะสมเข้าแข่งขันกัน เปรียบคู่เหมือนกับการเปรียบมวย

หนังร้อย หมายถึง หนังซักหรือหนังวัว ใช้ในการร้อยหนังเพื่อขึ้นหน้ากลอง

เข้าน้ำกลอง คือ การหยดน้ำในรูป เพื่อให้น้ำถูกหนังด้านในและดีเอาน้ำออกทันที

ขันธห้า ประกอบด้วย ดอกไม้สีขาว 5 คู่ เทียน 5 คู่ วางใส่ถาดอย่างเหมาะสมเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ไม้ขาไซ หมายถึง วัสดุที่ทำจากไม้ไผ่ผ่าเป็นซี่ๆ ใช้สำหรับสอดแผ่นหนังหน้ากลอง

ไม้ซี่พรำ หรือ ลิ่ม หมายถึง วัสดุที่ทำจากไม้ไผ่ ใช้เพื่อตริ่งหน้ากลองทั้ง 2 ด้าน

หนังเวียน หมายถึง การตัดหน้ากลองแล้วนำบางส่วนไปทำกลองเล็งลูกใหม่

ประโคม หมายถึง บรรเลงดนตรีเพื่อเป็นสัญญาณในพิธีบางอย่าง เพื่อสักการบูชาหรือยกย่อง

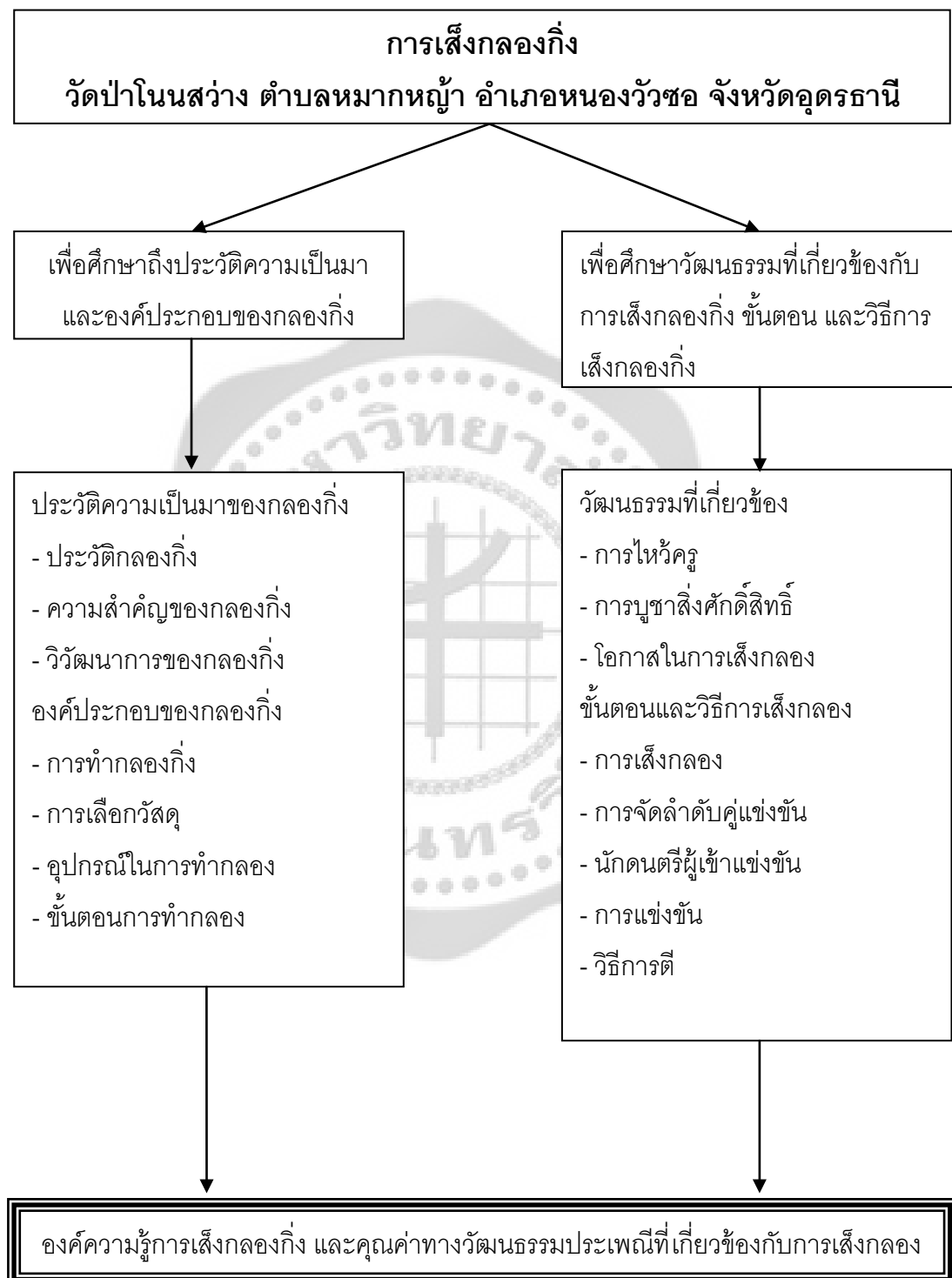
บุญพระเวสหรือบุญผะเหวด เป็นประเพณีบุญตามฮีตสิบสองของชาวอีสาน เป็นประเพณีการบริจาคทานครั้งยิ่งใหญ่ หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า บุญมหาชาติ

ขึ้นหนัง หมายถึง การเร่งหนังเรียดให้หนังหน้ากลองตึง เรียกอีกอย่างว่า สวากกลอง

ฮีต หมายถึง จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สั่งมา ที่ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัด

ลายกลอง หมายถึง ลักษณะท่าทางในการตีกลองกึ่ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าเรื่องการเสียดวงกิ่ง “กรณีศึกษากองกิ่ง วัดป่าโนนสะอาด ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี” ในครั้งนี้ได้ใช้รายละเอียดของข้อมูลและเนื้อหาด้านความรู้ต่างๆจากงานด้านวิชาการและบทความที่รวบรวมได้ในปัจจุบัน โดยศึกษาจากตำราวิชาการ จาก รายงานวิจัย เพื่อเป็นส่วนประกอบของงานวิจัยครั้งนี้

ข้อมูลต่างๆได้แบ่งเป็นหัวข้อสำคัญดังนี้

1. เอกสารและตำราทางวิชาการ
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและตำราทางวิชาการ

จากรูวรรณ ธรรมวัตร (ม.ป.ป.: 119-128) ได้ให้ความหมายของดนตรีพื้นบ้านไว้ว่า ดนตรีที่เกิดขึ้นมาจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้านที่นำเอาวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรี ตามภูมิปัญญาของตน เพื่อความบันเทิงและสนองความเชื่อของตน ดนตรีพื้นบ้านดั้งเดิมจะเป็นเพียงการขับร้อง แต่ต่อมาชาวบ้านได้คิดประดิษฐ์เครื่องดนตรีขึ้นใช้บรรเลงประกอบการขับร้องนั้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สุกิจ พลประถม (2538: 1) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ดนตรีพื้นบ้านอีสาน หมายถึง ดนตรีที่เกิดขึ้นมาจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวอีสานในการนำเอาวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาคิดประดิษฐ์ทำเป็นเครื่องดนตรี สำหรับใช้ประกอบการขับร้องแบบดั้งเดิมเพื่อความบันเทิงและความเชื่อของตน

ปัญญา รุ่งเรือง (2546: 8) ได้กล่าวถึงดนตรีพื้นบ้านไว้ดังนี้ ดนตรีพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่นยังมีความแตกต่างกันในรายละเอียดแล้วแต่ความนิยม การถ่ายทอด และการแสดงออกของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ดนตรีพื้นเมืองอีสานได้ กันตรึมที่บ้านดงมันในจังหวัดสุรินทร์ก็แตกต่างไปจากที่บ้านโคกตาชัยจังหวัดบุรีรัมย์ วงสะล้อ ซึง ซี่ ซึ่งเป็นวงดนตรีพื้นเมืองล้านนาที่บ้านแม่สารป่าขามจังหวัดลำพูน ก็มีความแตกต่างไปจากที่แมริมจังหวัดเชียงใหม่ ในกรณีเช่นนี้คำว่าดนตรีพื้นบ้านก็นำมาใช้เรียกดนตรีประจำถิ่นได้

ดนตรีพื้นบ้านของชาวอีสานนั้นมีเอกลักษณ์และมีลักษณะที่แตกต่างจากภาคอื่นของไทย ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้านอีสานดังนี้

พรทิพย์ ช่างทาด (2529: 23) ได้กล่าวถึงประเภทของเพลงพื้นบ้านอีสานไว้ว่า ประเภทของเพลงพื้นบ้านอีสานสามารถแบ่งได้โดยยึดหลักการของเวลาและโอกาสในการร้อง ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 3 ประเภทคือ

1. เพลงร้องเล่นเพื่อความสนุกสนานในงานเทศกาลหรือวาระพิเศษ
2. เพลงพิธีกรรมซึ่งเป็นเพลงที่ใช้เกี่ยวกับพิธีการทำบุญพระเวส การแห่ การบายศรีสู่ขวัญ ในโอกาสต่างๆ

3. เพลงกล่อมลูกเป็นเพลงที่ชาวบ้านใช้กล่อมลูกให้หลับไม่กวนโยเย

เนื้อหาและทำนองจะแตกต่างกันออกไปแล้วแต่ท้องถิ่น นอกจากการแบ่งประเภทรูปแบบดังกล่าวแล้ว ยังสามารถแบ่งประเภทในลักษณะอื่นๆ เช่น การแบ่งประเภทตามกลุ่มของวัฒนธรรมทางดนตรีที่ปรากฏในภาคอีสานดังที่ ชนิตร ภูภาญจน์ (2544: 144) ได้แบ่งประเภทของดนตรีพื้นบ้านอีสานไว้ดังนี้ การแบ่งกลุ่มของวัฒนธรรมทางดนตรีซึ่งมีอยู่ด้วยกันทั้งหมด 3 กลุ่ม คือ กลุ่มหมอลำ กลุ่มกันตรึม และกลุ่มโคราชซึ่งแต่ละกลุ่มดังกล่าวได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไป ถือเป็นวัฒนธรรมทางด้านการแสดงของคนภาคอีสานที่แบ่งตามลักษณะเด่นของเครื่องดนตรีและวัฒนธรรมทางสังคมแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับ บุญเลิศ จันท (2531: 11) ที่ได้กล่าวถึงดนตรีของภาคอีสานไว้ว่า ด้านการดนตรี การละเล่น การขับร้องต่างๆของภาคอีสานมีความแตกต่างไปจากภาคกลาง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามีอยู่ด้วยกัน 2 ลักษณะคือ การละเล่นแบบลาวอย่างหนึ่ง และการละเล่นแบบเขมรอย่างหนึ่ง

สุพรรณิ เหลือบุญชู (2542: 22) ได้กล่าวไว้ว่า เพลงพื้นบ้านอีสาน เป็นศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาช้านานในชนเผ่าต่างๆที่อาศัยอยู่ในดินแดนภาคอีสาน เพลงพื้นบ้านอีสานที่นิยมเล่นมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากภาคอื่นๆดังนี้

1. ใช้บันไดเสียงแบบห้าเสียง
2. ท่วงทำนอง ออกไปทางบันไดเสียงไมเนอร์ จึงแฝงด้วยสำเนียงค่อนข้างจะให้อารมณ์เศร้า
3. การประสานเสียงในเพลงไม่มีระบบแต่สามารถบอกถึงลักษณะบันไดเสียงเป็นแบบไมเนอร์
4. ทำนองเพลงประกอบด้วยประโยคสั้นๆแต่สามารถบรรเลงวกไปเวียนมาซ้ำๆหลายครั้งตามความต้องการจึงสามารถบรรเลงได้นานเท่าใดก็ได้
5. ความช้า-เร็ว ของจังหวะอยู่ในระดับปานกลาง ไปจนถึงจังหวะค่อนข้างเร็ว

ปิยพันธ์ แสนทวีสุข (2549: 14) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะเฉพาะและบทบาทหน้าที่ของดนตรีพื้นบ้านอีสานเหนือ มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตของชาวบ้านอย่างยิ่ง ชาวอีสานเหนืออาศัยดนตรีที่มีอยู่เป็นนันทนาการเป็นความบันเทิงของชุมชน ที่สามารถหาได้ง่าย ดนตรีที่นำไปใช้มีอยู่ 3 ลักษณะคือ

1. การบรรเลงประกอบหมอลำ เป็นลีลา การร้องที่ร้อยกรองเป็นกาพย์หรือกลอนด้วยทำนองพื้นบ้าน ทำนองเพลงคนอีสานเรียกว่า “ลาย” การลำแต่ละอย่างของชาวอีสานจะมีลีลาและทำนองแตกต่างกันออกไป

2. การบรรเลงดนตรีอย่างเดียว ชาวอีสานเหนือมีความนิยมการบรรเลงดนตรีอย่างเดียวด้วยเพื่อเป็นการสร้างความบันเทิง โดยจะมีลายเพลงบรรเลงโดยเฉพาะ เช่น ลายแมงภู่ดอมนอก ลายไล่บัว ขึ้นภู ลายลมพัดพร้าว ฯลฯ ซึ่งเป็นเพลงที่ใช้บรรเลงมาตั้งแต่โบราณ เป็นมรดกตกทอดและบรรเลงต่อกันมาด้วยทำนองเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข

3. การบรรเลงประกอบการฟ้อนรำ การฟ้อนรำของชาวอีสานเหนือเน้นการเคลื่อนไหวท่าตามจังหวะ ยกมือทั้งสองในท่าทางที่เหมาะสม และน่าดูชม การบรรเลงดนตรีประกอบการฟ้อนรำจะทำให้เข้าใจ สนุกสนาน และเพิ่มพูนความสวยงามให้กับการชมได้

เจริญชัย ชนไฟโรจน์ (2526: 17-20) ได้แบ่งประเภทของเครื่องดนตรีอีสานเหนือได้เป็น 4 ประเภทดังนี้ เครื่องดีดได้แก่ พิณ หุ่นหรือหิน เครื่องสีได้แก่ ซอปี่ เครื่องตีได้แก่ โปงลาง กลองเต็ง ฆ้องกับแก้ม ผางฮาด กลองยาว ลึงและแสง กลองน้ำ เครื่องเป่าได้แก่ แคน โหวด ฆ้องหรือสะนู ใบไม้ ปี่กูเฟียง ปี่ใบตองกล้วย ปี่ใบผักบัว

พวงผกา ประเสริฐศิลป์ (2541: 27-31) กล่าวถึงวัฒนธรรมภาคอีสานด้านการละเล่นและการดนตรีไว้ดังนี้ การละเล่นมีหลายรูปแบบตามสภาพของสังคมในท้องถิ่น ซึ่งแยกเป็นอีสานเหนือและอีสานใต้ เช่น อีสานเหนือจะมีหมอลำ ลายแคน ลำเต้ย โปงลาง รำเซิ้ง การเล็งกลอง ฟ้อนซอหม้อ และยังมีการละเล่นอีสานใต้ เช่น กันตรึม เรือนอันเร (รำกระบสสาก) เจริญ (การขับลำนำ) โฉมมด (เข้าผีมด) เรือมจับเตราะ (รำจับกรับ) เรือมตรด (รำตรุษสงกรานต์) เป็นต้น

พิทักษ์ คชวงษ์ (2541: 24-28) กล่าวว่า เครื่องดนตรีชนิดแรกที่มีมนุษย์รู้จักคือ เครื่องดนตรีประเภทตี เป็นเครื่องมือที่ตีกระทบกันเป็นเสียง อาจใช้ไม้ ฝ่ามือ หรือใช้ เครื่องมือที่ทำเสียงดนตรีนั้นตีกระทบกันเอง ในระยะแรกอาจใช้ในการสื่อสารก่อน แล้วค่อยพัฒนามาสู่ความบันเทิงใจ เห็นได้ชัดเจนจากเครื่องดนตรีประเภทเครื่องหนัง กลองมีบทบาทความสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ มีอยู่ทั่วทุกมุมโลก ทุกชาติ ทุกภาษา ทุกวัฒนธรรม ซึ่งใช้ประโยชน์จากเสียงกลองในการบอกอาณัติสัญญาณ หรือการแสดง การละเล่นต่างๆ มีลีลา ลักษณะรูปร่าง รูปทรง วัสดุที่สร้าง การประดิษฐ์ การใช้ และการตีความตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ความเชื่อ อารยธรรม และ วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ แม้กระทั่งการร่ายรำก็ นในสมัยโบราณกลองก็เป็นเครื่องสัญญาณแผนการรบ การเตรียมพร้อมระดมพล รวมไปถึงการให้กำลังใจแก่ทหารหาญการข่มขวัญข้าศึกศัตรู ประการสำคัญ กลองมีบทบาทมีความสัมพันธ์ และสำคัญยิ่งในการพิธีกรรมทางศาสนา

ไพศาล เปลี้น ๙ (2541: 41-43) ได้ให้ทัศนะว่า “บรรดาเครื่องดนตรี ที่กำเนิดมาแต่ครั้งโบราณกาลเก่า นอกจากการใช้ไม้เคาะตีกันเป็นจังหวะแล้วนั้น กลองอาจจะถือได้ว่าเป็นเครื่องดนตรีในยุคแรกๆ ของมนุษย์เลยทีเดียว มิใช่เพียงเพื่อตีให้เสียงสนุกสนานเท่านั้น มันยังเป็นเครื่องบอกสัญญาณความหมายต่างๆ ไล่ไปจนถึง เพื่อบูชาเทพเจ้าในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ของมนุษย์ในสมัยโบราณ”

อภิญญา ตันศิริ (2539) ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง แนะนำเครื่องดนตรีไทยประเภทตี ในหนังสือ ร่มไทรทอง ของมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ความโดยสรุปว่า เครื่องดนตรีชนิดแรกคือ เครื่องดนตรีประเภทตี สามารถแบ่งย่อยออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. เครื่องตีที่ทำด้วยไม้ 2. เครื่องตีที่ทำด้วยโลหะ 3. เครื่องตีที่ซึ่งด้วยหนัง และอธิบายรายละเอียดลักษณะของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องหนังไว้ คือ โทน(ทับ) โทนมโหรี โทนชาตรี รำมะนา รำมะนามโหรี รำมะนาลำตัด รำมะนาพื้นเมืองอีสาน กลองยาว กลองยาวคอดกลอง กลองหลวง กลองแวง กลองปฐา กลองหาง ตะโพนไทย ตะโพนมอญ กลองทัด กลองชาตรี กลองแขก เปิงมาง(คอก) กลองสะบัดชัย กลองกันตรึม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิยพันธ์ แสนทวีสุข (2546: 2) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แหล่งวัฒนธรรมภูมิปัญญาดนตรีพื้นบ้านอีสานในเขตลุ่มแม่น้ำชี ผลการวิจัย พบว่ามีช่างทำเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานจำนวน 32 คน เป็นผู้ชาย 31 คน ผู้หญิง 1 คน อายุอยู่ในช่วงระหว่าง 50-60 ปี การศึกษาของช่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา สถานภาพครอบครัวอยู่กันแบบครอบครัวสมบูรณ์ทั้งหมด ช่างส่วนใหญ่เป็นช่างทำแคน และช่างทำกลองยาว อาศัยอยู่ในชนบท อาชีพส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรม วิถีชีวิตต่างๆ ยังคงมีความเชื่อเรื่องผี เรื่องดอนปู่ตา ตลอดจนมีการนับถือประเพณีต่างๆ สืบทอดจากบรรพบุรุษ เช่น ประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ วิธีการทำเครื่องดนตรีได้รับการถ่ายทอดจากครู เพื่อน บิดาหรือครอบครัว ตลอดจนการสังเกต จดจำ และประยุกต์วิธีการทำเครื่องดนตรีจากเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งไปอีกชนิดหนึ่ง รายได้ส่วนใหญ่ของช่างมีรายได้ดีสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ สำหรับรูปแบบและเอกลักษณ์ของช่างแต่ละคน พบว่า รูปแบบของเครื่องดนตรีไม่แตกต่างกันมากนัก ช่างบางคนทำสัญลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองไว้บนเครื่องดนตรี เช่น ทำเต้าแคนแบบกันหอย เจาะตัวพิณแบบแกะสลักเป็นรูปใบโพธิ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นที่คุณภาพของเสียงและความสวยงาม

ทองแถม นาถจำนง (2535: 137) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง มองพัฒนาการของเครื่องดนตรีชาวสยามจากหลักฐานของจีน ผลการวิจัยพบว่า ในหัวข้อตีเกราะเคาะไม้ว่า “กลองไม้” แพร่หลายอยู่ในทั่วไปในแถบจีนตอนใต้และอุษาคเนย์ (แม้ปัจจุบันนี้ก็ยังมีที่ใช้อยู่) “กลองไม้” ต้องใช้กลองตีกระหน่ำร้องร่ายต่อในวัฒนธรรมยุคสำริดก็คือ “กลองมโหระทึก” มะโหระทึกซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่นของภูมิภาคแถบนี้ก็เป็นกลองประเภทต้องใช้ไม้กลองตีเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมขมพูทวีปก็ซึม

ชานสุตดินแดนนั้นมานานแล้วเกิดสภาพผสมผสานทางวัฒนธรรม ปัจจุบันชนชาติต่างๆแถบนี้จึงใช้กลองทั้งสองประเภทมากพอๆกัน ขอยกตัวอย่างรูปธรรมของชนชาติไต ในหยุนหนาน พวกเขามีกลอง อยู่ 4 ประเภท(แบ่งเป็นกลุ่มกว้างๆ) คือ

1. กลองหลวง กลองสะบัดชัย เป็นกลองหนังขนาดใหญ่ ใช้ไม้ตี
2. กลองป่าง มีใช้เฉพาะชาวไตแถบเต๋อหง เป็นกลองสองหน้าใช้ไม้ตีหน้าหนึ่งใช้มือตีหน้าหนึ่ง
3. กลองสองหน้าใช้มือตี ขนาดใหญ่ เรียกว่า กลองเปียน(โพน) ขนาดเล็กเรียกว่า กลองล่า
4. กลองยาว กลองจีนข้างหรือกลองตุ้ ใช้กันในหมู่ชาวไต ชาววะชาวคะฉิ่น ชาวเต๋อฮัง ชาวอาซาง ชาวลากู ชาวกี้ก้อ (ในหยุนหนาน) ที่น่าสังเกตคือชาวจ้วงและชนชาติอื่นๆที่อยู่ถัดขึ้นไปทางเหนือ และตะวันออกไม่มีกลองยาว

อุดม อรุณรัตน์ (2529) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ดุริยางคดนตรีจากพระพุทธรูปศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ดนตรีที่นำมาจากพระพุทธรูปศาสนา เกี่ยวกับการกำเนิดเสียง กำเนิดวัชชะ สุายี ภาวะ สรรพญะ สุธิระ อวณัระ อาตตะ วิตตะ อาตตะสิตะ ตตะ ติกะระ ณะะ ระบบเสียง ซึ่งเป็นข้อมูลภาษาบาลีทำให้สามารถให้ความกระจ่างด้านดนตรีไทยที่ครอบคลุมเรื่องของกลองได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยสามารถเข้าใจถึงจิตวิญญาณของวัฒนธรรมกลองต่ออิทธิพลความเชื่อในด้านศาสนาซึ่งน้อมนำมาซึ่งความเข้าใจอย่างถ่องแท้ภายใต้จิตวิญญาณของมนุษย์ ความต้องการในด้านความสงบสุข ความสรรเสริญต่อสิ่งที่นำมาซึ่งมงคลสูงสุดของชีวิต

ปัญญา รุ่งเรือง(2546: 35) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ดนตรีประกอบเสียง ผลการวิจัยพบว่า คำว่า น่านต้งกู ประกอบด้วยคำสามคำ คือ น่าน -ต้ง-กู คำว่า กู หรือ โก เขียนเป็นภาษาอังกฤษว่า Ko แปลว่า กลอง คำว่า ต้ง น่าจะเป็นถึง มากกว่า อังกฤษเขียนว่า Tang คือ ชื่อราชวงศ์ของจีนที่ดำรงอยู่ระหว่าง พ.ศ. 1160-1449 ส่วนคำว่า น่าน มีความหมายว่า ได้ อาจจะหมายถึงน่านเจ้าก็ได้ตีความโดยรวมว่า “กลองของชาวไตในสมัยราชวงศ์ถัง ” ดนตรีจีนสมัยราชวงศ์ถังได้ส่งอิทธิพลไปในประเทศใกล้เคียง เช่น เกาหลี และญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก ญี่ปุ่นเรียกกลองแบบที่กล่าวถึงนี้ว่า ถังโกะ (TangKo) หมายถึง กลองสมัยราชวงศ์ถัง และเป็นต้นแบบของการสร้างกลองใหญ่ ไดโกะ (Daiko) ของญี่ปุ่น ซึ่งในปัจจุบันวัฒนธรรมทางดนตรีของล้านช้าง-ล้านนามีวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน แต่ก็มีแบบแผนเฉพาะตนเอง เมื่อกล่าวถึงน่านาชนิดที่เชื่อว่าเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม ได้แก่ กลองหลวง กลองตีเงิง กลองปู้จา ตะหลดปด และกลองสะบัดไชย ของล้านนาไทย กลองตุ้ม กลองหาง และกลองเส็งของอีสาน ทำนองที่ใช้ตีกลองปู้จานี้มี 3 ทำนอง มีชื่อไม่เหมือนกัน บางแห่งเรียกว่า ทำนองล่องน่าน ทำนองแซะ และทำนองสะบัดไชย แต่บางแห่งเรียกทำนอง เสือขบตู้สาวหลับเตอะ และสะบัดไชย เป็นเหตุให้มีการย่อกว้างกลองให้มีขนาดเล็กลง เพื่อนำไปใช้ประโคมได้ทั่วไป กลายเป็น “กลองสะบัดไชย” ไป

ธีรยุทธ ยวงศรี (2540: 27-28) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศิลปะการขับร้อง , ฟ้อนรำ, ดนตรีล้านนา ผลการวิจัยพบว่า กลองปู้จา หรือกลองบูชา เป็นกลองที่มีขนาดและรูปร่างใหญ่โตมาก มีประจำวัดทุกแห่งในอดีต และน่าจะมีมาก่อนกลองหลวง หรือกลองห้ามมารเสียอีก เพราะมีไว้ใช้ในศาสนา โดยเฉพาะ ใช้ตีให้หายก ทายิกา ทราบ ว่า วันรุ่งขึ้นจะเป็นวันโกน วันศีล (วันพระ) เพื่อผู้มีศรัทธาทั้งหลายจะได้จัดเตรียมภัตตาหารไว้ใส่บาตร หรือนำไปถวายพระภิกษุสงฆ์ที่วัด ครั้นถึงวันศีล หรือวันพระจะใช้ตีเมื่อเวลาพระสงฆ์จะเริ่มฉัน หรือเวลาเทศน์ก็จะตีก่อนพระขึ้นธรรมาสน์พอเทศน์จบก็จะตีเมื่อเวลาพระลงจากธรรมาสน์ มีคำกล่าวหนึ่ง กล่าวไว้ในกลุ่มพุทธบริษัทว่า หากสิ้นเสียงกลองปู้จาเมื่อใดศาสนาพุทธก็จะหมดสิ้นเมื่อนั้น...

ณรงค์ สมิทธิธรรม (2545: 5) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ดนตรีพื้นบ้านเมืองเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ครั้งที่บ้านเมืองในยุคที่ปฏิทินยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ชาวบ้านในเมืองเหนือที่ต้องทำงานหนักในเรือกลสวนไร่นาจนแทบหลวงวันพระวันเจ้านั้น เสียงฆ้องกลองจากการบรรเลงเพลงกลองบูชาในคำคั้นก่อนวันพระจากวัด ก็คือเสียงแห่งบุญกุศลที่บอกให้ชาวบ้านได้ทราบว่า พุธนี้ คือ วันทำบุญ สร้างกุศล งดทำบาป งดใช้แรงงานจากสัตว์เลี้ยง เป็นวันให้วัว ควาย ช้าง ม้า ได้หยุดพักงาน เสียงฆ้องจากกลองบูชาจึงเป็นเสียงแห่งความเป็นมงคล และเป็นเสียงแห่งบุญกุศลโดยแท้จริง

วิทยา ศรีพ่อง (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมการบรรเลงฆ้องวงเล็ก ผลการวิจัยพบว่า ฆ้องวงเล็กเป็นผลผลิตจากความคิดของบรรพบุรุษไทย ที่ถ่ายทอดในอนุชนรุ่นต่อมาได้ใช้ประโยชน์ มีวิวัฒนาการและพัฒนาต่อเนื่องจนเป็นวัฒนธรรมประจำชาติแขนงหนึ่ง พบว่า เริ่มสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จัดเป็นเครื่องดนตรี ประเภทดำเนินทำนองที่ทำมาจากโลหะ มีวิวัฒนาการโดยอาศัยโครงสร้างมาจากฆ้องวงใหญ่ แต่แตกต่างกันที่ขนาดซึ่งจะเล็กกว่าและมีจำนวนของลูกฆ้องมากกว่า ทำให้เกิดเสียง ด้วยการตีโดยใช้ไม้ 2 ชนิด คือ ไม้ نرم และไม้หนัง มีบทบาทหน้าที่และวิธีบรรเลงคือ บรรเลงร่วมไปกับวงดนตรีและทำหน้าที่คอยเป็นผู้ช่วยให้กับระนาดเอกและฆ้องวงใหญ่ ใช้วิธีการบรรเลงโดยการแบ่งมือให้มีความสมดุลและเท่าๆกัน ประกอบกับใช้กลวิธี พิเศษได้หลายชนิด เช่น กรอด กรูป ปริบ โปรย เพื่อให้เกิดอรรถรสในการบรรเลงเพิ่มมากขึ้น จากวิจัยพบว่า ฆ้องวงเล็กมีระเบียบวิธีการแปรทำนองโดยมีหลักให้แปรทำนองตนเอง การแปรทำนองแบบขั้นสูงสุด ลงสุด หรือแบบเกาะเกี่ยวไปกับเนื้อทำนองหลัก หรือแบบอิสระ ตามความเหมาะสมของประเภทเพลง ส่วนวิธีในการแปรทำนองของฆ้องวงเล็กพบว่า มีขอบเขตให้แปรทำนอง 1 วรรคต่อ 1 สำนวนกลอน การผูกกลอนในแต่ละวรรคใช้ สำนวนกลอนผูกขึ้น สำนวนกลอนผูกลง หรือสำนวนกลอนผูกขึ้นและผูกลง ตามโอกาสและความเหมาะสมกับทำนองของเนื้อทำนองหลักเป็นสำคัญ

ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์ (2542: 25-26) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเครื่องดนตรีไทยเพื่อการพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า กลองปี่จ่า เป็นกลองสองหน้าขนาดใหญ่ มีเส้นผ่านศูนย์กลางหน้ากลอง 2 ฟุตขึ้นไปจนถึงมากกว่า 3 ฟุต ความยาวประมาณ 4 ฟุตขึ้นไปจนถึงมากกว่า 6 ฟุตขึ้นไปขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับความกว้างของหน้ากลอง นอกจากนี้อาจมีกลองลักษณะเดียวกันขนาดเล็กจำนวน 1 ถึง 3 ลูก ผูกหรือตรึงไว้ใกล้ๆกับกลองลูกใหญ่ ถ้ามีกลองเป็นชุดหลายลูก หลายขนาดเช่นนี้ ลูกใหญ่จะมีชื่อว่า กลองตั้ง หรือ กลองหลวง (สำหรับบางท้องถิ่น) และลูกขนาดเล็กมีชื่อว่า ลูกตบ หรือ กลองต๊อบ ในชุมชนไทยลื้อบางแห่ง ปัจจุบันนี้ กลองปี่จ่าที่ยังมีบทบาทอยู่สามารถพบได้ในวัดหลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทชุมชนชาวไทยลื้อ ส่วนในเมืองและในเขต เทศบาลกับสุขาภิบาลนั้นหายาก ที่มีอยู่ก็ถูกทิ้งไม่ได้ใช้งาน เนื่องจากไม่มีผู้รู้วิธี

นิรันดร์ ภักดี (2544: 5) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เรื่องวงตั้งโนงในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน โดยศึกษาประวัติความเป็นมา บทบาทของวงตั้งโนงในสังคมของชาวล้านนา รวมถึงการประสมวงตั้งโนงเพื่อวิเคราะห์แนวดำเนินทำนอง แนวดำเนินจังหวะ และความสัมพันธ์ระหว่างทำนองและจังหวะ โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพผลการศึกษาพบว่า

1. วงตั้งโนง มีความเป็นมาตั้งแต่สมัยพญามังราย และมีพัฒนาการต่อเนื่องมาจนถึงสมัยพระราชยาเจ้าดารารัศมี สมัยนี้มี การปรับปรุงพัฒนารูปแบบเป็นวงตั้งโนงที่สมบูรณ์ และใช้ในบทบาทที่ชัดเจนจนถึงปัจจุบัน บทบาทของวงตั้งโนงมีบทบาทในการบรรเลงเป็นพุทธบูชา บทบาทสำหรับประกอบพิธีกรรม บทบาทสำหรับประกอบการฟ้อนการประชาสัมพันธ์ การเป็นสัญลักษณ์ของล้านนา การประกวดวงตั้งโนง บทบาทในด้านธุรกิจการท่องเที่ยว บทบาทในการขุดเกลาสังคม และเป็นการจัดระเบียบสังคม

2. เครื่องดนตรี และการประสมวงตั้งโนง พบว่า ในวงตั้งโนงประกอบด้วยเครื่องดนตรี คือ กลองแอว กลองตะหลดปด ข้องอู้ย ข้องโหย่ง สว่า แนน้อย และแนหลวง การประสมวงของเครื่องดนตรีนี้ ความสำคัญของเสียงดนตรีทั้งวง คือ กลองแอวกับข้องอู้ย ข้องอู้ยกับข้องโหย่ง และกลองตะหลดปดกับข้องโหย่ง

3. แนวดำเนินทำนอง และดำเนินจังหวะ พบว่า โครงสร้างทำนองวงตั้งโนงบรรเลงเพลงแห่ข่วงหลวง แนน้อยมีพิสัยกว้างกว่าแนหลวง รูปร่างทำนองเป็นรูปฟันปลา มีทิศทางการเคลื่อนที่จากศูนย์กลางเสียงผ่านโน้ตรองอื่นๆ มีการแปรทำนองจากเพลงปราชญาไทว แนวทำนองเป็นกลุ่มเสียงเฉพาะตัว แนน้อยและแนหลวงมีความสัมพันธ์กันคือ การเลียน การเคลื่อนที่ทิศทางเดียวกัน และการเคลื่อนที่ตรงข้ามกัน องค์จังหวะแห่งตั้งโนง และการกระสวน จังหวะ ประกอบด้วย องค์จังหวะนำ องค์จังหวะหลัก และองค์จังหวะลงจบ

ธนรัชนี อนุกุล (2548: 4) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลองสะบัดชัยในสังคมและวัฒนธรรมของชาวเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาประวัติความเป็นมาของกลองสะบัดชัยลักษณะทางกายภาพ ความเชื่อและบทบาท ของกลองสะบัดชัย และวิเคราะห์ลักษณะทางดนตรีด้านจังหวะ ผลการศึกษาพบว่าประวัติความเป็นมาของกลองสะบัดชัยมีการใช้กลองสะบัดชัยมาตั้งแต่สมัยอดีตไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่ามาจากที่ใด แต่พบในบันทึกตั้งแต่สมัยพระยามังราย ประมาณ พ .ศ.1800 และมีการสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ชื่อของกลองเรียกแตกต่างกันตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมคือ กลองจ้อย กลองปู่จา กลองสะบัดชัยโบราณและกลองสะบัดชัยประยุกต์ ลักษณะทางกายภาพเป็นกลองซึ่งหนึ่งสองหน้าขนาดใหญ่ มีกลองขนาดเล็ก 2-3 ลูกอยู่ด้านข้าง ความเชื่อในกลองสะบัดชัยแบ่งเป็นความเชื่อ ทางศาสนาเพื่อใช้กลองสะบัดชัยสำหรับการบูชาศาสนา ความเชื่อด้านความศักดิ์สิทธิ์ของกลอง เชื่อว่ากลองสะบัดชัยมีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นของสูง สามารถบันดาลให้เกิดสิ่งมงคลต่างๆ บทบาทของกลองสะบัดชัยในอดีตใช้ดีเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล แก่นักรบ ยามทำศึกสงคราม เป็นอาถุติสัญลักษณ์ในการทำยุทธวิธีการรบ เป็นเครื่องประโคมกลองชัยเมื่อเสร็จจากการรบ ต่อมาบ้านเมืองไร้ศึกสงคราม กลองสะบัดชัยได้ใช้ดีเป็นพุทธบูชา เป็นเครื่องส่งสัญญาณต่างๆในชุมชน ปัจจุบันนิยมใช้ในการบันเทิงตามงานบุญของวัด จนกลายมาเป็นการแสดงทางศิลปวัฒนธรรมที่แพร่หลายในปัจจุบัน

รณชิต แม้นมาลัย (2536: 199-200) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลองหลวงล้านนาความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตและชาติพันธุ์ ผลการวิจัยพบว่า การ ศึกษาวิเคราะห์บทบาท และสถานภาพของกลองหลวงในปัจจุบันพัฒนาการของกลองหลวง ระบบเสียง และองค์ประกอบที่สำคัญของการเกิดเสียงของกลองหลวง และได้กล่าวถึงบริบททั่วไปของล้านนา วัฒนธรรม ประเพณี และดนตรีล้านนา เครื่องดนตรีล้านนารวมทั้งวงตั้งโน้ ง การประสมวงในวงตั้งโน้ ง และรูปแบบของวงตั้งโน้ ง ผลการศึกษาพบว่า กลองหลวงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของชาวยอ งในจังหวัดลำพูน มีบทบาทในการบรรเลง และประสมวงที่ดโม่ ง บทบาทในการบูชา และการสื่อสาร บทบาทในการแข่งขัน บทบาทในการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ฐิติ ฐูชาติ (2536: 90-96) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลองหลวง : สงครามพิธีกรรมในล้านนา ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบของกลองหลวง บทบาทหน้าที่ ประวัติของกระบวนการสังคมชาวนาที่เข้าร่วมกับพิธีกรรมกลองหลวง และศึกษาโลกทัศน์ จิตสำนึก และความศรัทธาของสังคมชาวนาที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจลี้ลับ และพุทธศาสนาแบบชาวนาบ้านที่ปรากฏอย่างเด่นชัดหรือซ่อนเร้นอยู่ในกระบวนการกลองหลวง

ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัยต่างๆเหล่านี้ ผู้เขียนได้นำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับข้อมูลทางภาคสนาม ซึ่งมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยอย่างยิ่ง

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง กรณีศึกษากลองกิ่ง วัดป่าโนนสะอาด ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งด้านเอกสารจากตำราวิชาการและการศึกษารวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการศึกษาครั้งนี้ได้มีการวางแผนงานและมีการกำหนดหัวข้อที่ต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อทำการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

การรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลในการทำวิจัยสามารถแบ่งที่มาได้ 2 ประเภทคือ

1. การรวบรวมเอกสารเป็นการค้นคว้าจากทางเอกสารทางวิชาการต่างๆจากแหล่งต่อไปนี้
 - 1.1 สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 - 1.2 หอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
 - 1.3 สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น
 - 1.4 หอสมุดมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 - 1.5 หอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 - 1.6 หอสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. การเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมพร้อมกับการสัมภาษณ์ โดยมีลำดับการเก็บข้อมูลภาคสนามดังนี้
 - 2.1 เจ้างัดต่อ คณะกลองกิ่ง พร้อมกับแนะนำตนเอง
 - 2.2 เจ้างัดอุปประสงค์ในการทำวิจัย
 - 2.3 ขออนุญาตเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกลองกิ่ง
 - 2.4 สร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลในวง
 - 2.5 บันทึกภาพ และเสียง
 - 2.6 นัดวัน เวลา ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม
3. อุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล
 - 3.1 สมุดบันทึกข้อมูล
 - 3.2 เครื่องบันทึกเสียง
 - 3.3 กล้องบันทึกภาพนิ่ง ระบบดิจิตอล
 - 3.4 กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว

การศึกษาข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูล จากเอกสารและข้อมูลภาคสนามแล้ว นำมาจัดหมวดหมู่โดยนำมา เรียบเรียง จัดลำดับตามหัวข้อเพื่อการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลด้านประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของกลองกิ่ง
2. ขั้นตอนและวิธีการเสึงกลองตลอดจนข้อมูลด้านประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อศึกษาและจัดลำดับข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้แยกประเภทข้อมูลและทำการศึกษาวิเคราะห์ในด้านต่างๆ ได้แก่

1. เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของกลองกิ่ง วัด ป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้าอำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

1.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของกลองกิ่ง

1.1.1 ประวัติกลองกิ่ง

1.1.2 ความสำคัญของกลองกิ่ง

1.1.3 วิวัฒนาการของกลองกิ่ง

1.2 ศึกษาองค์ประกอบของกลองกิ่ง

1.2.1 การทำกลองกิ่ง

1.2.1.1 การเลือกวัสดุ

1.2.1.2 อุปกรณ์ในการทำกลอง

1.2.2.3 ขั้นตอนวิธีการทำกลอง

2. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสึงกลองกิ่ง ขั้นตอน และวิธีการเสึงกลองกิ่ง วัดโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

2.1 วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสึงกลอง

2.1.1 การไหว้ครู

2.1.2 การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

2.1.3 โอกาสในการเสึงกลอง

2.1.3.1 งานเสึงกลองบุญผะเหวด

2.1.3.2 งานเสึงกลองบุญบั้งไฟ

2.1.3.3 งานเสึงกลองวันครบรอบวันคล้ายวันเกิดเจ้าอาวาส

2.1.3.4 งานประเพณีเสึงกลองประจำจังหวัดที่จัดแข่งขัน

2.2 ขั้นตอนและวิธีการเลี้ยงกลอง

2.2.1 การเลี้ยงกลอง

2.2.2 การจัดลำดับคู่แข่งขัน

2.2.3 นักดนตรีผู้เข้าแข่งขัน

2.2.4 การแข่งขัน

2.2.5 วิธีการตี

2.2.5.1 การข่มขวัญคู่ต่อสู้

2.2.5.2 การจับไม้

2.2.5.3 การยืน

2.2.5.4 จังหวะในการตี

สรุปและอภิปรายผล

เมื่อศึกษาแล้วผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนาวิเคราะห์รวมทั้งสรุปและอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง การเส็งกลองกิ่ง วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยได้แบ่งประเด็นวิเคราะห์ดังนี้

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของกลองกิ่ง
 - 1.1 ประวัติความเป็นมาของกลองกิ่ง
 - 1.2 ความสำคัญของกลองกิ่ง
 - 1.3 วิวัฒนาการของกลองกิ่ง
2. ศึกษาองค์ประกอบของกลองกิ่ง
 - 2.1 การทำกลองกิ่ง
 - 2.2 การเลือกวัสดุในการทำกลองกิ่ง
 - 2.3 อุปกรณ์ในการทำกลองกิ่ง
 - 2.4 ขั้นตอนในการทำกลอง
3. ศึกษาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเส็งกลองกิ่ง
 - 3.1 การไหว้ครู
 - 3.2 การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์
 - 3.3 โอกาสในการเส็งกลอง
4. ศึกษาขั้นตอนและวิธีการเส็งกลอง
 - 4.1 การเส็งกลอง
 - 4.2 การจัดลำดับคู่แข่ง
 - 4.3 นักดนตรีผู้เข้าแข่งขัน
 - 4.4 การแข่งขัน
 - 4.5 วิธีการตี

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของกลองกิ่ง

1.1 ประวัติความเป็นมาของกลองกิ่ง

กลองกิ่ง เป็นกลองที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล ชาวบ้านจะเลือกตัดกิ่งไม้ใหญ่มาทำกลองชนิดของไม้ที่นิยมจะเป็นไม้ประดู่ เมื่อตัดได้มาเป็นท่อนแล้วจึงได้ถากเป็นรูปกลองแล้วเจาะข้างในให้กลวงเป็นรูปปลีกล้วย เสร็จแล้วใช้หนังควายเป็นหน้ากลอง สมัยโบราณใช้หนังบิดเป็นรูปเชือกนำไป

ร้อยหน้าหนังกลอง ทำให้ได้เสียงดัง สมัยนี้ใช้เชือกแทนหนังร้อย กลองกิ่งใช้ตีเป็นสัญญาณ บอกเหตุเวลาเกิดเหตุการณ์ผิดปกติ และใช้ตีเป็นสัญญาณให้ชาวบ้านรู้ว่าเป็นวันพระ

ในสังคมชนบทของชาวอีสานสมัยก่อน ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือและพร้อมใจกันทำกลองกิ่งขึ้นมาอย่างน้อยหมู่บ้านละ 1 คู่ (2 ลูก) ซึ่งชาวบ้านจะ นิยมเก็บรักษาไว้ที่วัด เพื่อไว้เป็นสมบัติส่วนรวมของหมู่บ้าน จะเห็นได้ว่ากลองกิ่งนั้นถือเป็นสิ่งมีค่าและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของหมู่บ้านเป็นอย่างยิ่ง

ภาพประกอบ 1 กลองกิ่ง

ในปัจจุบันได้มีการนำกลองกิ่งมาใช้ในเทศกาลงานประเพณีต่างๆ โดยจะให้แต่ละหมู่บ้านมาตีกลองแข่งขันกัน ซึ่งถือเป็นเกม สักกีฬาชนิดหนึ่งของจังหวัดต่างๆ ในภาคอีสาน โดยเฉพาะงานประเพณีบุญเดือนหก จะนิยมจัด การแข่งขันการตี กลองกิ่ง กันมาก นอกจากนี้ยังมีการใช้ในงานประจำปี หรืองานเทศกาลต่างๆ ที่คณะกรรมการจะเห็นสมควรจัดให้มีการแข่งขันขึ้น โดยจะมีเงินสดเกียรติบัตร หรือโล่ห์ เป็นรางวัลตอบแทนสำหรับผู้ชนะเลิศการแข่งขัน

จากการได้สัมภาษณ์ พระครูพิพัฒน์วิทยาคม (หลวงพ่อเจริญ สุวณฺโณโต) เจ้าอาวาส วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ท่านได้อธิบายว่า กลองกิ่ง จะพบเห็นทั่วไปในภาคอีสาน ซึ่งจะมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า กลองเสียง แต่จังหวัดอุดรธานีจะเรียกว่า กลองกิ่ง เนื่องจากกลองที่ทำโดยชาวบ้านจังหวัดอุดรธานี เวลาตีเสียงจะดัง กริ่ง กริ่ง กังวานชัดเจนมาก เหมือนเสียงเคาะตีเหล็ก จึงเรียกกันว่า กลองกิ่ง

ภาพประกอบ 2 วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

1.2 ความสำคัญของกลองกิ่ง

กลองเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของ มนุษย์มาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นเครื่องดนตรีที่ทำขึ้น มาจากวัสดุที่มีในธรรมชาติ จะเห็นได้ว่ามนุษย์ได้นำกลองเข้ามาใช้ประกอบ ในพิธีกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมถึงงาน บันเทิงรื่นเริง ต่างๆ อีกด้วย กลองเป็นเครื่อง ดนตรีที่สำคัญมีหน้าที่ให้จังหวะหรือคุมจังหวะอยู่เสมอ เช่น การบรรเลงในบทเพลง การให้จังหวะใน การฟ้อนรำหรือการแสดง นอกจากนั้น กลองยังเป็นเครื่องตีบอกสัญญาณ เพื่อใช้ในสถานการณ์ต่างๆ เช่น กลองที่ใช้ตีบอกเวลาย่ำค่ำของวัน เรียกว่า "กลองย่ำสุริยศรี" กลองบอกสัญญาณเมื่อมีข้าศึกมาโจมตี เรียกว่า "กลองพิฆาตไพร่"

กลองกิ่งกับวิถีชีวิตชาวอีสานมีความผูกพันกันมาก และมีมานานตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ซึ่งชาวอีสานจะมีความเชื่อเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลองกิ่ง ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือธรรมชาติ และผีสงเทวดา เชื้อโคกลางและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ส่วนด้านความสัมพันธ์กับสังคม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลองกิ่งส่วนใหญ่จะมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีน้ำใจ รู้จักช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสังคมอื่นๆ หากเป็นผู้ตีกลอง จะเป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ นิสัยร่าเริง รู้จักให้อภัยบุคคลอื่น สำหรับช่างทำกลอง เป็นผู้มีภูมิปัญญา ใช้ความสามารถและเทคนิคต่างๆ สร้างสรรค์ประดิษฐ์ตก แต่งวัสดุ ทำให้เกิดเสียงเพื่อเป็นสัญญาณต่างๆ โดยเฉพาะเพื่อให้สังคมโลกได้รู้ว่า นี่คือนิสัยลักษณะอันเป็นมรดกของชนอีสานโดยแท้จริง

1.3 วิวัฒนาการของกลองกึ่ง

กลองกึ่ง ในปัจจุบันหากจะหาดูนั้น ถือเป็นเรื่องที่ยากพอสมควร เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ นั้น ไม่ได้อำนวยความสะดวกกันอย่างสมัยก่อนๆ อันได้แก่ การสืบทอดรุ่นต่อรุ่นในเรื่องของ กระบวนการผลิตกลอง กึ่งนั้นน้อยลงเรื่อยๆ ส่วนมากที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันจะเป็นกลองที่ได้ทำและใช้มาหลายปีแล้ว เกี่ยวกับ ช่างทำกลองก็ชราามากหรือได้เสียชีวิตไปแล้ว คนในรุ่นใหม่ๆ นี้ไม่ค่อยสนใจที่จะสืบทอดการทำกลอง และมีค่านิยมที่จะไปทำงานต่างถิ่น กันมากกว่า กลองกึ่งจึงค่อยๆ เลือนหายไปตามกาลเวลา การเสียดังกลองกึ่งในปัจจุบันจึงหาได้ยาก

การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การแข่งขันกลอง กึ่งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมได้ เป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่าดนตรีที่มีในอีสานนั้นส่วนมากจะจัดเข้าอยู่ในเครื่องดนตรีทั้ง 4 จำพวก พวก กลองกึ่งจะมีความแตกต่างอันเนื่องมาจากมีลักษณะที่โดดเด่นคือ เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในงานบุญ ประเพณีต่างๆ เป็นเครื่องดนตรีประกอบการแสดงเชิงการแข่งขัน จึงได้รับความสนใจจากท้องถิ่นต่างๆ เป็นอย่างมาก

ค่านิยม จากวิถีชีวิตของสังคมชาวอีสานจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยน ในสิ่งต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับค่านิยมแนวใหม่ เช่น การเดินทางของคณะกลองกึ่ง เมื่ออดีตจะใช้ วิธีการให้คนหามกลองไปเป็นคู่ๆ เมื่อเทียบกับปัจจุบันก็คงไม่ทันต่อเหตุการณ์ จึงใช้รถยนต์เป็นพาหนะ เดินทาง ซึ่งอำนวยความสะดวกยิ่งขึ้น การเตรียมเสบียงอาหารก็ไม่เป็นการยุ่งยาก เพราะในงาน แข่งขันปัจจุบันร้านอาหารในงานแข่งขันก็อำนวยความสะดวกอยู่แล้ว ค่าตอบแทน แรงบันดาลใจของ คนในสมัยก่อนนั้น เรื่องค่าตอบแทนเกี่ยวกับเงินตราไม่ใช่เรื่องสำคัญ แต่ที่ยิ่งใหญ่ก็คือเรื่องของชื่อเสียง ความเป็นศักดิ์ศรีของแต่ละหมู่บ้านจะเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงผลงานและความสามารถอย่างแท้จริง กลอง ที่ใช้ในพื้นบ้านอีสานมีหลายชนิด เช่น กลองตึง เป็นกลองที่ให้เสียงทุ้มต่ำ ใช้ไม้ตีนิยมใช้ประกอบใน ขบวนแห่ เช่น วงมะเหรี จะมีขนาดใหญ่มากต้องแบกสองคน กลองรำมะนา เป็นกลองที่ให้เสียงทุ้ม เช่นกลองตึง และมีรูปทรงเหมือนกัน แต่มีขนาดเล็กกว่าจึงสามารถแบกได้คนเดียว และใช้มือตี กลอง ยาว บางท้องถิ่นเรียกว่า "กลองหาง" ใช้ในวงกลองยาวหรือวงโปงลาง จะใช้ 4-5 ลูกไล่จากเสียงสูงไปหา ต่ำ และกลองกึ่ง บางท้องถิ่นเรียกว่า "กลองเส็ง หรือ กลองแด้ " โดยธรรมชาติของดนตรีมักจะให้ความไพเราะอ่อนหวานต่อผู้ฟังแต่กลอง กึ่งกลับตรงกันข้ามฟังแล้วจะรู้สึกกระด้างแสบแก้วหู ซึ่งนับว่าเป็น เครื่องดนตรีที่มีลักษณะผิดไปจากกลองชนิดอื่น ๆ ทั้งนี้ น่าจะเกิดจาก ประโยชน์ใช้สอยของกลอง กึ่งเป็น สำคัญ

ภาพประกอบ 3 กลองกิ่ง

เสียงกลอง มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์ จะก่อให้เกิดอารมณ์ อึกเขิม คึกคะนอง สนุกสนาน สมัยก่อนในการแข่งขันการต่อสู้ต่างๆก็นำกลองมาใช้ประกอบในการแข่งขันของชา ย จนกระทั่ง เพื่อแสดงความแข็งแกร่ง อดความเก่งกล้า ในเชิงการต่อสู้ จะเห็นได้ว่าทำไมเสียงกลองจึงมี อิทธิพลต่ออารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์เราได้เช่นนั้น

นอกจากนี้กลองยังใช้เป็นสัญญาณบอกเหตุส่งข่าวเวลามี เหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น ตีสังข์ยาวตี เรือตีฆ้อง เหมือนสัญญาณนกหวีดหรือสัญญาณควีน การแข่งตีกลองจะแข่งความดังและส่งสัญญาณได้ ดีกว่า ที่ภาคอีสานเรียกว่า การแข่งกลอง ในสมัยก่อนการทำกิจกรรมหรือประเพณีต่างๆจะนิยมจัดอยู่ ในวัด จะเห็นว่าวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในหมู่บ้าน ลูกหลานจะตามผู้ใหญ่เข้าวัดเพื่อเรียนรู้ในการ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และการทำกลองกิ่งก็อยู่ในวัดเช่นกัน เมื่อทำกลองเสร็จแล้วก็จะเก็บรักษาไว้ ที่วัด ไม่นิยมเก็บไว้ที่บ้าน เพราะถือว่าเป็นกลองของหมู่บ้าน ช่วงเข้าพรรษาช่วงน้ำเต็มคลองชาวบ้านก็จะมา เสิ่งกลองกัน จะนั่งเรือเส่งกัน เพราะวัดส่วนใหญ่ที่มีกลองนั้นจะอยู่ตามลุ่มน้ำต่างๆ เช่น ลุ่มน้ำชี ลุ่ม น้ำชีลอง ลุ่มน้ำปะทาว เป็นต้น วัดเก่าๆจะมีกลองกิ่งให้พบเห็นกันอยู่ ยกเว้นวัดใหม่ถ้าเจ้าอาวาสหรือ ชาวบ้านไม่สนใจก็จะขาย สาบสูญไปตามกาลเวลา แต่ในจังหวัดอุดรธานีพบว่า มี พระครูพิพัฒน์ วิทยาคม (หลวงพ่อเจริญ ฐานยุตโต) เจ้าอาวาสวัดป่าโนนสว่าง จังหวัดอุดรธานี เป็นผู้ที่มีความสนใจ ในเรื่อง กลองกิ่ง เป็นอย่างมาก และได้ พยายามอนุรักษ์สืบทอด การเส่งกลองกิ่ง เอาไว้ ให้เป็นมรดก อันมีค่าและมีความสำคัญให้สืบทอดแก่ชาวบ้านในแถบนี้ ซึ่งจะมีการแข่งในช่วงเข้าพรรษาหลังจากทำ นาสเสร็จแล้ว

ภาพประกอบ 4 กลองกึ่งที่ทำขึ้นและมีเก็บไว้ที่วัดป่าโนนสว่าง

กลองกึ่ง เป็นกลองสองหน้า ตัวกลองทำด้วยไม้ประดู่ หุ้มด้วยหนัง ดึงให้ตึงด้วยเชือกหนัง มีขนาดต่างกัน ความยาวตัวกลองประมาณ 90 เซนติเมตร ความกว้างของหน้ากลองประมาณ 50 เซนติเมตร ส่วนความกว้างด้านล่างประมาณ 20 เซนติเมตร ชุดหนึ่งจะมีกลอง 2 ลูก ตีด้วยแส้ที่ทำจากไม้เค็ง ยาวประมาณ 85 เซนติเมตร เสียงดังมาก การปรับเสียงจะปรับให้มีเสียงกังวานมากที่สุด จะดีเป็นคู่ ในภาคอีสานตอนเหนือจะมีการแข่งขันเอาชนะกัน มีการรวมการเป็นผู้ตัดสินชี้ขาด มักตีในงานบุญต่างๆ การบรรเลงนั้นไม่มีทำนอง แต่จะตีรวเป็นยก

2. องค์ประกอบของกลองกึ่ง

2.1 การทำกลองกึ่ง

ในการทำกลองกึ่ง ช่างทำกลองจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ในกระบวนการต่างๆ เป็นอย่างดี อันได้แก่รูปแบบของกลอง เทคนิค ต่างๆในการทำกลอง ตลอดจนความเชื่อเรื่องโชคลางต่างๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์กับกลอง ดังนั้นการทำกลองจึงต้องอาศัยข้อมูลต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการทำกลอง เพื่อเตรียมที่จะทำกลองให้สมบูรณ์ ซึ่งกลองหนึ่งลูกจะประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญดังนี้

1. **ตัวกลอง** กลองกึ่งจะมีรูปร่างไม่เหมือนกลองชนิดอื่น คือ จะมีลักษณะปากกว้าง ก้นแคบ มักทำจากไม้ประดู่หรือไม้พยุง ซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็ง เมื่อทำการเลือกต้นไม้ที่มีขนาดพอเหมาะได้ตามความต้องการแล้ว ก่อนนำไม้มาทำกลองต้องมีการ จัดทำขันธ์ห้า ประกอบด้วย รูป 5 ดอก เทียน 5 คู่ และดอกไม้สีขาว 5 ดอก วางใส่ถาดอย่างเหมาะสมเพื่อบูชา รุกขเทวดา เจ้าป่าเจ้าเขา ผีสงนางไม้ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่อยู่ ณ ป่าแห่งนั้น ได้รับรู้ว่าจะมีการตัดไม้ไปทำกลอง ขอย่าให้มีอุปสรรคใดๆเกิดขึ้น และเมื่อนำกลองไปเข้าแข่งขันก็จะได้รับชัยชนะตลอดไป

ภาพประกอบ 5 ตัวกลอง

2. **หนังกลอง** เป็นวัสดุที่สำคัญใช้ทำหน้ากลอง หนังแต่ละชนิดที่ใช้ทำกลองต้องเหมาะสมกับกลองแต่ละประเภท เช่น กลองที่ตีด้วยไม้ต้องใช้หนังที่หนา กว่ากลองที่ตีด้วยมือ หนังสำหรับซึ่งทำหน้ากลองต้องตัดเป็นแผ่นกลมตามขนาดของหน้ากลอง แล้วขัดให้ขึ้นเงามันเพื่อความสวยงาม

ภาพประกอบ 6 หนังกลองที่ทำจากหนังควาย

3. **หนังร้อย** หรือเรียกอีกอย่างว่า หนังชักหรือหนังริ้ว นิยมใช้หนังควายส่วนใดก็ได้ โดยจะใช้มีดปลายแหลม กรีดหนังออกเป็นเส้นๆ ความกว้างประมาณ 2-3 เซนติเมตร นำมาทำการต่อกันโดยมีความยาวไม่กำหนด การต่อหนังจะต้องต่อกันตอนที่หนังยังไม่แห้ง ปิดพันกัน แล้วนำไปตากแดด 3-5 วัน ใช้สำหรับร้อยลูกลอง เพื่อโยงหนังหน้ากลองแล้วดึงมาร้อยกับเหล็กส่วนล่างให้ตึง แต่ปัจจุบันหนังนั้นหายากและมีราคาแพง จึงใช้เป็นเชือกในล่อนแทน

ภาพประกอบ 7 หนังร้อยที่ทำจากหนังควาย

ภาพประกอบ 8 เชือกในล่อนเบอร์ 12

2.2 การเลือกวัสดุในการทำล่องกิ่ง

การทำล่องกิ่ง มีวัสดุต่างๆในการทำดังนี้

1. การเลือกไม้ ไม้ที่นิยมนำมาทำล่องกิ่งนั้นจะต้องเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีลำต้นขนาดใหญ่ เช่น ไม้ประดู่ ไม้พยุง หรือไม้เต็งรัง เป็นต้น การเลือกไม้จะเลือกต้นที่มีขนาดพอเหมาะ คือมีขนาดวัดโดยรอบหนึ่งคนโอบ หรือเส้นรอบวงประมาณ 100-150 เซนติเมตร ต้นไม้จะต้องไม่เป็นโพรง หรือมีแมลงเจาะจนเป็นรู เมื่อได้ไม้มาแล้วก็นำมาตัดเป็นท่อน ขนาดตามความต้องการ จากนั้นนำเข้าสู่ขั้นตอนของการทำล่องตามลำดับ

ภาพประกอบ 9 การเลือกไม้ทำล่อง

2. การเลือกหน้าหน้ากลอง การเลือกหน้าที่จะนำมาใช้ทำล่องนั้นจะต้องเหมาะสมกับกลองแต่ละประเภทเพราะหน้าแต่ละชนิดมีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน หน้าทีนิยมนำมาใช้ขึ้นหน้ากลองเป็นหน้าของสัตว์ชนิดต่างๆ ได้แก่

2.1 หนังวัว เป็นหนังที่นิยมใช้มากที่สุด เนื่องจากบาง ราคาไม่แพงมากนัก และหาได้ง่าย นิยมใช้สำหรับกลองที่ใช้มือตี เช่น กลองยาว โทน รำมะนา ฯลฯ

2.2 หนังควาย เป็นหนังที่ค่อนข้างหนา มีความทนทานเป็นพิเศษ จึงเหมาะสมสำหรับใช้ทำล่องที่ต้องใช้ไม้ตี เช่น กลองทัด หรือ กลองเพล ที่ใช้บอกเวลาตามวัด เสียงกลองที่ทำจากหนังควายจะมีเสียงที่บึ้งและไม่ทุ้มเท่าหนังวัว คุณภาพของหนังควายจึงดีกว่าและมีราคาที่ถูกว่า

2.3 หนังงู จัดเป็นหนังที่ให้เสียงไพเราะมากที่สุด นิยมทำกันเฉพาะกลองขนาดเล็ก หนังงูจึงมีราคาแพงมาก งูเหลือมและงูหลามตัวหนึ่งจะใช้ทำล่องได้เพียง 1-2 ลูกเท่านั้น กลองที่ทำจากหนังงูจึงมีราคาแพง และต้องสั่งทำกันเป็นพิเศษจริงๆ

2.4 หนังแพะ จัดเป็นหนังชนิดหนึ่งที่มีคุณภาพดี ใช้เฉพาะกลองที่ต้องการใช้เสียงดี แต่หนังแพะเป็นหนังที่บาง ไม่มีความคงทน มักจะขาดง่าย จึงไม่ค่อยนิยมนำมาทำกลองมากนัก

สำหรับหนังที่นิยมใช้ในการทำกลองกึ่งนั้น ควรเป็นหนังควาย อาจจะเป็นหนังควายสีดำ หรือควายสีเผือก ก็ได้ ลักษณะที่ดีคือ มีขนยาว รูขุมขนมีระยะห่างกันพอสมควร ควรใช้หนังควายตัวเมียที่เคยตกลูกมาแล้ว 3-4 ตัว หากเป็นตัวผู้ ควรอายุระหว่าง 3-5 ปี จะสังเกตจากความยาวของใบหู ซึ่งจะยาวเท่ากัน ก็ถือว่าเหมาะสม ราคา กิโลกรัมละ 50 บาท (ตกเป็นแผ่นใหญ่ๆก็ประมาณ 2,000-3,000 บาท)

ภาพประกอบ 10 หนังแพะ

ภาพประกอบ 11 หนังงู

ภาพประกอบ 12 หน้าวัว

ภาพประกอบ 13 หน้าควาย

2.3 อุปกรณ์ในการทำกลองกิ่ง

การทำกลองกิ่งจะต้องอาศัยอุปกรณ์และเครื่องมือที่สำคัญต่างๆ เพื่อช่วยในการทำและตกแต่งกลองให้ถูกต้องตามลักษณะ ของกลอง และเพื่อความสวยงาม และได้สัดส่วน มีการประดิษฐ์อุปกรณ์ต่างๆขึ้นเพื่อความสะดวกในขั้นตอน ของการทำกลอง อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ประดิษฐ์ขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีใช้กันมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีการเลือกใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือ ที่แตกต่างกันไปตามความถนัด และเทคนิควิธีการทำกลองของแต่ละคน ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

อุปกรณ์ที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง

1. ไม้ซาไซ เป็นวัสดุที่ทำจากไม้ไผ่ ผ่าเป็นซี่ ๆ มีความยาวเท่ากับขนาดของกลอง มีความกว้าง 1-1.5 เซนติเมตร เหลาปลายอีกด้านหนึ่งให้แหลม ใ้ใช้สำหรับสอดแผ่นหนังหน้ากลอง ในการขึ้นหนังหน้ากลอง ก่อนที่จะใช้หนังร้อยตึงหน้ากลอง

ภาพประกอบ 14 ไม้ซาไซ

2. ไม้ซี่พัว หรือ ลิ่ม ทำมาจากไม้ไผ่ ผ่าเป็นซี่ก ความยาวประมาณ 10 เซนติเมตร ปลายด้านหนึ่ง จะตัดให้เหลื่อตรงกับข้อไม้ไผ่พอดี จะมีความแข็งแรงเป็นพิ เศษ เหลาให้มีลักษณะแบน เล็กน้อย และเรียวไปอีกด้านหนึ่ง ประโยชน์ในการขึ้นชะเนาะหนังร้อยก็เพื่อตึงหน้ากลองทั้ง 2 ด้าน

ภาพประกอบ 15 ไม้ซี่พัว

3. ไม้เล็ม ทำจากไม้ประดู่หรือไม้เนื้อแข็งชนิดอื่นก็ได้ ยาวประมาณ 50 เซนติเมตร มีลักษณะคล้ายค้อนตี ปลายด้านหนึ่งเรียวใช้สำหรับัดหนังรอย เพื่อตึงหน้ากลอง ช่างกลองจะนิยมทำเป็นคู่ๆ

ภาพประกอบ 16 ไม้เล็ม

4. ไม้มือลิง ทำจากไม้เนื้อแข็ง 1 คู่ ยาวประมาณ 50 เซนติเมตร มีลักษณะปลายเรียวทำเป็นขอเกี่ยวด้านหนึ่งใช้เกี่ยวหนังก่อนที่จะใช้ไม้เล็มสอดเข้าไปเพื่อช่วยในการตึงหน้ากลองให้ตึง

ภาพประกอบ 17 ไม้มือลิง

5. ไม้กางัด ทำจากต้นไม้เนื้อแข็ง ยาวประมาณ 2-3 เมตร ด้านโคนเจาะรูทะลุ 4 รู รูปสี่เหลี่ยม กว้างประมาณ 6 เซนติเมตร ยาว 8 เซนติเมตร แล้วใช้ไม้เนื้อแข็ง ยาว 1-2 เมตร สอดเข้าไปเป็นเครื่องหมาย บวก ปลายอีกด้านหนึ่ง เป็นรูปตัวยู สำหรับงัดและบิดให้ตึง

ภาพประกอบ 18 ไม้กางัด

อุปกรณ์มาตรฐานทั่วไป

1. เหล็กหลาว ทำด้วยเหล็ก ปลายเรียวแหลม สำหรับเปิดรูแผ่นหนังหน้ากลอง ซึ่งเรานิยมเรียกว่า ฐูปักโก เพื่อจะได้สอดหนังหรือเชือกร้อยได้สะดวก
2. คีมปากนกเค้า ใช้สำหรับคีบหนังวัดให้ตึง
3. เหล็กแหลม ร่มไฟให้แดง แล้วใช้เจาะตัวกลอง เพื่อให้ง่ายในการชุดเจาะตัวกลอง
4. เสียม หรือเหล็กที่ดีเป็นลักษณะแบนๆ คล้ายเสียมสำหรับชุดเจาะตัวกลอง
5. สิว ใช้ชุดเจาะตัวกลอง และเจาะรูแผ่นหนังหน้ากลอง
6. ขวาน ใช้ถากตกแต่งตัวกลองให้เข้ารูป
7. เลื่อยใหญ่ ใช้ตัดต้นไม้ เพื่อนำมาทำตัวกลอง
8. กบไสไม้ มีด มีดปลายแหลม ใช้เก็บรายละเอียดต่างๆในการทำกลอง
9. ค้อน ใช้ตอกและทุบขอบหนัง ตกแต่งหนังหน้ากลองให้ได้รูปทรงที่ต้องการ
10. มีด ใช้ช่วยในการตัดหนังหน้ากลอง
11. กัดม้น้ำ ใช้ใส่น้ำที่ต้องใช้ระหว่างทำกลอง
12. ปากกาเมจิก ใช้วาดเส้นบนหนังหน้ากลองแล้วตัดตามเส้นที่วาด

13. ตลับเมตร ใช้วัดขนาดต่างๆของกลอง
14. กระดาษทราย ใช้สำหรับขัดกลองทั้งภายในและภายนอก ก่อนการทาแลคเกอร์
15. แลคเกอร์ ใช้สำหรับทากลองให้เงา ดูสวยงาม และช่วยรักษาเนื้อไม้
16. สีย้อมไม้ ใช้สำหรับทาภายนอกโดยส่วนใหญ่

ภาพประกอบ 19 อุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการทำกลอง

ภาพประกอบ 20 อุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการทำกลอง

2.4 ขั้นตอนการทำลองกึ่ง

การทำลองกึ่งนั้นส่วนมากนิยมทำด้วยมือโดยชาวบ้านมากกว่าการทำในระบบอุตสาหกรรม การทำลองแต่ละชนิดจะต้องเน้นในเรื่องของคุณลักษณะต่างๆของลองนั้น ไม่ว่าจะเป็นรูปทรง เสียง และเอกลักษณ์ต่างๆ ส่วนกลองกึ่งนั้นจะมีลักษณะ ปากกว้าง ก้นแคบ เวลาตีเสียงที่ดังจะมีเสียงดัง กังวาน ดังนั้นการทำลองกึ่งจึงมีขั้นตอนการทำดังนี้

1. **การทำตัวกลอง** เริ่มจากทำการเลือกต้นไม้ที่มีขนาดพอเหมาะ คือขนาดหนึ่งคนโอบ หรือมีขนาดเส้นรอบวง 100-150 เซนติเมตร ใช้เลื่อยใหญ่ตัดต้นไม้และเลือกตัดเป็นท่อนยาวประมาณ 90 เซนติเมตร จากนั้นนำท่อนไม้มาหาจุดศูนย์กลางและลากวงกลมขนาดตามต้องการทั้งหน้ากลอง และก้นกลอง แล้วจึงใช้เครื่องมือเหล็ก เช่น ขวาน มีด ถากเปลือกไม้ให้เป็น 8 เหลี่ยมเท่าๆกัน และถากให้เป็น 16 เหลี่ยม แล้วถากลบเหลี่ยมให้กลมทั้งหมด

ภาพประกอบ 21 ท่อนไม้ที่ทำการถากเปลือกไม้เรียบร้อยแล้ว

ขั้นตอนต่อไปก็จะทำการขุดเอาเนื้อไม้ ออก ซึ่ง อุปกรณ์ที่ใช้ในการขุดเอาเนื้อไม้ ออก เพื่อให้กลวง ได้แก่ สิว สว่าน เสียมคมๆ หรือเหล็กแหลมเผาไฟให้แดง แล้วตีเมฆให้เกิดการทะลุ ถ้าหากเจาะรูจะใช้ได้สะดวก และง่ายยิ่งขึ้น ในการเจาะภายในตัวกลองจะเจาะไม่ให้ทะลุ ถ้าหากเจาะทะลุจะใช้ส่วนอื่น (น้ำมันยาง) อุดไว้ ขนาดของหน้า กลองเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 50-70 เซนติเมตร ก้นกลองจะแคบลง เส้นผ่านศูนย์กลาง 20-30 เซนติเมตร จะเป็นเหล็กปิดอยู่ และส่วนรอบของตัวกลองในช่วงล่างนี้จะมีเหล็กเป็นเส้นพันรอบตัวกลองอยู่ เพื่อใช้เป็นตัวยึดเวลาขึ้นหน้ากลอง ความสูงประมาณ 80-90 เซนติเมตร หนาประมาณ 5-8 เซนติเมตร จากนั้นก็จะเจาะรูระบายอากาศให้น้ำกลอง เรียกว่ารูแพ กลอง 1 ลูกจะมี 1 รู ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2.5 เซนติเมตร วัดจาก

หน้ากลองประมาณ 2 ฝ่ามือ (15 เซนติเมตร) ในเรื่องสัดส่วนและขนาดนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมความต้องการของบุคลากรแต่ละหมู่บ้าน หรือขึ้นอยู่กับทางเลือกต้นไม้ แต่ประการที่สำคัญที่สุดในการชุดแต่งตัวกลองจะต้องให้ช่างที่มีความชำนาญ เพราะจะเป็นวิธีเลือกหาเสียงของกลองได้อีกวิธีหนึ่ง

โกลกกลอง หรือโสกหรือโกลกของกลองนี้ หมายถึง ความสูงของกลอง คือ วัดด้วยกำมือของผู้ที่เราเคารพนับถือ มีดังนี้

1. ก้องไพรวิ
2. ศรีชมชื่น
3. หีนเมืองพรหม
4. สมคู่สรวง
5. ม่างสังโฆ
6. โพรธสัตย์
7. วัดพระเจ้า

โสกหรือโกลกของกลอง จะเป็นลักษณะที่ดีของกลอง ซึ่งถ้าได้ขนาด สัดส่วน หรือคุณสมบัติที่เหมาะสมแล้ว ก็จะเป็นศรีแก่ ชาวบ้านในชุมชนนั้น เมื่อตีแล้วจะมีเสียงดังก้องกังวาล เป็นศรีแก่ผู้ตีและชุมชน นอกจากนี้เสียงกลองยังดังไปถึงเมืองฟ้าเมืองสวรรค์ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

ภาพประกอบ 22 ตัวกลองที่ทำเสร็จแล้ว

2. การเตรียมหนังหน้ากลอง หนังหน้ากลองที่ใช้ทำกลองกึ่งจะนิยมใช้หนังควาย เนื่องจากมีขนาดใหญ่และมีความทนทาน เมื่อได้หนังแล้วกาง ออกให้เป็นแผ่น หรือกางแผ่ตึงกับกรอบไม้ที่ดีเป็นรูป 4 เหลี่ยม (โฮง-ไม้) ผึ่งแดดให้แห้ง ใช้เวลา ประมาณ 3-5 วัน แล้วนำไปแช่น้ำ 1 คืน ผึ่งแดดอีก 1 วัน บริเวณที่จะตัดเป็นหน้ากลอง ควรเลือกแผ่นหนังบริเวณสันหลังหรือส่วนสะโพก และส่วนโคนขาหน้า แต่ถ้าควายมีขนมาก ต้องใช้ดิวไม้ไผ่คมๆ ขูดออก

ภาพประกอบ 23 การนำหนังควายผึ่งแดด

3. การขึ้นหนังหน้ากลอง หลังจาก ที่ได้ทำการเตรียมตัวกลอง และหนังหน้ากลอง เรียบร้อยแล้วก็จะ ทำการขึ้นหนังหน้ากลอง ข้างทำกลองจะต้องระมัดระวังมากในขั้น ตอนนี้ เพราะถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญ การหาวิธีประกอบตัวกลองให้ดีที่สุด อาจแบ่งได้ 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนขึ้นหนังหน้ากลอง นำหนัง ควายมาตัดให้ได้ขนาดที่เหมาะสมกับตัวกลองโดยคว่ำตัวกลองที่แผ่นหนัง แล้วขีดเส้นรอบวงหน้ากลอง จากนั้นทำการตกแต่งขอบและทำความสะอาดให้เรียบร้อย เมื่อได้หนัง ที่มีขนาดตามต้องการแล้วก็จะทำการ เจาะรูโดยใช้ส่วเจาะ เป็นระยะเท่าๆกัน โดยรอบ แผ่นหนังก้นกลอง ประมาณ 28-30 รู เมื่อร้อยเชือกยึดกับหนังเสร็จแล้ว ข้างกลองจะนำลงไปแช่น้ำให้อ่อนตัวจึงนำมาแต่งส่วนที่เป็นขอบกลอง

ภาพประกอบ 24 การวัดขนาดหนังที่จะใช้ทำหน้ากลอง

ภาพประกอบ 25 การตัดหนังหน้ากลองตามขนาดที่ต้องการ

ภาพประกอบ 26 การร้อยหนังร้อยเข้ากับรูที่เจาะไว้รอบๆหน้ากลอง

ภาพประกอบ 27 หนังหนังกลองที่ทำการร้อยหนังแต่งขอบ

ภาพประกอบ 28 หนังหนังกลองที่แต่งขอบเรียบร้อยแล้ว

2. ระยะขึ้นหนังหนังกลอง ทำได้โดย นำหนังกลองวางคว่ำที่ปากกลอง ใช้ไม้ขาไสสอดเข้าที่รูหูกักโก ซึ่งเป็นรูที่เจาะรอบๆแผ่นหนังกลองในแนวตั้งรอบตัวกลองจนครบทุกรู ใช้หนังร้อยสอดไปตามแนวไม้ขาไส เพื่อคล้องที่หูกลองโยงจากหนังกลองไปยังเหล็กที่อยู่ส่วนล่างของกลองขึ้นลงในลักษณะฟันปลา แล้วดึงให้ตึง จากนั้นถอดไม้ขาไสออก การดึงหนังชักให้ตึงนั้นต้องใช้ไม้กางัด ใช้ด้านที่เป็นปากกาสอดหนังชัก และออกแรงหมุนบิดเส้นหนังให้ตึงตลอดตัวกลอง หากหนังกลองยังไม่ตึงจะใช้ไม้ซี่พร้าวที่เป็นลิ่มสอดระหว่างเส้นหนังชัก แล้วบิดหมุน ซึ่งคล้ายกับวิธีการขันชะเนาะ หนังหนังกลองก็จะตึง

ภาพประกอบ 29 หนังสือน้ำกลองที่หุ้มกับตัวกลอง

ภาพประกอบ 30 การเริ่มทำการร้อยหนังร้อยน้ำกลองเข้ากับตัวกลอง

ภาพประกอบ 31 ใช้ฐานรองช่วยพยุงตัวกลองขณะทำการร้อยหนัง

ภาพประกอบ 32 ทำการร้อยหนังขึ้นลงสลักเป็นพื้นปลา

ภาพประกอบ 33 การใช้อุปกรณ์ช่วยในการร้อยหนัง

ภาพประกอบ 34 การใช้อุปกรณ์ช่วยในการร้อยหนัง

ภาพประกอบ 35 กลองที่ทำการร้อยหนังเสร็จแล้ว

ภาพประกอบ 36 นำผ้าชุบน้ำขมิ้นที่หนังร้อยเพื่อให้หนังมีความยืดหยุ่น

3. ระยะหลังจากขึ้นหนังหน้ากลอง จะเป็นการแต่งเสียงกลองให้ดังก้องกังวาลที่สุด แต่ก็ต้องระวังหนังกลองฉีกขาดด้วย จะใช้ไม้เคาะและไม้มือลิงเป็นอุปกรณ์ช่วยจัดเส้นหนังร้อยเพื่อหมุนไม้ที่พัวบิดหนังร้อย ทำให้น้ำกลองตึงอีกครั้ง

ภาพประกอบ 37 การแต่งเสียงกลองโดยใช้ลิ้มช่วยชิงหนังร้อยให้ตึง

ภาพประกอบ 38 การทดลองเดาะกลองเพื่อทำการปรับเสียงกลอง

4. การตกแต่งกลอง เมื่อกลองเสร็จสมบูรณ์แล้ว อาจจะทำการตั้งชื่อกลอง เพื่อให้เป็นสิริมงคล โดย อาจจะใช้ชื่อตามชื่อคณะแข่งขัน ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ชื่อตามชื่อวัดนั้นๆ เช่น หลวงพ่อผ้าขาวอุตุตะโม ฟ้ามั่งหลวง ฟ้ามั่งกินผี เป็นต้น และก่อนจะนำเข้าไปทำการแข่งขันก็จะมีการตกแต่งกลองอย่างสวยงาม โดยการนำดอกไม้ประติษฐ์หรือผ้าลายสวยงามมาประดับตกแต่ง เป็นการเพิ่มสีสันในการแข่งขัน

ภาพประกอบ 39 ตัวอย่างการตั้งชื่อกลอง “หลวงพ่อดำขาวอุตุตะโม”

ภาพประกอบ 40 ตัวอย่างการตั้งชื่อกลอง “ฟ้าสมังกินดี”

ภาพประกอบ 41 การตกแต่งกลองให้สวยงามก่อนเข้าแข่งขัน

ภาพประกอบ 42 การตกแต่งกลองให้สวยงามก่อนเข้าแข่งขัน

ภาพประกอบ 43 การตกแต่งกลองให้สวยงามก่อนเข้าแข่งขัน

ภาพประกอบ 44 การตกแต่งกลองให้สวยงามก่อนเข้าแข่งขัน

4. การเก็บรักษากลอง หลังจากคณะกลองกิ่งเสร็จจากการแข่งขันแล้ว ก็ตรวจสอบสภาพกลองคณะของตนเอง เพื่อดูว่ากลอง หนึ่งกลอง และหนังร้อย อยู่ในสภาพปกติดีหรือไม่ หากเป็นปกติก็จะช่วยกันรื้อและถอดหนึ่งกลอง หนึ่งร้อย ออกจากตัวกลองเพื่อเก็บรักษาโดยแยกเก็บส่วนๆ เช่น

1. การเก็บรักษาตัวกลอง หลังจากถอดแผ่นหนึ่งกลองทั้งสองด้านและหนังร้อยออกจากตัวกลองแล้ว จะใช้ผ้าเช็ดสิ่งสกปรกต่างๆที่ตัวกลอง จากนั้นใช้ผ้าที่สะอาดชุบน้ำมันหมูทาให้ทั่วกลองด้านนอกทั้งสองใบ วัตถุประสงค์เพื่อเป็นการป้องกันตัวมอดหรือแมลงต่างๆ มากัดไซ และเพื่อให้เกิดความเป็นมันเมื่อดูแล้วจะให้ความรู้สึกที่สวยงาม สถานที่เก็บรักษานั้นชาวบ้านจะเก็บไว้ในที่ปลอดภัยตามความเหมาะสม เช่น ใต้ถุนบ้าน ใต้ในโถงโถงหรือห้องอื่นๆซึ่งหลีกเลี่ยงจากการถูกแสงแดดและน้ำเป็นหลัก

2. การเก็บรักษาหนึ่งกลอง เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะต้องดูแลเป็นอย่างดี คือวิธีการใช้เชือกร้อยแผ่นหน้ากลองเป็นแผ่นๆ เชวนไว้ในโถงโถงหรือใต้ถุนบ้านเป็นวิธีการหลีกเลี่ยงจากสัตว์ที่เป็นอันตรายต่อแผ่นหนัง ได้แก่ หนู แมว สุนัข ซึ่งอาจจะมากัดแทะทำให้แผ่นหนังขาดได้ และนอกจากนี้จะต้องเก็บรักษาโดยหลีกเลี่ยงจากแสงแดดและน้ำ

3. การเก็บรักษาหนังร้อย หนังซัก หรือหนังรว จะทำให้ลักษณะมันวาว เส้นหนังให้เป็นวงกลม เส้นผ่าศูนย์กลางโดยประมาณ 20-25 เซนติเมตร การเก็บรักษาจะเก็บรวมแผ่นกับแผ่นหนึ่งกลอง โดยใช้วิธีเดียวกันก็ได้

หากตรวจพบว่าแผ่นหนังหน้ากลองแตก ก็จะต้องทำการตัดแต่งหน้ากลองโดยใช้มีดคมๆ หรือกรรไกรสำหรับตัดแผ่นโลหะตัดหน้า กลอง แยกออกจากขอบกลอง วัดระยะจากขอบกลองหรือหูกลอง ไปยังจุดกึ่งกลาง ประมาณ 2 เซนติเมตร เมื่อตัดแล้วส่วนที่เป็นขอบกลองจะมีลักษณะเป็นวงกลม สามารถนำไปรองขอบกลองเพื่อเสริมขอบกลองให้มีความหนาขึ้น ในการทำกลองเสียงลูกใหม่ต่อไป การตัดแต่งหน้ากลองในลักษณะนี้ชาว บ้ายจะเรียกว่า หนังเวียน หมายความว่าสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบทำเป็นอุปกรณ์เพื่อเวียนกลับมาใช้ประโยชน์อีกครั้ง

รูปแบบในการผลิตกลองกิ่ง นับว่าเป็นความชำนาญของช่างกลองเป็นอย่างสูงซึ่งจะต้องอาศัยความปราณีตในการประดิษฐ์คิดค้นในสิ่งเหล่านี้เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ และมุ่งเน้นถึงความละเอียดสวยงามและคุณลักษณะของกลองเป็นเกณฑ์ มีการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือที่มีในท้องถิ่นสร้างงานจนเป็นที่ยอมรับของคนในรุ่นปัจจุบัน ความเป็นเอกลักษณ์ของกลองกิ่งนั้นจะเห็นได้ว่ากลองกิ่งจะมีความเป็นเอกลักษณ์คือเป็นกลองคู่กับชาวอีสานมาแสน นาน แต่ก็ยังคงเป็นเอกลักษณ์ทั้งในด้านรูปแบบวัสดุที่ใช้ทำ ที่พิเศษมากกว่านั้นคือ กลองกิ่งจะอยู่คู่งานบุญของชาวอีสานมาโดยตลอด ส่วนความเป็นศิลปะ ในด้านช่างมีความเป็นศิลปะในด้านการผลิต ผู้แข่งขันจะมีความเป็นศิลปะในด้านการแสดง รวมไปถึงเทคนิคลีลาท่าทางในการแข่งขัน ผู้ที่เป็นกรรมการจะใช้ความสามารถในการฟังเพื่อหาข้อยุติ

อันเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของภูมิปัญญาทั้งสิ้น กลองกิ่งในเขตจังหวัดภาคอีสาน ทุกคณะมีความพึงพอใจมากในมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษเป็นอย่างยิ่ง เพราะถือว่ากลองกิ่งเป็นศูนย์รวมพลังอันยิ่งใหญ่ของแต่ ละคุ้มหรือแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งบรรพบุรุษได้ทุ่มเทด้วยกายและวิญญาณ สร้างสิ่งเหล่านี้และได้มอบไว้ให้ลูกหลานรุ่นต่อๆมา

3. ศึกษาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสืงกลองกิ่ง

ปัจจุบันวัฒนธรรมของมนุษย์มีการพัฒนาขึ้นมากทางด้านวัตถุอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งในแต่ละยุคแต่ละสมัยมีการถ่ายทอดเชื่อมโยงกันจากรุ่นสู่อีกรุ่น ย่อมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ย่อมมีปัจจัยหลายอย่างคอยเป็นตัวผลักดัน และคอยกระตุ้น เป็นกระแสโลหิตที่คอยหล่อเลี้ยงมนุษย์ทุกคน หากแต่วัฒนธรรมนั้นจะเจริญในทางวัตถุแต่อย่างเดียวก็น่าจะได้จะต้องพัฒนาจิตใจของ มนุษย์เราด้วยจึงจะเป็นผลดีต่อสังคม ซึ่งมนุษย์เรานั้นแตกต่างจากสัตว์เพราะได้มีการเรียนรู้ สะสมความรู้และถ่ายทอดความรู้ มนุษยชาติจึงมีความรู้เพิ่มขึ้น

วัฒนธรรมของมนุษย์ย่อมที่จะแตกต่างกัน มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้น ฐานทางสังคมของแต่ละท้องถิ่น หรือท้องถิ่นที่อยู่ของตน เมื่อมนุษย์มีวัฒนธรรมก็ย่อมที่จะมีชาติ มีประเทศ ซึ่งกลายเป็นกลุ่มคน ซึ่งมีวัฒนธรรม นำพาซึ่งความเจริญออกมา ดังนั้น วัฒนธรรม คือ การเรียนรู้ในสังคม เพื่อความอยู่รอด เป็นหนทางการดำเนินชีวิตในทางอันมีแสงสว่าง ย่อมมีศาสนา ความเชื่อ และการเมืองการปกครอง รวมอยู่ด้วยกัน

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เวลา คือ ตัวแปรหนึ่งที่เป็นตัวบอกความเก่าแก่ของยุคสมัยซึ่งอดีตย่อมไม่มีวันหวนกลับคืน เพราะเวลาไม่เคยคอยใคร เปรียบเสมือนซีฟเวอร์ย่อมเดินอยู่ตลอดเวลา และคอยหล่อเลี้ยงร่างกายไว้ได้ ถ้า เปรียบวัฒนธรรมเข้ากับร่างกายของมนุษย์ก็ย่อมจะมีองค์ประกอบอีกมากมาย ที่ก่อกำเนิดมาเป็นร่างกายได้ ดังนั้นจึงเปรียบเทียบกับซีฟเวอร์ของการก้าวเท้าของมนุษย์เราย่อมที่จะมีการ ก้าวสั้นบ้าง ก้าวยาวบ้าง หรือบางครั้งถึงกับหกล้ม ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการสั่งสมความรู้ทั้งสิ้น องค์ความรู้ยังได้ถ่ายทอดกันจากรุ่นสู่รุ่นมีการถ่ายทอด ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี รวมทั้งหลายแขนงอีกมากแต่อย่างเอาหลักใหญ่ๆ มีอยู่ 3 อย่างคือ ความเชื่อกับศาสนา การปกครอง การดำเนินเศรษฐกิจ ซึ่งทั้ง 3 อย่างนี้เปรียบเสมือน การก้าวเท้าไปพร้อมกับมีสิ่งพวกนี้กระตุ้นไปด้วย

กลองเป็นสัญญาณแห่งความสามัคคีจึงมีวิธีการทำที่ละเอียดอ่อนประณีตบรรจง ผู้ทำจะใส่ความรู้สึกจิตวิญญาณเข้าไปในตัวกลอง ในทุกขั้นตอนที่ทำงานตั้งแต่การเข้า ป่าเพื่อเลือกกิ่งไม้ จะต้องเลือกวันเดือนปี ที่เจ้าป่าเจ้าเขาอยู่ เพื่อขออนุญาตตัดไม้ ซึ่งวันที่เจ้าป่าเจ้าเขาไม่อยู่ก็คือวันพระนั่นเอง และเมื่อเลือกได้ต้นไม้มที่จะตัดแล้ว ก็จะต้อง ขอนางไม้ให้ช่วยส่งเสียงให้กลองดัง เมื่อทำเสร็จแล้ว การ

ติดต่อกับรุกขเทวดาก็ต้อง กระทำไปพร้อมๆกันกับการขอเจ้าป่าเจ้าเขา เชื่อกันว่าเมื่อทำเช่นนั้นแล้ว กลองจะตีเสียงดัง ท่าง่าย ไม่มีอุปสรรคและได้รับชัยชนะในการแข่งขัน ตลอดทั้งเกิดความสมัครสมานสามัคคีของผู้ทุกคนที่ได้ยินเสียงกลอง

ความเชื่อเกี่ยวกับการทำกลองก่อนจะตัดต้นไม้ที่จะนำมาทำกลอง กิ่งนั้น ต้องมีพิธีกรรมขอจากรุกขเทวดา ผีสาธ นางไม้ เพราะจากความเชื่อที่ว่า ต้นไม้ทุกต้นย่อมมีรุกขเทวดา ผีสาธ นางไม้ อยู่อาศัย ด้วยลักษณะและขนาดของกลองกิ่งนั้นมีขนาดใหญ่จึงต้องใช้ต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ พิธีกรรมการขอตัดต้นไม้ นั้น ทำโดยการนิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญผู้ สูงอายุที่สามารถกระทำพิธีกรรมขอตัดต้นไม้จากรุกขเทวดา จะต้องเตรียมเครื่องบูชา ได้แก่ เหล้า ไก่ แกงหวาน ข้าวตอกดอกไม้ม เป็นต้น บางพื้นที่ในพิธีกรรมขอตัดต้นไม้จากรุกขเทวดา ผีสาธ นางไม้ โดยทำควักใบตอง(กระทง) ใส่ข้าวเหนียว 1 ก้อนกล้วย 1 ลูก นูหรี เมียง กับข้าว ผลไม้ (ส้ม) ของหวาน โดยก่อนการตัดผู้ทำพิธีกรรมจัดการถอนหญ้าตรงโคนต้นไม้ แล้ววางควักไว้ แล้วกล่าวคำขออนุญาตตัดไม้เพื่อนำไปทำกลองกิ่งเก็บไว้เป็นสมบัติของวัด เพื่อใช้ในการตีเป็นพุทธบูชา ขอให้รุกขเทวดา ผีสาธ นางไม้ ช่วยปกป้องรักษาในการตัดไม้ และการทำกลองให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จากการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวเพื่อเป็นสิริมงคลแก่กลอง และเชื่อว่าเมื่อได้นำกลองใบนั้นตีเป็นพุทธบูชา ทำให้เกิดเสียงที่ดังไปจนถึงชั้นฟ้าชั้นสวรรค์ตามความเชื่อ และถ้าได้ส่งกลองนี้เข้าประกวด ก็จะได้รับชัยชนะ

ความเชื่อเกี่ยวกับการตีกลอง ไม่ว่าจะเป็นการทดลองตี (เดาะกลอง) ห้ามนำหนังร้อย(หนังซัก หรือหนังวัว) ไปตีหน้ากลองโดยเด็ดขาด เพราะจะทำให้หนามปักหน้ากลอง ซึ่งสรุปได้ว่าเนื่องจากการทำหนังประเภทนี้ จะใช้วิธีการบิดเป็นเกลียวดังนั้นเมื่อหนังแห้งหนังจะไม่เรียบ บางส่วนจะมีความคมทำให้หน้ากลองแตกหรือฉีกขาดได้ง่าย และยังเชื่ออีกว่าห้ามใช้มือตีหน้ากลอง เพราะเชื่อว่ามือของเรามีความเค็ม เกิดจากเหงื่อไคล อาจเป็นสาเหตุทำให้หน้ากลองมีโอกาสฉีกขาดได้ง่าย

ความเชื่อเกี่ยวกับการเดินข้ามกลองและอุปกรณ์ทุกอย่างที่ทำกลอง ในสมัยก่อนมีความเชื่อว่าสิ่งเหล่านั้นไม่ควรกระทำอย่างยิ่ง เพราะถือว่าสิ่งเหล่านั้นมีครูบาอาจารย์ถ้าเดินข้ามถือว่าไม่เคารพ เมื่อถึงเวลาแข่งจะทำให้พ่ายแพ้

ความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคม ในบางหมู่บ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องคาถาอาคมซึ่งเชื่อว่าเมื่อทำกลองเข้าแข่งขันจะต้องใช้ผ้าปิดหน้ากลองไม่ให้คู่แข่งเห็นโดยเด็ดขาดเพราะกลัวว่า เมื่อฝ่ายตรงข้ามเห็นแล้ว อาจใช้มนต์สะกดให้เกิดความพ่ายแพ้ได้

3.1 การไหว้ครู

การไหว้ครูเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของไทยที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นการแสดงถึงความกตัญญูต่อบุคคลที่มีต่อครู ระลึกถึงบุญคุณของครู คนไทยเป็นผู้รู้คุณค่าคนจึงมีพิธีไหว้ครูมาช้านานแล้ว ในการแสดงศิลปวิทยาต่างๆ ย่อมมีครูบาอาจารย์เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาท วิชาความรู้ ให้ เป็นประเพณีของชาวไทย ซึ่งอบรมสั่งสอนกันมาในเรื่องความกตัญญูคุณต่อท่านผู้มีพระคุณ เมื่อรู้คุณแล้ว ก็จะต้องมีกตเวทิต์ คือตอบแทนพระคุณในรูปแบบต่างๆ การไหว้ครูเป็นผลจากคุณธรรมดังกล่าว ดังนั้น การเสี่ยงกลองกึ่งซึ่งเป็นศิลปวิทยาแขนงหนึ่ง จึงอยู่ในกรอบประเพณีดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ต้องมีพิธีไหว้ครูก่อนทำการแข่งขัน

การไหว้ครูนั้นนอกจากเป็นเจตนาที่มุ่งไปยังตัวครูเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบุคคล การนี้ถึงตนเองเพื่อขอขมาลาโทษแล้ว ยังโยงไปสู่สังคมด้วย คือต้องการให้สังคมรับรู้ว่าเป็นศิษย์มีครู พิธีไหว้ครูเป็นพิธีที่แสดงให้ทุกคนรับรู้ว่าคุณครูของเราเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นที่เคารพยกย่อง พิธีนี้จึงมีผลต่อการสร้าง ความศรัทธาไปยังผู้อื่นด้วย นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างศรัทธาปสาทะให้กับศิษย์ของศิษย์ต่อไป การสร้างศรัทธามีใช่เป็นเรื่องเหลวไหล แต่เป็นเรื่องของการสร้างความมั่นใจ นั่นคือ ถ้าผู้ใดมีความเชื่อถือผู้หนึ่งผู้ใดอย่างแท้จริงแล้ว ก็จะช่วยให้ผู้นั้นมีความมั่นใจในสิ่งที่จะปฏิบัติ เช่นในด้าน การเรียน ก็เกิดความมั่นใจว่า เราจะเรียนได้ดีแน่ ในเรื่องนั้น เรื่องนี้เพราะเวลาไหว้ครูนั้น ครูจะอวยพรให้กับศิษย์ พรที่ครูให้เป็นสิ่งที่ศิษย์ทุกคนปรารถนา นั่นคือความสุขความเจริญ ความมีอนาคต กว้างไกล รวมทั้งให้มีความสามารถในการเรียนวิชาต่างๆ การมีศรัทธา จึงทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความสำเร็จของตนเองมากขึ้น ดังนั้นการไหว้ครูจึงมีผลต่อการสร้างศรัทธาปสาทะให้กับลูกศิษย์ และแสดงว่า เราเป็นศิษย์มีครู คำว่า "ศิษย์มีครู" หมายถึง "คนเก่งที่มีครูเก่ง" นั่นคือ การไหว้ครูมิใช่ให้สังคมยอมรับรู้ว่าเราเป็นศิษย์มีครูเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการให้สังคมยอมรับรู้เพิ่มเติมว่า ที่เราเป็นคนเก่งและเป็นที่ยอมรับของสังคม เพราะเรามี "ครูเก่ง" พิธีไหว้ครู จึงมีความหมายได้หลายนัย มีความขลัง และมีความศักดิ์สิทธิ์มาก

เครื่องสักการะที่ศิษย์จะต้องทำมาบวงสรวงครูในวันไหว้ครู ได้แก่ พานดอกไม้ รูปเทียน ดอกไม้ในพานที่ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของการไหว้ครูซึ่งถือปฏิบัติกันมาช้านานแต่โบราณ คือดอกมะเขือ หญ้าแพรก ดอกเข็ม รวมทั้งข้าวตอก ซึ่งรวมอยู่ในพานด้วย ซึ่งดอกไม้แต่ละชนิดและหัวตอกมีความหมายต่างกันคือ

ดอกมะเขือ เป็นสัญลักษณ์ของความเคารพ ความอ่อนน้อมถ่อมตน เนื่องจากโดยธรรมชาติของต้นมะเขือ เมื่อมีดอก ดอกที่จะให้ผลมะเขือได้ต้องโค้งลง เหมือนผู้อยู่ในอาการแสดงความเคารพ หรือคารวะบุคคลที่ตนเคารพบูชายกย่อง

หน้าแพรง เป็นสัญลักษณ์ของความอดทน คุณสมบัติของหน้าแพรง คือความอดทน หน้าแพรงจะงอกงามในทุกฤดูกาล ซึ่งถ้าบุคคลใดมีความอดทนเหมือนหน้าแพรง บุคคลนั้นก็จะ เป็นศิษย์ที่มีคุณสมบัติที่ดีและเป็นผู้ที่สามารถเรียนได้สำเร็จตามหลักสูตรที่กำหนด

ข้าวตอก เป็นสัญลักษณ์ของความมีระเบียบวินัย อยู่ในกรอบและควบคุมตัวเองได้ เปรียบกับการคว่ำข้าวเปลือก ให้เป็นข้าวตอก ถ้าเมล็ดข้าวเปลือกเมล็ดใดในกระเด็นออกจากภาชนะที่ครอบไว้ ไม่มีโอกาสได้เป็นข้าวตอกอันใด เปรียบได้กับนักศึกษาที่ตามใจตนเอง ไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ ก็จะกระเด็นออกไปนอกกรอบของระเบียบวินัย ซึ่งทำให้ไม่มีโอกาสได้ความรู้ ฉะนั้น จึงต้องมีครูเป็นเสมือน ภาชนะคั้นข้าวเปลือก และข้าวตอกมิให้กระเด็นออกไป อีกความหมายหนึ่งก็คือให้ความรู้แตกพองสวยงามดุจข้าวเปลือก

ดอกเข็ม เป็นสัญลักษณ์ของความมีสติปัญญาเฉียบแหลมประดุจดังเข็ม

ดอกไม้และข้าวตอกเป็นเครื่องสักการะในพิธีไหว้ครูดังกล่าวนั้น เป็นสัญลักษณ์ที่ให้ความหมายของการแสดงออกถึงการเป็นศิษย์ที่ดีของครูได้ครบถ้วน ทั้งในด้านการฝากตัวเป็นศิษย์ การให้คำมั่นสัญญาว่าจะเป็นผู้ศิษย์ที่ดีมีความกตัญญูต่อครูและเป็นการขอพรให้เจริญรุ่งเรืองด้วย

การไหว้ครูต้องเป็นการไหว้ที่ออกมาจากน้ำใสใจจริง ซึ่งได้แก่การบูชา ๑ การแสดงความคารวะ และความกตัญญู

- เมื่อตั้งใจมั่นว่าจะยกย่องเทิดทูนคุณความดี เรียกว่า บูชา
- ด้วยความสำนึก และตระหนักถึงความสำคัญของท่านเรียกว่า คารวะ
- ด้วยความสำนึก และระลึกถึงอุปการคุณของท่านเรียกว่า กตัญญู

การไหว้ครูดี วัยจิตที่ตั้งมั่นที่จะบูชา แสดงความคารวะ และแสดงความกตัญญูนั้น ตัวศิษย์เองจะมีความรู้สึกที่ดีว่า

1. เราเป็นผู้ที่มีโอกาสได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ของครูอย่างเต็มที่
2. เราได้ใช้ความรู้ที่ได้เล่าเรียนมานั้นให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น
3. เราจะเป็นผู้ไม่ตกต่ำ
4. เราจะทำให้ความรู้และวิทยาการต่าง ๆ ก้าวหน้าขึ้น

ก่อนทำการแข่งขันการเล็งกลองกึ่งนั้นจะต้องมีการไหว้ครู เพราะถือเป็นการให้พรและให้กำลังใจแก่ผู้เข้าแข่งขัน อาจจะปฏิบัติแบบง่ายๆ โดยหัวหน้าคณะจะนำดอกไม้ไปเสียบที่หน้ารัยกลอง พร้อมยกมือไหว้และคำอธิษฐานระลึกแต่ในสิ่งที่ตั้งใจขอให้คณะของตนได้รับชัยชนะ หลังจากนั้นใช้มือลูบศีรษะและขันสุดท้ายจะทำการทดลองตีกลองโดยใช้ไม้ตีเบาๆ เพื่อเป็นการไหว้ครูนำทางก่อน จากนั้นผู้แข่งขันในที่ที่ดีทีละคนจนครบทุกคน

ภาพประกอบ 45 การไหว้ครู

3.2 การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ปัจจุบัน บวงสรวง คือ พิธีบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เทพยดา ภูตผี วิญญาณ ด้วยเครื่องสักการะ ประกอบด้วยดอกไม้ ธูป เทียน และเครื่องสังเวย บวงสรวงใช้เป็นคำเรียกชื่อพิธีบูชาว่า พิธีบวงสรวง ไม่เรียกว่า เครื่องบวงสรวง ส่วนคำว่า สังเวย คือ เครื่องบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประกอบด้วย หัวหมู เป็ด ไก่ ขนมห่มแดง-ห่มขาว เป็นต้น ใช้เป็นคำเรียกชื่อเครื่องบูชาว่า เครื่องสังเวย จะไม่เรียกว่า พิธีสังเวยการบวงสรวงในพระพุทธศาสนา หมายถึง การแสดงความเคารพนอบน้อม การสักการะ พระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เมื่อประกอบแล้ว ย่อมได้รับผลแห่งกุศลควรแก่เหตุ

พิธีบวงสรวง หรือ การบวงสรวง ถือเป็นประเพณีโบราณ เพื่อยอมรับนับถือและคารวะท่านพระภูมิเจ้าที่ในสถานที่บวงสรวงนั้น ๆ และเป็นการสดอาราธนาบารมีพระพุทธานุภาพ พระธรรมานุภาพ พระสังฆานุภาพ และเทพพรหมเทวา รวมถึงท่านท้าวจตุมหาราชทั้ง ๔ ผู้เป็นใหญ่ในทิศทั่วทั้ง ๔ ลงมาประทับ ณ สถานที่นั้น จุดประสงค์ของการบวงสรวงมีมากมายหลายข้อ แล้วแต่จุดประสงค์ของแต่ละบุคคล ที่ทำการบวงสรวงเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการตั้งจิตอธิษฐานอัญเชิญพระรัตนตรัย พระพรหม เทวา ถ้าเป็นศาสนาพราหมณ์ก็จะบูชาพระพรหม เทวอารักษ์ ถ้าเป็นชาวพุทธก็อัญเชิญพระรัตนตรัย พระพรหม เทวา คือ องค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์เจ้า พระอริยสาวกทุกๆ พระองค์ พระคุณบิดามารดา เป็นต้น

พิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีการจัดขึ้นในหลายพื้นที่ มีรูปแบบและลักษณะที่แตกต่างกันไปตามขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่ได้ยึดถือปฏิบัติของคนในแต่ละท้องถิ่น ทั้งพิธีบวงสรวงทางศาสนา พิธีบวงสรวงตามความเชื่อ รวมไปถึงพิธีบวงสรวงทางไสยศาสตร์ ที่เป็นเพียงการทำให้ ผู้บวงสรวงนั้นมีความสุขสบายและมีกำลังใจในการใช้ชีวิตประจำวันต่อไปเท่านั้น

การบวงสรวงคือ พิธีการทางพุทธศาสนา ที่ท่านโบราณคณาจารย์ได้กระทำ เพื่อเป็นการ ยอมรับนับถือท่านผู้มีพระคุณยิ่งใหญ่ในชีวิต มีพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ พระ ปัจเจกพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ พระอริยสงฆ์สาวก เทพไท้เทวา คุณบิดามารดา อาจารย์ทุกๆพระองค์ ทุกๆชาติ รวมทั้งพระภูมิเจ้าที่ ท่านท้าวจตุรุมหาราชทั้ง ๔ ท่านพระยายมราช เคารพท่านผู้เป็นใหญ่ใน ทั้ง ๓ โลก เชื่อว่าบวงสรวง คนส่วนมากเข้าใจผิดคิดว่าเป็นพิธีการของพราหมณ์ บวงสรวงเป็นภาษา พราหมณ์สมัยพุทธกาลก็เป็นภาษาบาลี ส่วนภาษาไทยแปลว่ายอมรับนับถือท่านผู้มีพระคุณ คือพระ รัตนตรัย พรหม เทวา ผู้เป็นใหญ่ดูแลโลก ดูแลคุ้มครองผู้ที่มีบุญบารมี ไม่ให้ได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุ จากผู้ร้าย จากภัยธรรมชาติ เป็นพิธีการบูชาพระคุณความดีของท่านที่มีคุณงามความดีต่อสรรพสัตว์ ทั้ง ๓ โลก

จุดประสงค์ของการบวงสรวงมีมากมายหลายข้อ แล้วแต่จุดประสงค์ของแต่ละท่านที่จะ บวงสรวงเพื่ออะไร ก็ตั้งจิตอธิษฐาน อัญเชิญท่านผู้เป็นใหญ่ ท่านผู้มีพระคุณ ถ้าศาสนาพราหมณ์ก็ บูชา พระพรหม เทวาอารักษ์ ถ้าเป็นชาวพุทธก็อัญเชิญท่านผู้เป็นใหญ่สูงสุด คือองค์พระบรมศาสดา สัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์เจ้า พระอริยสาวกทุกๆพระองค์เบื้องบนพระ นิพพาน คุณบิดามารดาทุกๆชาติ เทพเจ้าพระพรหมเทวดาที่ดูแลคุ้มครองป้องกันทั้ง ๓ โลก เมื่อ พระองค์ท่านเสด็จมาแล้วตามที่เรที่ตั้งใจอัญเชิญด้วยความเคารพนับถือด้วยใจจริง ขอให้ท่าน ช่วยเหลืองานใหญ่ๆ ที่เราจะทำ เช่นสร้างวัด สร้างบ้าน สร้างตึก เป็นต้น ก็ทำให้ ฝัวิญญาน คนสัตว์ ได้เห็นพระท่านมา ได้โมทนา ยินดี เมื่อได้เห็นแสงสว่างจากท่านผู้บริสุทธิ์ มีบุญบารมี มีความสุขสด ชื่น โลกก็ไม่วุ่นวายเดือดร้อนจนเกินไป สรรพสัตว์ จะอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็น

คุณประโยชน์ของการบวงสรวงมีมากมายหลายข้อสรุปเป็นข้อใหญ่ๆได้ดังนี้

1. เป็นการปฏิบัติบูชา ด้วย กาย วาจาใจ เป็นพุทธานุสสติกรรมฐาน เป็นการบูชาแบบ พิธีการเทิดพระเกียรติของท่านผู้มีพระคุณยิ่งใหญ่ ไพศาล คือองค์พระบรมโลกนาถศาสดาสัมมาสัม พุทธเจ้าทุกๆองค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุกๆองค์ พระโพธิสัตว์เจ้าทุกๆองค์ พระธรรม พระ อริยสงฆ์สาวกทุกๆองค์ คุณพ่อ คุณแม่ทุกๆชาติ คุณครูอาจารย์ทุกๆชาติ เทพเทวาอารักษ์ผู้รักษา โลกนี้ทุกๆองค์
2. เป็นการมอบกายถวายชีวิต เป็นลูกศิษย์ขององค์พระตถาคตเจ้าอย่างเป็นพิธีการ
3. เพื่อสงเคราะห์สรรพสัตว์ทุกดวงจิตในโลกมนุษย์ ตั้งแต่ เปเรต ฝั วิญญานพเนจร คน ให้พ้นทุกข์ พ้นอันตราย และให้โลกอยู่ร่มเย็นเป็นสุข จากอานิสงส์ผลบุญของการบวงสรวงที่สรรพสัตว์ ได้โมทนากับกุศลผลบุญ
4. สรรพสัตว์ทั้งหมดทุกดวงจิตวิญญาน ทั้งผีและคนได้เห็นพระฉัพพรรณรังสี รัศมี ๖ ประการขององค์สมเด็จพระทวงษ์สวัสดิโสภาคย์ที่ได้โปรดเมตตาทรงเสด็จมาเป็นองค์พระประธานของ การบวงสรวง ก็มีจิตปิติ ยินดี สดชื่น เบิกบาน มีความสุข พ้นจากทุกข์บาปกรรม

5. เป็นการสะเดาะเคราะห์ของโลกมนุษย์ซึ่งมีแต่ความเดือดร้อน นวนวาย จากภัยสงคราม ภัยธรรมชาติ โรคภัยไข้เจ็บ อุบัติเหตุต่าง ๆ ภัยเศรษฐกิจ ฯลฯ เนื่องจากบาปกรรมของ คน สัตว์ รวมทั้ง ภูต ผีวิญญาณมากมายหลายล้านที่คนมองไม่เห็น ผี คือจิตวิญญาณของคนที่ยายแล้ว แต่ไม่ไปไหน ยังคงเวียนวนอยู่ในโลก เพราะความลุ่มหลงในร่างกายตนเอง ร่างกายคนรัก ทรัพย์สินสมบัติของตน จึงไม่ พ้นจากการเป็นผี

6. เป็นงานพุทธาภิเษก ด้วยการขอพระบารมี พระผู้มีพระภาคเจ้าได้เมตตาให้วัดตุมงคล ทุกชนิดมีพลังพระพุทธานุภาพ พระธรรมานุภาพ พระสังฆานุภาพ เพื่อปกป้องรักษา ป้องกันอันตราย และช่วยให้ผู้ได้วัดตุมงคลไปบูชา มีจิตก้าวหน้า เข้าถึงพระธรรม ได้รวดเร็ว

ภาพประกอบ 46 พิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ภาพประกอบ 47 การกล่าวบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ภาพประกอบ 48 การรำบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์

3.3 โอกาสในการเสี่ยงกลอง

ในสมัยก่อนกลองกิ่งถือว่า เป็นของคู่บ้านคู่เมือง ใช้ดีเป็นสัญญาณในการบอกเหตุ หรือบอกเวลา ชาวบ้านในสมัยนั้นจะเก็บรักษากลองไว้ที่วัดประจำหมู่บ้าน แต่ปัจจุบันจะพบการเสี่ยงกลองกิ่งได้ตามงานบุญงานประเพณีที่สำคัญต่างๆ เช่น งานบุญบั้งไฟเดือน 6 งานบุญเข้าพรรษาเดือน 8 และออกพรรษาเดือน 11 งานบุญผะเหวด งานประจำปีทุ่งศรีเมือง หรือพิธีเปิดงานต่างๆ โดยจะมีการจัดแข่งขันการเสี่ยงกลองกิ่งขึ้น มีคณะกลองกิ่งของหมู่บ้านในจังหวัดต่างๆ เข้าร่วมการแข่งขัน ซึ่งพบว่ามีผู้สนใจและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีการเสี่ยงกลองกิ่งนี้ไว้อยู่หลายพื้นที่ในภาคอีสาน เช่น จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดสกลนคร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดอุดรธานี เป็นต้น

4. ศึกษาขั้นตอนและวิธีการเสี่ยงกลองกิ่ง

4.1 การเสี่ยงกลองกิ่ง

เนื่องจากกลองกิ่ง เป็นกลองที่จัดทำขึ้นมาเพื่อตีระโคมให้เกิดเสียงดังเป็นสำคัญ ต่อมา มีผู้คิดให้นำมาประชันหาความเด่นว่ากลองคู่ใดจะมีเสียงดังกว่ากลองอื่นๆ จนกระทั่งเกิดการแข่งขันเอาแพ้เอาชนะกันเพื่อให้ได้มาซึ่งชื่อเสียงของวัดและหมู่บ้านที่เป็นเจ้าของการตีกลองที่เป็นการแข่งขัน จึงจำเป็นต้องอาศัยกติกา หรือหลักเกณฑ์ในการแข่งขันเพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมขึ้น

การเสี่ยงกลองกิ่ง คือ การตีกลองแข่งขัน วัดด้วยความแรง (ดัง) ของเสียง ในการวัดความดังของเสียง ภูมิปัญญาชาวบ้านดั้งเดิมใช้ภาชนะประเภทกระถางดินปากบานหรือกะละมังดินเผาใส่น้ำให้เต็มตั้งไว้ด้านหลังกลองที่กำลังตีอยู่ หากน้ำในภาชนะของฝ่ายใดกระเพื่อมออกมามากกว่าถือว่าชนะ แต่ปัจจุบันใช้เครื่องวัดความดังของเสียงเป็นเครื่องวัด ซึ่งค่อนข้างจะเป็นมาตรฐานมากกว่าสมัยก่อน

ภาพประกอบ 49 การเส็งกลองกิ่ง

4.2 การจัดลำดับคู่แข่ง

การจัดลำดับคู่แข่งขัน หรือ การประกบคู่ คือ การเลือกหาคู่ที่เหมาะสมเข้าแข่งขันกัน จำเป็นต้องมีการกำหนดกติกา เหมือนกับการเล่นกีฬาประเภทอื่นๆ คือ

1. กรรมการจะต้องประกบคู่ (เปรียบคู่) เหมือนกับเปรียบมวย โดยยึดเอาขนาดของกลองเป็นเกณฑ์ บางหมู่บ้านที่มีความพิถีพิถัน ก็ต้องดูอายุผู้ตีด้วย เพราะถ้าใช้คนแก่มาตีแข่งขันกับคนหนุ่ม ก็สู้คนหนุ่มไม่ได้ บางหมู่บ้านนั้นก็ไม่ได้เกี่ยงขนาด ขอให้ได้แข่งขันเหมือนนักมวยไม่เกี่ยงน้ำหนัก ในบางครั้งกฎเกณฑ์นี้จึงไม่เป็นกฎระเบียบที่ตายตัวนัก

2. การกำหนดไม้ตี ตามปกติการแข่งขันกลองเส็ง จะแข่งขันกันทีละ 2 คนละ แต่ละคนละจะใช้ทีละ 2 ลูก ใช้ไม้ตีลูกละไม้ กำหนดผู้ตีคนละ 5 คน ซึ่งเรียงตามลำดับการตีว่า ผู้ตีไม้ 1 ผู้ตีไม้ 2 ผู้ตีไม้ 3 ผู้ตีไม้ 4 ผู้ตีไม้ 5

ในกรณีที่มิได้คนกลองกิ่งเข้าสมัครแข่งขันจำนวนมาก กรรมการมักจะใช้วิธีจับฉลากแบ่งสายให้เท่ากัน ทำการประกบคู่ให้เสร็จ และกำหนดวันเวลาแข่งขันให้ทราบเพื่อให้ผู้แข่งได้เตรียมความพร้อม หลังจากประกบคู่ได้แล้ว ผู้เข้าแข่งขันจะต้องรับทราบเกี่ยวกับระเบียบการแข่งขันด้วย

4.3 นักดนตรีผู้เข้าแข่งขัน

นักดนตรีผู้เข้าแข่งขันส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นๆ หรืออาจจะเป็นคนเดียวกับช่างทำกลอง ซึ่งจะต้องเป็นเพศชายที่มีร่างกายแข็งแรง เพราะในการแข่งขันการเส็งกลองกิ่งนั้นจะเน้นในเรื่องของความแรงและดังของเสียงกลองเป็นหลัก ส่วนลีลาท่าทางในการตีก็จะเป็นหัวข้อรองลงมา ในการตัดสินการแข่งขัน ไม่มีการกำหนดอายุของผู้เข้าแข่งขัน ถ้ายังมีแรงดีก็สามารถเข้าแข่งขันได้

ผู้เข้าแข่งขันส่วนใหญ่จะไม่ได้หวังในเรื่องรางวัลตอบแทน แต่ต้องการสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนของตนมากกว่า และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลอง ไม่ว่าจะเป็นผู้เข้าแข่งขันหรือช่างทำกลอง คณะหรือชาวบ้านคนอื่น ๆ นั้นส่วนใหญ่จะเข้ามาทำกิจกรรมการเส้่งกลองนี้ด้วยใจ เป็นการสืบทอดและอนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น บุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีอุปนิสัยโอบอ้อมอารี มีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีจิตใจดี มีอารมณ์สุนทรี

การแต่งกายของผู้เข้าแข่งขัน

ในการเข้าแข่งขันการเส้่งกลองกึ่งนั้น ชาวบ้านจะสวมเสื้อผ้าพื้นเมืองหรือท้องถิ่น เช่น เสื้อม่อฮ่อม หรือ เสื้อผ้าไหม นุ่งผ้าโสร่ง และผ้าขาวม้าคาดเอว ซึ่ง เป็นชุดพื้นเมืองของชาวอีสาน มาใช้เป็นชุดของคณะเส้่งกลองกึ่ง และจะมีผ้าคาดหัวเป็นผ้าพื้นเมืองเช่นกัน

ภาพประกอบ 50 การแต่งกายของผู้เข้าแข่งขันการเส้่งกลองกึ่ง

ภาพประกอบ 51 การแต่งกายของผู้เข้าแข่งขันการแข่งกลองกิ่ง

4.4 การแข่งขัน

การแข่งขันการแข่งกลองกิ่ง จะ เริ่มต้นด้วยการจับสลากว่าคณะ กลองกิ่งใดจะต้องเป็น คู่แข่งกันเหมือนจัดทีมมวยหรือแข่งกีฬาประเภททีม คู่แข่งจะนำกลองมาตั้งในแถวเดียวกัน (แถวหน้า กระดาน) ห่างกันประมาณ 1.5 เมตร คณะละ 2 ลูก หันด้านที่เจาะรูออกมาด้านหน้า ผู้ที่ได้ตีก่อนจะตี คนเดียว 2 ไม้ ตีบนกลอง 2 ลูก กรรมการเป่านกหวีด เปิด - ปิด ให้ตี กรรมการจะวัดความแรงของเสียง บันทึกลงไว้ ต่อไปให้คู่แข่งตีจับเวลาเช่นเดียวกัน ต่อจากนั้น คณะคู่แข่ง 2 คู่จะเรียงกันและตีของแต่ละ ฝ่ายตามสัญญาณ โดยตีไม่พร้อมกันเหมือนตีคนเดียวตอนนี้อย่าได้วัดเสียงแต่วัดความสามัคคีที่คณะ แสดงประกอบเท่านั้น

ขั้นตอนต่อไปจะมีการสลับเปลี่ยนที่ตั้งกลองของทั้งสองฝ่าย จะเริ่มตีจับเวลาเช่นเดียวกัน นำผลคะแนนทั้ง 2 ครั้งมารวมกัน ฝ่ายที่ได้ความดังมากกว่าจะชนะ และจะมีตีเป็นทีมส่งท้ายอีกครั้ง ก่อนจะประกาศผล เมื่อได้ผู้ชนะในรอบแรก ก็จัดแบ่งในรอบ 2 ต่อไปจนได้ผู้ชนะเลิศ รองชนะเลิศ ตามลำดับ

ภาพประกอบ 52 การแข่งขันการเส็งกลองกิ่ง ณ วัดป่าเจริญธรรม อ.หนองหาน จังหวัดอุดรธานี
เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2557

ภาพประกอบ 53 การแข่งขันการเส็งกลองกิ่ง ที่วัดป่าโนนสว่าง จังหวัดอุดรธานี
เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2556

คณะกรรมการ

การตั้งคณะกรรมการเพื่อให้ทำหน้าที่ ในการตัดสินการแข่งขันการเส็งกลองกิ่ง นั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะถือว่าเป็นบันไดขั้นสุดท้าย เป็นเครื่องชี้ขาด และให้ความเที่ยงธรรมแก่ผู้เข้าแข่งขัน ในการจัดตั้งคณะกรรมการจะใช้คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นกรรมการต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมซึ่งจะใช้หลักเกณฑ์การปฏิบัติจากมติของคณะกรรมการโดยส่วนรวมในการตัดสิน ซึ่งในเรื่องนี้ยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่ตายตัว ในการแข่งขันแต่ละงานอาจปรับเปลี่ยนได้

บุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการการตัดสินการแข่งขันนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนต่อเสียงกลองเป็นพิเศษ ขณะเดียวกันต้องมีความชำนาญในการฟังเสียงกลองและมีความรอบรู้ในเรื่องกลองเสียงเป็นอย่างดี เพราะหากการตัดสินไม่ตรงกับความรู้สึก หรือการได้ยินของชาวบ้านก็จะไม่ได้รับความเชื่อถือ หรืออาจจะถูกชาวบ้านให้หรือขว้างปาเอา ในอดีตเคยมีเรื่องเล่าว่าผู้ที่เป็นกรรมการตัดสินบางรายถึงกับต้องปีนต้นไม้ขึ้นไปฟังเสียงกลองเพื่อให้แน่ใจว่าฝ่ายใดจะเป็นฝ่ายชนะ จำนวนกรรมการจะเป็นเลขคี่ เช่น 3 คน หรือ 5 คน

ภาพประกอบ 54 คณะกรรมการการตัดสินการแข่งกลองกิ่ง

การแข่งขันการแข่งกลองกิ่งที่ วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี มีการกำหนดการให้คะแนนแต่ละหัวข้ออย่าง ชัดเจน โดยจะกำหนดคะแนนในแต่ละหัวข้อเป็นเท่าไรขึ้นอยู่กับความสำคัญของหัวข้อนั้นๆ เช่น คะแนนการแต่งกายของผู้เข้าแข่งขัน คะแนนของเสียงกลองที่ดัง คะแนนลีลาการแข่งกลอง เป็นต้น โดยกรรมการจะมีการพิจารณาลงมติกันก่อนทำการแข่งขัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน เมื่อทำการแข่งขันครบทุกคณะแล้ว ก็จะนำคะแนนของกรรมการแต่ละคนมารวมกัน ซึ่งก็ถือว่าการตัดสินที่มีความชัดเจนมากขึ้นในปัจจุบัน

ใบให้คะแนน กลอง.....(เสียง)			
ลำดับ	รายการ	คะแนนเต็ม	คะแนนได้
1	การแต่งกาย	20	
2	เสียงกลองดัง	30	
3	ลีลาการตีกลอง	20	
4	กลองเสียง	เสียงทุ้ม, โหม่ง	30
	รวมคะแนน	100	
กรรมการ.....			

ภาพประกอบ 55 ตัวอย่างตารางให้คะแนนการแข่งขันการแข่งกลองกิ่ง

ระเบียบการแข่งขัน

ปัจจุบันการตัดสินกลอง กิ่งมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกติกาของคณะกรรมการเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่นในสมัยโบราณ บางแห่งใช้การจุดเทียนตั้งไว้ให้ผู้ตีกลองแต่ละฝ่ายโหมตี ถ้าฝ่ายใดสามารถตีกลองจนความสั่นสะเทือนของเสียงทำให้เทียนดับได้ก็ถือว่า ชนะ ระเบียบการแข่งขันกลองเสียง มีดังนี้

1. การแต่งกาย ผู้ตีกลองจะต้องกายในรูปแบบที่เน้นถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวอีสานเป็นหลัก เช่น ใส่เสื้อหม้อฮ่อม นุ่งโจง
2. การกำหนดกลอง กลองที่จะนำมาแข่งขัน หลังจากประกอบคู่แล้วเมื่อถึงเวลาแข่งห้ามเปลี่ยนเอากลองลูกอื่นมาตีแทน
3. การกำหนดผู้ตี ก่อนแข่งผู้เข้าแข่งขันทุกคนต้องเข้ารายงานตัวก่อน 1 ชั่วโมง มิฉะนั้นจะถูกปรับแพ้
4. ไม้ตีกลอง สามารถใช้ได้เพียง 1 คู่ หากไม้หลุดมือ จะถูกหักคะแนน เราเรียกว่า หมดหนทางสู้ (แพ้ฟาล์ว)
5. กำหนดเวลา เมื่อถึงเวลาจะทำการแข่งขันผู้ตีทั้ง 5 คน จะอยู่ในบริเวณแข่งขัน ต้องเรียงคนตามที่กรรมการเรียก หากสลับตัวผู้ตีโดยเด็ดขาด

6. วิธีตีแข่งขัน ผู้แข่งจะดูสัญญาณ ธงเขียวพัดไปมาอยู่แสดงว่าเริ่มตี และหากหยุดตี กรรมการจะยกธงขึ้น

7. การตัดสิน จะยึดเอาหลักความดังของเสียงเป็นเกณฑ์ หากฝ่ายใดชนะ กรรมการจะให้ 1 คะแนน แต่ถ้าแพ้ก็จะให้ 0 คะแนน

8. การปรับให้แพ้ มีหลายกรณีตามข้อ 1,2,3

9. เหตุสุดวิสัย ถ้าขณะแข่งขันหน้ากลองกับฉีกขาดแสดงว่าผู้นั้นเป็นผู้แพ้

10. ผลการตัดสิน หากกรรมการทั้ง 5 ตัดสินแล้วจะเป็นผลทันทีไม่มีการประท้วงทั้งสิ้น

รางวัลเป็นแรงเสริมอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น ช่างทำกลอง ผู้ตีกลอง แม้แต่ชาวบ้านเมื่อได้นับชัยชนะก็จะดีใจไปด้วย การให้รางวัลผู้จัดการแข่งขันต้องจัดให้เสมอ จัดไว้เพื่อเป็นสินน้ำใจในการเข้าร่วมการแข่งขัน รางวัลในสมัยก่อนจะเป็นของกิน ของใช้ ซึ่งมีตะกร้าไม้ไผ่สาน ประกอบด้วย ไข่ต้ม ขนม น้ำอ้อย กล้วย ข้าวต้มมัด ต่อมาค่าของเศรษฐกิจสูงขึ้น รางวัลจึงเปลี่ยนเป็นเงินสด หรือ อาจจะเป็นโล่เกียรติยศ หรือถ้วยรางวัล และ เกียรติบัตรก็ได้

4.5 วิธีการตี

การเล็งกลองกิ่ง นอกจากจะนิยมแข่งขันเป็นการกีฬาหรือในการแห่งานบุญตามเทศกาลทางศาสนาแล้ว ยังได้นำมาตีเพื่อประกอบจังหวะฟ้อนต่างๆ เช่น ฟ้อนภูไทสกลนคร ซึ่งจังหวะกลองจะช้าสง่างาม สอดคล้องกับการฟ้อนรำ และผู้ฟ้อนรำก็ยังสามารถนับจังหวะกลองได้ขณะที่นักดนตรีตีจังหวะพื้นฐานนั้น หรืออาจตีจังหวะสอดแทรกได้หลายแบบทำให้เกิดเสียงกลองเป็นจังหวะย่อยๆ ขึ้น พร้อมกันนั้นก็อาจแสดงท่าทางประกอบ การตีกลองไปด้วย หรือเรียกอีกอย่างว่า ลายกลอง ท่าทางต่างๆ นี้จะมีชื่อเรียกกัน เช่น

1. **ท่าเสือลากหาง** ผู้ตีกลองจะส่งแขนทั้งสองไปด้านหลังขณะที่เอี้ยวตัวพร้อมกับตีไปที่หน้ากลองพร้อมกัน

2. **ท่าไม้ลอดขา** ในขณะที่ตีกลองอาจพลิกแพลงยกแข้งยกขาข้างหนึ่งขึ้นและส่งไม้ตีกระทบกันในจังหวะว่าง

3. **ท่าไก่เลียบครก** ผู้แสดงจะหมุนตัวรอบกลองแต่ในขณะเดียวกันก็ต้องตีให้ถูกหน้ากลองลูกใดลูกหนึ่ง นับว่าเป็นท่าแสดงยากที่ต้องใช้ความชำนาญ

4. **ท่ากาเดินก้อน** เป็นท่าเลียนแบบการกระโดดจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ผู้แสดงลายกลองจะ แยกกลองสองลูกออกจากกันขณะที่ข้ามกลองลูกหนึ่ง ในท่ากระโดดมือก็จะต้องตีกลองทั้งสองลูกพร้อมกัน

5. **ท่ากวางเหลียวเหล้า** ผู้แสดงจะยืนไม้ลักษณะไขว่กันไปข้างหน้า พร้อมกับหันหน้าไปตามทิศทางของไม้ในท่ากวางระวังภัยเมื่ออย่างออกจากปาละมะที่อาศัย

6. **ท่านกเขากะพือปีก** ผู้เล่นลายกลองจะย่อตัวในท่านั่งตีกลองในจังหวะแทรกให้มีเสียงดังแตกต่างจากตีหน้ากลอง

7. **ท่าเคาะหลังสูง** ผู้แสดงลายกลองจะใช้ไม้เคาะที่ตัวกลอง ในจังหวะแทรกให้มีเสียงดังแตกต่างจากตีหน้ากลอง

8. **ท่าลิงไขว่หลัง** ในท่านั่งผู้ตีกลองจะส่งไม้ไปข้างหลังตีกระทบกันให้มีเสียงดัง ในจังหวะที่ต่อจากจังหวะพื้นที่งหน้ากลอง

การแสดงท่าทางต่างๆ ในการตีกลองกึ่งนั้น ไม่ได้มีหลักเกณฑ์ว่าผู้ตีกลองจะต้องเริ่มจากท่าทางใดก่อน และจะต้องแสดงด้วยท่าทางใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสวยงาม เป็นหลัก การแสดงท่าทางในการตีกลองกึ่งนี้ผู้เล่นอาจแสดงท่าทางตีกลองพร้อมกัน 2 คนก็ได้ แต่อาจต้องละเว้นบางท่า เช่น ท่าไก่เลียบครก ท่ากาเดินก้อน เพราะการเล่น 2 คนไม่อาจหลีกเลี่ยงการชนได้ในขณะที่แสดง เมื่อดนตรีบรรเลงขึ้นนักแสดง ท่าทางการตี กลองก็จะแสดงลวดลายตีกลองให้ประชาชนใน งามานได้ชมความสามารถและลีลา

ภาพประกอบ 56 การเล่นลายหรือลีลาท่าทางการเส็งกลองกึ่ง

ภาพประกอบ 57 การเล่นลายหรือลีลาท่าทางการเส็งกลองกิ่ง

อุปกรณ์ในการตีกลอง

1. ไม้ตีกลอง ทำจากไม้เค็ง ซึ่งจะเหนียวเป็นพิเศษ ไม่หักง่าย จะเหลาให้กลมขนาดปลายนิ้วก้อย ยาวประมาณ 1 ศอก ที่ด้ามถือจะพันด้วยผ้าประมาณ 2-3 รอบ เพื่อไม่ให้เจ็บมือ หลุดมือ และจะทำให้กระชับมือยิ่งขึ้น ในขณะตีแข่งขัน ช่างจะทำไว้หลายๆคู่ แต่ระหว่างแข่งขันนั้นจะใช้เพียงคนละ 1 คู่เท่านั้น ไม้จะมีทั้งแบบเป็นไม้และเหล็ก ส่วนหัวไม้ก็มีทั้งเป็นยางและตะกั่ว ราคาคู่ละประมาณ 100 บาท

ภาพประกอบ 58 ไม้ตีกลองแบบทำจากไม้

ภาพประกอบ 59 ไม้ตีกลองแบบทำจากเหล็ก

2. ขาหยั่ง เรียกอีกอย่างว่า ขาตั้ง หรือไม้ขาดุ้ง ทำจากไม้เนื้อแข็ง เส้นผ่าศูนย์กลาง 6 เซนติเมตร ยาวประมาณ 2 เซนติเมตร ใช้ไม้ 12 ท่อน ตีประกอบลักษณะไขว่กากบาท จัดเป็นที่สำหรับผูกกลอง เพื่อตีแข่งขันสำหรับคู่แข่งทั้งสองทีม สำหรับขาหยั่งจะเป็น หน้าที่ของกรรมการ จัดเตรียมไว้ใน การแข่งขัน แต่ปัจจุบันจะไม่ค่อยพบเห็น เนื่องจากพื้นที่การแข่งขันจะเป็นพื้นดิน ผู้แข่งขันก็นำกลองวางกับพื้นดินเลย โดยจัดวางให้มั่นคง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง การเส็งกลองกิ่ง วัดป่าโนนสะอาด ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่มีการศึกษาจากข้อมูลต่างๆ ทั้งด้านตำราและข้อมูลจากการลงพื้นที่ในอำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี และนำข้อมูลมาเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ตามกระบวนการวิจัยในรูปแบบมานุษยวิทยา ซึ่งรายละเอียดสามารถสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของกลองกิ่ง วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี
2. ศึกษาวัฒนธรรมการเส็งกลองและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกลองกิ่ง ขั้นตอน และวิธีการเส็งกลองกิ่ง วัดโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของกลองกิ่ง
2. ทำให้ทราบถึงขั้นตอนการทำกลองกิ่ง พิธีกรรม ความเชื่อ ในการทำกลองกิ่ง
3. ทำให้ทราบถึงวัฒนธรรมการเส็งกลองกิ่ง และวัฒนธรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
4. ทำให้ทราบถึงวิธีการเส็งกลองกิ่ง การแข่งขันการเส็งกลองกิ่ง
5. ทำให้ทราบถึงการดำรงอนุรักษ์สืบทอด และเผยแพร่การเส็งกลองกิ่งในจังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตของการวิจัย

ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาการเส็งกลองกิ่งเฉพาะคณะกลองกิ่ง วัดโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้ทำวิจัยขอเสนอข้อมูลที่ได้จากตำราวิชาการ และข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการบันทึกการสัมภาษณ์ การบันทึกภาพนิ่ง และการบันทึกภาพเคลื่อนไหว จากวิทยากรผู้ชำนาญการของวัดโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานีเท่านั้น

2. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ภาษาไทยอีสาน เพื่อคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษากการเส็งกลองกิ่ง วัดป่าโนนสะอาด ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยที่มีการศึกษาจากข้อมูลต่างๆ ทั้งทางด้านตำราและข้อมูลจากการลงพื้นที่ ในอำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี และนำข้อมูลมาเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ ตามกระบวนการ วิจัยในรูปแบบมานุษยวิทยา โดยการศึกษาได้มีการวางแผนและมีการกำหนดหัวข้อที่ต้องศึกษาเพื่อทำการวิจัย และดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนต่างๆ และสรุปผลการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยได้แบ่งประเด็นวิเคราะห์ดังนี้

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของกลองกิ่ง
 - 1.1 ประวัติความเป็นมาของกลองกิ่ง
 - 1.2 ความสำคัญของกลองกิ่ง
 - 1.3 วัฒนาการของกลองกิ่ง
2. องค์ประกอบของกลองกิ่ง
 - 2.1 การทำกลองกิ่ง
 - 2.2 การเลือกวัสดุในการทำกลองกิ่ง
 - 2.3 อุปกรณ์ในการทำกลองกิ่ง
 - 2.4 ขั้นตอนในการทำกลอง
3. ศึกษาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเส็งกลองกิ่ง
 - 3.1 การไหว้ครู
 - 3.2 การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์
 - 3.3 โอกาสในการเส็งกลอง
4. ขั้นตอนและวิธีการเส็งกลอง
 - 4.1 การเส็งกลอง
 - 4.2 การจัดลำดับคู่แข่ง
 - 4.3 นักดนตรีผู้เข้าแข่งขัน
 - 4.4 การแข่งขัน
 - 4.5 วิธีการตี

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์ให้ผู้วิจัยได้นำมาเรียบเรียงในรูปแบบของการพรรณนา บรรยายเป็นความเรียงและสรุปเป็นรายงานการวิจัยดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของกลองกิ่ง

1.1 ประวัติความเป็นมาของกลองกิ่ง

กลองกิ่ง เป็นกลองที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล ชาวบ้านจะเลือกตัดกิ่งไม้ใหญ่มาทำ กลอง ชนิดของไม้ที่นิยมจะเป็นไม้ประดู่ เมื่อตัดไม้มาเป็นท่อนแล้วจึงได้ตากเป็นรูปกลองแล้วเจาะข้าง ในให้กลองเป็นรูปปลีกล้วย เสริมแล้วใช้หนังควายเป็นหน้ากลอง สมัยโบราณใช้หนังบิดเป็นรูปเชือก นำไปร้อยหน้าหนังกลอง ทำให้ได้เสียงดัง สมัยนี้ใช้เชือกแทนหนังร้อย กลองกิ่งใช้ตีเป็นสัญญาณ บอก เหตุเวลาเกิดเหตุการณ์ผิดปกติ และใช้ตีเป็นสัญญาณให้ชาวบ้านรู้ว่าเป็นวันพระ

ในปัจจุบันได้มีการนำกลองกิ่งมาใช้ในเทศกาลงานประเพณีต่างๆ โดยจะให้แต่ละหมู่บ้าน มาตีกลองแข่งขันกัน ซึ่งถือเป็นเกมกีฬา ชนิดหนึ่ง ของจังหวัด ต่างๆ ในภาคอีสาน โดยเฉพาะงาน ประเพณีบุญเดือนหก จะนิยมจัดการแข่งขันการแข่งกลองกิ่งกันมาก นอกจากนี้ยังมีการใช้ในงาน ประจำปี หรืองานเทศกาลต่างๆ ที่คณะกรรมการจะเห็นสมควรจัดให้มี การแข่งขันขึ้น โดยจะมีเงินสด เกียรติบัตร หรือโล่ห์ เป็นรางวัลตอบแทนสำหรับผู้ชนะเลิศการแข่งขัน

1.2 ความสำคัญของกลองกิ่ง

กลองเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของ มนุษย์มาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นเครื่องดนตรีที่ทำขึ้นมาจากวัสดุที่มีในธรรมชาติ จะเห็นได้ว่ามนุษย์ได้นำกลองเข้ามาใช้ประกอบใน พิธีกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมถึงงานบันเทิงรื่นเริงต่างๆ เป็นเครื่องดนตรีที่ให้จังหวะหรือคุม จังหวะอยู่เสมอในการบรรเลงในบทเพลง การฟ้อนรำหรือการแสดง เป็นเครื่องตีบอกสัญญาณ เพื่อใช้ ในสถานการณ์ต่างๆ เช่น กลองที่ใช้ตีบอกเวลาย่ำค่ำของวัน เรียกว่า "กลองย่ำสุริยศรี" กลองบอก สัญญาณเมื่อมีข้าศึกมาโจมตี เรียกว่า "กลองพิฆาตไพร่"

กลองกิ่งกับวิถีชีวิตชาวอีสานมีความผูกพันกันมากตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ชาวอีสานจะมีความ เชื่อมเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลอง กิ่ง การนับถือธรรมชาติและผีบางเทวดา เชื้อชาติกลางและสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลอง กิ่งส่วนใหญ่จะมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีน้ำใจ รู้จักช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสังคมอื่นๆ

1.3 วิวัฒนาการของกลองกึ่ง

กลองกึ่ง ในปัจจุบันจะหาได้นั้นถือเป็นเรื่องที่ยาก เนื่องจากปัจจัยต่างๆ ไม่ได้อำนวยเหมือนอย่างสมัยก่อนๆ การสืบทอดกระบวนการผลิตกลอง กึ่งนั้นน้อยลงเรื่อยๆ ที่ปรากฏอยู่จะเป็นกลองที่ได้ทำและใช้มาหลายปีแล้ว อีกทั้งช่างทำกลองก็ชราามากหรือได้เสียชีวิตไปแล้ว คนรุ่นใหม่ๆ ก็ไม่ค่อยสนใจที่จะสืบทอดการทำกลองและนิยมที่จะไปทำงานต่างถิ่นกันมากกว่า กลองกึ่งจึงค่อยๆ เลือนหายไป ตามกาลเวลา การแข่งขันกลอง กึ่งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี และเป็นเครื่องดนตรีประกอบการแสดงเชิงการแข่งขัน จึงได้รับความสนใจจากท้องถิ่นต่างๆ เป็นอย่างมาก ส่วนเรื่องค่าตอบแทนเกี่ยวกับเงินตราไม่ใช่เรื่องสำคัญ แต่ที่ยิ่งใหญ่ก็คือเรื่องของชื่อเสียง ความเป็นศักดิ์ศรีของแต่ละหมู่บ้านจะเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงผลงานและความสามารถอย่างแท้จริง

กลองกึ่ง บางท้องถิ่นเรียกว่า "กลองเส็ง หรือ กลองแล้ " โดยธรรมชาติของดนตรีมักจะให้ความไพเราะอ่อนหวานต่อผู้ฟังแต่กลอง กึ่งกลับตรงกันข้ามฟังแล้วจะรู้สึกกระด้าง แสบแก้วหู ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องดนตรีที่มีลักษณะผิดไปจากกลองชนิดอื่น ๆ เสียงกลองมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์ จะก่อให้เกิดอารมณ์ อึกเขม คึกคะนอง สนุกสนาน จะเห็นได้ว่าทำไมเสียงกลองจึงมีอิทธิพลต่ออารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์เราได้เช่นนั้น การแข่ง ตีกลอง จะแข่งความดังและส่งสัญญาณได้ดีกว่า ที่ภาคอีสานเรียกว่า การเส็งกลอง ในสมัยก่อนการทำกิจกรรมหรือประเพณีต่างๆ จะนิยมจัดอยู่ใน การทำกลองกึ่งก็อยู่ในวัดเช่นกัน ไม่นิยมเก็บไว้ที่บ้าน เพราะถือว่าเป็นกลองของหมู่บ้าน ในจังหวัดอุดรธานีพบว่า มีพระครูพิพัฒน์วิทยาคม (หลวงพ่อเจริญ สุวณฺโสโต) เจ้าอาวาสวัดป่าโนนสว่าง จังหวัดอุดรธานี เป็นผู้ที่มีความสนใจในเรื่อง กลองกึ่ง เป็นอย่างมาก และได้พยายามอนุรักษ์สืบทอด การเส็งกลองกึ่งเอาไว้ให้เป็นมรดกอันมีค่าและมีความสำคัญให้สืบทอดแก่ชาวบ้านในแถบนี้ ซึ่งจะมีการแข่งในช่วงเข้าพรรษาหลังจากทำนาเสร็จแล้ว

2. ศึกษาองค์ประกอบของกลองกึ่ง

2.1 การทำกลองกึ่ง

ในการทำกลอง กึ่ง ช่างทำกลองจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ในกระบวนการต่างๆ เป็นอย่างดี อันได้แก่รูปแบบของกลอง เทคนิคต่างๆ ในการทำกลอง ตลอดจนความเชื่อเรื่องโชคลางต่างๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์กับกลอง ดังนั้นการทำกลองจึงต้องอาศัยข้อมูลต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการทำกลอง เพื่อเตรียมที่จะทำกลองให้สมบูรณ์ ซึ่งกลองหนึ่งลูกจะประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญดังนี้

1. **ตัวกลอง** กลองกึ่งจะมีรูปร่างไม่เหมือนกลองชนิดอื่น คือ จะมีลักษณะปากกว้าง ก้นแคบ มักทำจากไม้ประดู่หรือไม้พยุง ซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็ง เมื่อทำการเลือกต้นไม้ที่มีขนาดพอเหมาะได้ ตามความต้องการแล้วก็นำไม้มาทำกลองต้องมีการจัดทำชั้นไม้ ประกอบด้วย ฐูป 5 ดอก เพียน 5 คู่

และดอกไม้สีขาว 5 ดอก วางใส่ถาดอย่างเหมาะสมเพื่อบูชา รุกขเทวดา เจ้าป่าเจ้าเขา ผีสงนางไม้ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่อยู่ ณ ป่าแห่งนั้น ได้รับรู้ว่าจะมีการตัดไม้ไปทำกลอง ขอย่าให้มีอุปสรรคใดๆเกิดขึ้น และเมื่อนำกลองไปเข้าแข่งขันก็จะได้รับชัยชนะตลอดไป

2. **หนังกลอง** เป็นวัสดุที่สำคัญใช้ทำหน้ากลอง หนังแต่ละชนิดที่ใช้ทำกลองต้องเหมาะสมกับกลองแต่ละประเภท เช่น กลองที่ดีด้วยไม้ต้องใช้หนังที่หนากว่ากลองที่ดีด้วยมือ หนังสำหรับซึ่งทำหน้ากลองต้องตัดเป็นแผ่นกลมตามขนาดของหน้ากลอง แล้วขัดให้ขึ้นเงามันเพื่อความสวยงาม

3. **หนังร้อย** หรือเรียกอีกอย่างว่า หนังชักหรือหนังวัว นิยมใช้หนังควายส่วนใดก็ได้ โดยจะใช้มีดปลายแหลม กรีดหนังออกเป็นเส้นๆ ความกว้างประมาณ 2-3 เซนติเมตร นำมาทำการต่อกันโดยมีความยาวไม่กำหนด การต่อหนังจะต้องต่อกันตอนที่หนังยังไม่แห้ง ปิดพันกัน แล้วนำไปตากแดด 3-5 วัน ใช้สำหรับร้อยหูกกลอง เพื่อยิงหนังหน้ากลองแล้วดึงมาร้อยกับเหล็กส่วนล่างให้ตึง แต่ปัจจุบันหนังนั้นหายากและมีราคาแพง จึงใช้เป็นเชือกในล่อนแทน

2.2 การเลือกวัสดุในการทำกลอง

การทำกลองกึ่ง มีวัสดุต่างๆในการทำดังนี้

1. การเลือกไม้ ไม้ที่นิยมนำมาทำกลองกึ่งนั้นจะต้องเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีลำต้นขนาดใหญ่ เช่น ไม้ประดู่ ไม้พยุง หรือไม้เต็งรัง เป็นต้น การเลือกไม้จะเลือกต้นที่มีขนาดพอเหมาะ คือมีขนาดวัดโดยรอบหนึ่งคนโอบ หรือเส้นรอบวงประมาณ 100-150 เซนติเมตร ต้นไม้จะต้องไม่เป็นโพรง หรือมีแมลงเจาะจนเป็นรู เมื่อได้ไม้มาแล้วก็นำมาตัดเป็นท่อนขนาดตามความต้องการ จากนั้นนำเข้าสู่ขั้นตอนของการทำกลองตามลำดับ

2. การเลือกหนังหน้ากลอง การเลือกหนังที่จะนำมาใช้ทำกลองนั้นจะต้องเหมาะสมกับกลองแต่ละประเภทเพราะหนังแต่ละชนิดมีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน หนังที่นิยมนำมาใช้ขึ้นหน้ากลองเป็นหนังของสัตว์ชนิดต่างๆ ได้แก่

2.1 **หนังวัว** เป็นหนังที่นิยมใช้มากที่สุด เนื่องจากบาง ราคาไม่แพงมากนัก และหาได้ง่าย นิยมใช้สำหรับกลองที่ใช้มือตี เช่น กลองยาว โทน รำมะนา ฯลฯ

2.2 **หนังควาย** เป็นหนังที่ค่อนข้างหนา มีความทนทานเป็นพิเศษ จึงเหมาะสมสำหรับใช้ทำกลองที่ต้องใช้ไม้ตี เช่น กลองทัด หรือ กลองเพล ที่ใช้บอกเวลาตามวัด เสียงกลองที่ทำจากหนังควายจะมีเสียงที่บึ้งและไม่ทุ้มเท่าหนังวัว คุณภาพของหนังควายจึงดีกว่าและมีราคาที่สูงกว่า

2.3 หนังกู จัดเป็นหนังที่ให้เสียงไพเราะมากที่สุด นิยมทำกันเฉพาะกลองขนาดเล็ก หนังกูจึงมีราคาแพงมาก กูเหล็กและกูหลามตัวหนึ่งจะใช้ทำกลองได้เพียง 1-2 ลูกเท่านั้น กลองที่ทำจากหนังกูจึงมีราคาแพง และต้องสั่งทำกันเป็นพิเศษจริงๆ

2.4 หนังกะ จัดเป็นหนังชนิดหนึ่งที่มีคุณภาพดี ใช้เฉพาะกลองที่ต้องการใช้เสียงดี แต่หนังกะเป็นหนังที่บาง ไม่มีความคงทน มักจะขาดง่าย จึงไม่ค่อยนิยมนำมาทำกลองมากนัก

สำหรับหนังที่นิยมใช้ในการทำกลองกึ่งนั้น ควรเป็นหนังควาย อาจจะเป็นหนังควายสีดำหรือควายสีเผือกก็ได้ ลักษณะที่ดีคือ มีขนยาว รูขุมขนมีระยะห่างกันพอสมควร ควรใช้หนังควายตัวเมียที่เคยตกลูกมาแล้ว 3-4 ตัว หากเป็นตัวผู้ ควรอายุระหว่าง 3-5 ปี จะสังเกตจากความยาวของใบหู ซึ่งจะยาวเท่ากัน ก็ถือว่าเหมาะสม ราคา กิโลกรัมละ 50 บาท (ตกเป็นแผ่นใหญ่ๆก็ประมาณ 2,000-3,000บาท)

2.3 อุปกรณ์ในการทำกลองกึ่ง

การทำกลองกึ่งจะต้องอาศัย อุปกรณ์และเครื่องมือที่สำคัญต่างๆ เพื่อช่วยในการทำ และตกแต่งกลอง ให้ถูกต้องตามลักษณะ ของกลอง และเพื่อความสวยงาม และได้สัดส่วน มีการประดิษฐ์อุปกรณ์ต่างๆขึ้นเพื่อความสะดวกในขั้นตอนของการทำกลอง อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ประดิษฐ์ขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีใช้กันมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีการเลือกใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่แตกต่างกันไปตามความถนัด และเทคนิควิธีการทำกลองของแต่ละคน ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

อุปกรณ์ที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง

1. ไม้ซาไซ เป็นวัสดุที่ทำจากไม้ไผ่ ผ่าเป็นซี่ ๆ มีความยาวเท่ากับขนาดของกลอง มีความกว้าง 1-1.5 เซนติเมตร เหลาปลายอีกด้านหนึ่ง ให้แหลม ใช้สำหรับสอดแผ่นหนังหน้ากลอง ในการขึ้นหนังหน้ากลอง ก่อนที่จะใช้หนังร้อยตึงหน้ากลอง

2. ไม้ซี่พรา หรือ ลิ่ม ทำมาจากไม้ไผ่ ผ่าเป็นซี่ ความยาวประมาณ 10 เซนติเมตร ปลายด้านหนึ่ง จะตัดให้เหลื่อมตรงกับข้อไม้ไผ่พอดี จะมีความแข็งแรงเป็นพิเศษ เหลาให้มีลักษณะแบนเล็กน้อย และเรียวไปอีกด้านหนึ่ง ประโยชน์ในการขันชะเนาะหนังร้อยก็เพื่อตึงหน้ากลองทั้ง 2 ด้าน

3. ไม้เลี่ยม ทำจากไม้ประดู่หรือไม้เนื้อแข็งชนิดอื่นก็ได้ ยาวประมาณ 50 เซนติเมตร มีลักษณะคล้ายค้อนตี ปลายด้านหนึ่งเรียวใช้สำหรับจับหนังร้อยเพื่อตึงหน้ากลอง จะนิยมทำเป็นคู่ๆ

4. ไม้มือลิง ทำจากไม้เนื้อแข็ง 1 คู่ ยาวประมาณ 50 เซนติเมตร มีลักษณะปลายเรียวทำเป็นขอเกี่ยวด้านหนึ่งใช้เกี่ยวหนังก่อนที่จะใช้ไม้เลี่ยมสอดเข้าไปเพื่อช่วยในการตึงหน้ากลองให้ตึง

5. ไม้กำจัด ทำจากต้นไม้เนื้อแข็ง ยาวประมาณ 2-3 เมตร ด้านโคนเจาะรู ทะลุ 4 รู รูปสี่เหลี่ยม กว้างประมาณ 6 เซนติเมตร ยาว 8 เซนติเมตร แล้วใช้ไม้เนื้อแข็ง ยาว 1-2 เมตร สอดเข้าไปเป็นเครื่องหมาย บวก ปลายอีกด้านหนึ่ง เป็นรูปตัวยู สำหรับจับและบิดให้ตึง

อุปกรณ์มาตรฐานทั่วไป

1. เหล็กหลาว ทำด้วยเหล็ก ปลายเรียวแหลม สำหรับเปิดรูแผ่นหนังหน้ากลอง ซึ่งเรานิยมเรียกว่า ฐูปักโก เพื่อจะได้สอดหนังหรือเชือกร้อยได้สะดวก
2. คีมปากนกเค้า ใช้สำหรับคีบหนังวัดให้ตึง
3. เหล็กแหลม รมไฟให้แดง แล้วใช้เจาะตัวกลอง เพื่อให้ง่ายในการชุดเจาะตัวกลอง
4. เสียม หรือเหล็กที่ดีเป็นลักษณะแบนๆ คล้ายเสียมสำหรับชุดเจาะตัวกลอง
5. สิว ใช้ชุดเจาะตัวกลอง และเจาะรูแผ่นหนังหน้ากลอง
6. ขวาน ใช้ถากตกแต่งตัวกลองให้เข้ารูปทรง
7. เลื่อยใหญ่ ใช้ตัดต้นไม้ เพื่อนำมาทำตัวกลอง
8. กบไสไม้ มีด มีดปลายแหลม ใช้เก็บรายละเอียดต่างๆในการทำกลอง
9. ค้อน ใช้ตอกและทุบขอบหนัง ตกแต่งหนังหน้ากลองให้ได้รูปทรงที่ต้องการ
10. มีด ใช้ช่วยในการตัดหนังหน้ากลอง
11. กาดม่น้ำ ใช้ใส่น้ำที่ต้องใช้ระหว่างทำกลอง
12. ปากกาเมจิก ใช้วาดเส้นบนหนังหน้ากลองแล้วตัดตามเส้นที่วาด
13. ตลับเมตร ใช้วัดขนาดต่างๆของกลอง
14. กระดาษทราย ใช้สำหรับขัดกลองทั้งภายในและภายนอก ก่อนการทาแลคเกอร์
15. แลคเกอร์ ใช้สำหรับทากลองให้เงา ดูสวยงาม และช่วยรักษาเนื้อไม้
16. สีย้อมไม้ ใช้สำหรับทาภายนอกโดยส่วนใหญ่

2.4 ขั้นตอนการทำกลองกิ่ง

การทำกลองนั้นส่วนมากนิยมทำด้วยมือโดยชาวบ้านมากกว่าการทำในระบบอุตสาหกรรม การทำกลองแต่ละชนิดจะต้องเน้นในเรื่องของคุณลักษณะต่างๆของกลองนั้น ไม่ว่าจะเป็นรูปทรง เสียง และเอกลักษณ์ต่างๆ ส่วนกลองกิ่งนั้นจะมีลักษณะปากกว้าง ก้นแคบ เวลาตีเสียงที่ดังจะมีเสียงดังกังวาน ดังนั้นการทำกลองกิ่งจึงมีขั้นตอนการทำดังนี้

1. **การทำตัวกลอง** เริ่มจากการเลือกต้นไม้ที่มีขนาดพอเหมาะ คือขนาดหนึ่งคนโอบ หรือมีขนาดเส้นรอบวง 100-150 เซนติเมตร ใช้เลื่อยใหญ่ตัดต้นไม้ออกและเลือกตัดเป็นท่อนยาวประมาณ 90 เซนติเมตร จากนั้นนำท่อนไม้นี้มาหาจุดศูนย์กลางและลากวงกลมขนาดตามต้องการทั้งหน้ากลอง และก้นกลอง แล้วจึงใช้เครื่องมือเหล็ก เช่น ขวาน มีด ถากเปลือกไม้ให้เป็น 8 เหลี่ยมเท่าๆกัน และถากให้เป็น 16 เหลี่ยม แล้วถากลบเหลี่ยมให้กลมทั้งหมด จากนั้นจะทำการชุดเอาเนื้อไม้ออก เพื่อทำให้กลอง โดยใช้ สิว สว่าน เสียมคมๆ หรือเหล็กแหลมเผาไฟให้แดง ในการเจาะภายในตัวกลองจะเจาะไม่ให้ทะลุ ถ้าหากเจาะทะลุจะใช้ส่วนอื่น (น้ำมันยาง) อุดไว้ ขนาดของหน้ากลองเส้นผ่านศูนย์กลาง

ประมาณ 90 เซนติเมตร ก้นกลองจะแคบลง เส้นผ่านศูนย์กลาง 20-30 เซนติเมตร จะเป็นเหล็กปิดอยู่ และส่วนรอบของตัวกลองในช่วงล่างนี้จะมีเหล็กเป็นเส้นพันรอบตัวกลองอยู่ เพื่อใช้เป็นตัวยึดเวลาขึ้นหน้ากลอง ความสูงประมาณ 80-90 เซนติเมตร หน้าประมาณ 5-8 เซนติเมตร จากนั้นก็จะเจาะรูระบายอากาศให้น้ำกลอง เรียกว่ารูแพ กลอง 1 ลูกจะมี 1 รู ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2.5 เซนติเมตร วัดจากหน้ากลองประมาณ 2 ฝ่ามือ (15 เซนติเมตร) ในเรื่องสัดส่วนและขนาดนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมความต้องการของบุคลากรแต่ละหมู่บ้าน หรือขึ้นอยู่กับทางเลือกต้นไม้ แต่ประการที่สำคัญที่สุดในการชุดแต่งตัวกลองจะต้องให้ช่างที่มีความชำนาญ เพราะจะเป็นวิธีเลือกหาเสียงของกลองได้อีกวิธีหนึ่ง

2. การเตรียมหนังหน้ากลอง หนังหน้ากลองที่ใช้ทำ กลองกิ่งจะนิยมใช้หนังควาย เนื่องจากมีขนาดใหญ่และมีความทนทาน เมื่อได้หนังแล้วกางออกให้เป็นแผ่น หรือกางแผ่ตั้งกับกรอบไม้ที่ดีเป็นรูป 4 เหลี่ยม (โฮง-ไม้) ผึงแดดให้แห้ง ใช้เวลา ประมาณ 3-5 วัน แล้วนำไปแช่น้ำ 1 คืน ผึงแดดอีก 1 วัน บริเวณที่จะตัดเป็นหน้ากลอง ควรเลือกแผ่นหนังบริเวณสันหลังหรือส่วนสะโพก และส่วนโคนขาหน้า แต่ถ้าควายมีขนมาก ต้องใช้ตัวไม้ไผ่คมๆ ชูตออก

3. การขึ้นหนังหน้ากลอง หลังจากที่ได้ทำการเตรียมตัวกลองและหนังหน้ากลองเรียบร้อยแล้วก็จะทำการขึ้นหนังหน้ากลอง ช่างทำกลองจะต้องระมัดระวังมากในขั้นตอนนี้ เพราะถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญ การหาวิธีประกอบตัวกลองให้ดีที่สุด อาจแบ่งได้ 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนขึ้นหนังหน้ากลอง นำหนังควายมาตัดให้ได้ขนาดที่เหมาะสมกับตัวกลองโดยคว่ำตัวกลองที่แผ่นหนัง แล้วขีดเส้นรอบวงหน้ากลอง จากนั้นทำการตกแต่งขอบและทำ ความสะอาดให้เรียบร้อย เมื่อได้หนังที่มีขนาดตามต้องการแล้วก็จะทำการ เจาะรูโดยใช้ส่วเจาะ เป็นระยะเท่าๆกัน โดยรอบ แผ่นหนังก้นกลอง ประมาณ 28-30 รู เมื่อร้อยเชือกยึดกับหนังเสร็จแล้ว ช่างกลองจะนำลงไปแช่น้ำให้อ่อนตัวจึงนำมาแต่งส่วนที่เป็นขอบกลอง

2. ระยะขึ้นหนังหน้ากลอง ทำได้โดยนำหนังกลองวางคว่ำที่ปากกลอง ใช้ไม้ขาไซสอดเข้าที่รูหูกโก ซึ่งเป็นรูที่เจาะรอบๆแผ่นหนังกลองในแนวตั้งรอบตัวกลองจนครบทุกรู ใช้หนังร้อยสอดไปตามแนวไม้ขาไซ เพื่อคล้องที่หูกกลองโยงจากหน้ากลองไปยังเหล็กที่อยู่ส่วนล่างของกลองขึ้นลงในลักษณะฟันปลา แล้วดึงให้ตึง จากนั้นถอดไม้ขาไซออก การดึงหนังชักให้ตึงนั้นต้องใช้ไม้กางัด ใช้ด้านที่เป็นปากกาสอดหนังชัก และออกแรงหมุนบิดเส้นหนังให้ตึงตลอดตัวกลอง หากหน้ากลองยังไม่ตึงจะใช้ไม้ซี่พร้าวที่เป็นลิ่มสอดระหว่างเส้นหนังชัก แล้วบิดหมุนซึ่งคล้ายกับวิธีการขันชะเนาะ หนังหน้ากลองก็จะตึง

3. ระยะหลังจากขึ้นหนังหน้ากลอง จะเป็นการแต่งเสียงกลองให้ดังก้องกังวาลที่สุด แต่ก็ต้องระวังหนังกลองฉีกขาดด้วย จะใช้ไม้เล็กลงและไม้มือลิงเป็นอุปกรณ์ช่วยจัดเส้นหนังร้อยเพื่อหมุนไม้ซี่พร้าวบิดหนังร้อย ทำให้หน้ากลองตึงอีกครั้ง

4. การตกแต่งกลอง เมื่อกลองเสร็จสมบูรณ์แล้ว อาจจะมีการตั้งชื่อกลองเพื่อให้เป็นสิริมงคล โดยอาจจะใช้ชื่อตามชื่อคณะแข่งขัน ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ชื่อตามชื่อวัดนั้นๆ เช่น หลวงพ่อผ้าขาว อุตะโม ฟ้าม้งหลวง ฟ้าม้งกินผี เป็นต้น และก่อนจะนำเข้าทำการแข่งขันก็จะมี การตกแต่งกลองอย่างสวยงาม โดยการนำดอกไม้ประดิษฐ์หรือผ้าลายสวยงามมาประดับตกแต่ง เป็นการเพิ่มสีสันในการแข่งขัน

5. การเก็บรักษากลอง หลังจากคณะกลองกึ่งเสร็จจากการแข่งขันแล้ว ก็ตรวจสอบดูสภาพกลองคณะของตนเอง เพื่อดูว่ากลอง หนังกลอง และหนังร้อยอยู่ในสภาพปกติดีหรือไม่ หากเป็นปกติก็จะช่วยกันร้อยและถอดหนังกลอง หนังร้อย ออกจากตัวกลองเพื่อเก็บรักษาโดยแยกเก็บส่วนๆ เช่น

1. การเก็บรักษาตัวกลอง หลังจากถอดแผ่นหนังกลองทั้งสองด้านและหนังร้อยออกจากตัวกลองแล้ว จะใช้ผ้าเช็ดสิ่งสกปรกต่างๆที่ตัวกลอง จากนั้นใช้ผ้าที่สะอาดชุบน้ำมันหมูทาให้ทั่วกลองด้านนอกทั้งสองใบ วัตถุประสงค์เพื่อเป็นการป้องกันตัวมอดหรือแมลงต่างๆ มากัดไซ และเพื่อให้เกิดความเป็นมันเมื่อดูแล้วจะให้ความรู้สึกที่สวยงาม สถานที่เก็บรักษานั้นชาวบ้า นจะเก็บไว้ในที่ปลอดภัยตามความเหมาะสม เช่น ใต้ถุนบ้าน ใต้ในหิ้งโงงหรือหิ้งอื่นๆซึ่งหลีกเลี่ยงจากการถูกแสงแดดและน้ำเป็นหลัก

2. การเก็บรักษาหนังกลอง เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะต้องดูและเป็นอย่างดี คือวิธีการใช้เชือกร้อยแผ่นหน้ากลองเป็นแผ่นๆ แขนงไว้ในหิ้งโงงหรือใต้ถุนบ้านเป็นวิธีการหลีกเลี่ยงจากสัตว์ที่เป็นอันตรายต่อแผ่นหนัง ได้แก่ หนู แมว สุนัข ซึ่งอาจจะมากัดแทะทำให้แผ่นหนังขาดได้ และนอกจากนี้จะต้องเก็บรักษาโดยหลีกเลี่ยงจากแสงแดดและน้ำ

3. การเก็บรักษาหนังร้อย ห นัซชัก หรือหนังริ้ว จะทำให้ลักษณะม้วนเส้นหนังให้เป็นวงกลม เส้นผ่าศูนย์กลางโดยประมาณ 20-25 เซนติเมตร การเก็บรักษาจะเก็บรวมแผ่นกับแผ่นหนังกลอง โดยใช้วิธีเดียวกันก็ได้

3. ศึกษาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสึงกลองกึ่ง

ปัจจุบันวัฒนธรรมของมนุษย์มีกา รพัฒนาทางด้านวัตถุอย่างเห็นได้ชัด โดยมีปัจจัยหลายอย่างคอยเป็นตัวผลักดัน และคอยกระตุ้น ซึ่งวัฒนธรรมของมนุษย์ จะแตกต่างกันและ มีความหลากหลาย ซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางสังคมของแต่ละท้องที่ ดังนั้น วัฒนธรรม คือ การเรียนรู้ในสังคม เพื่อความอยู่ รอด เป็นหนทางการดำเนินชีวิตในทางอันมีแสงสว่าง ย่อมมีศาสนา ความเชื่อ และการเมืองการปกครอง รวมอยู่ด้วยกัน ความเชื่อเกี่ยวกับการทำกลอง กึ่งนั้น จะต้องมื พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1 การไหว้ครู

การไหว้ครู เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของไทย ที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ แสดงถึงความกตัญญูต่อบุคคลที่มีต่อครู ระลึกถึงบุญคุณของครู คนไทยเป็นผู้รู้คุณคนจึงมีพิธีไหว้ครูมาช้านานแล้ว การเสีงกลองกิ่งซึ่งเป็นศิลปวิทยาแขนงหนึ่ง จึงอยู่ในกรอบประเพณีดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ต้องมีพิธีไหว้ครูก่อนทำการแข่งขัน เครื่องสักการะที่ ศิษย์จะต้องทำมามอบแก่ครูในวันไหว้ครู ได้แก่ พาน ดอกไม้ กล้วยเทียน ดอกไม้ในพานที่ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของการไหว้ครู คือ มะเขือ กล้วยแพรง ดอกเข็ม รวมทั้งข้าวตอก ซึ่งดอกไม้แต่ละชนิดและหัวตอก จะมีความหมายที่ต่างกัน ก่อนทำการแข่งขันการเสีงกลองกิ่งนั้นจะต้องมีการไหว้ครู เพราะถือเป็นการให้พรและให้กำลังใจแก่ผู้เข้าแข่งขัน

3.2 การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

พิธีบวงสรวง คือ พิธีบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เทพยดา ภูตผี วิญญาณ ด้วยเครื่องสักการะประกอบด้วยดอกไม้ กล้วยเทียน และเครื่องสังเวย พิธีบวงสรวง หรือ การบวงสรวง ถือเป็ นประเพณีโบราณ เพื่อยอมรบนับถือและคารวะท่านพระภูมิเจ้าที่ในสถานที่บวงสรวงนั้น ๆ และเป็นการสวดอาราธนาบารมีพระพุทธานุภาพ พระธรรมานุภาพ พระสังฆานุภาพ และเทพพรหมเทวา รวมถึงท่านท้าวจตุมาราชทั้ง ๔ ผู้เป็นใหญ่ในทิศทั่วทั้ง ๔ ลงมาประทับ ณ สถานที่นั้น จุดประสงค์ข องการบวงสรวงมีมากมายหลายข้อ แล้วแต่จุดประสงค์ของแต่ละบุคคล ที่ทำการบวงสรวงเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการตั้งจิตอธิษฐานอัญเชิญพระรัตนตรัย พระพรหม เทวา ถ้าเป็นศาสนาพราหมณ์ก็จะบูชาพระพรหม เทวอารักษ์ ถ้าเป็นชาวพุทธก็อัญเชิญพระรัตนตรัย พระพรหม เทวา คือ องค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระโฬิสต์ว์เจ้า พระอริยสาวกทุกๆ พระองค์ พระคุณบิดามารดาเป็นต้น

3.3 โอกาสในการเสีงกลอง

ในสมัยก่อนกลองกิ่งถือว่าเป็นของคู่บ้านคู่เมือง ใช้ดีเป็นสัญญาณในการบอกเหตุ หรือบอกเวลา ชาวบ้านในสมัยนั้นจะเก็บรักษากลองไว้ที่ วัดประจำหมู่บ้าน แต่ปัจจุบันจะพบการเสีงกลองกิ่งได้ตามงานบุญงานประเพณีที่สำคัญต่างๆ เช่น งานบุญบั้งไฟเดือน 6 งานบุญเข้าพรรษาเดือน 8 และออกพรรษาเดือน 11 งานบุญผะเหวด งานประจำปีทุ่งศรีเมือง หรือพิธีเปิดงานต่างๆ โดยจะมีการจัดแข่งขันการเสีงกลองกิ่งขึ้น มีคณะกลองกิ่งของหมู่บ้านในจังหวัดต่างๆเข้าร่วมการแข่งขัน ซึ่งพบว่ายังมีผู้สนใจและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีการเสีงกลองกิ่งนี้ไว้อยู่หลายพื้นที่ในภาคอีสาน เช่น จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดสกลนคร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดอุดรธานี เป็นต้น

4. ศึกษาขั้นตอนและวิธีการเสึงกลอง

4.1 การเสึงกลองกิ่ง

เนื่องจากกลองกิ่ง เป็นกลองที่จัดทำขึ้นมาเพื่อตีระโคมให้เกิดเสียงดังเป็นสำคัญ ต่อมาเมื่อผู้คิดให้นำมาประชันหาความเด่นว่ากลองคู่ใดจะมีเสียงดังกว่ากลองอื่นๆ จนกระทั่งเกิดการแข่งขัน เอาแพ้เอาชนะกันเพื่อให้ได้มาซึ่งชื่อเสียงของวัดและหมู่บ้านที่เป็นเจ้าของการตีกลองที่เป็นการแข่งขัน จึงจำเป็นต้องอาศัยกติกา หรือหลักเกณฑ์ในการแข่งขันเพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมขึ้น

การเสึงกลองกิ่ง คือ การตีกลองแข่งขัน วัดด้วยความแรง (ดัง) ของเสียง ในการวัดความดังของเสียง ภูมิปัญญาชาวบ้านดั้งเดิม ใช้ภาชนะประเภทกระดางดินปากบานหรือกะละมังดินเผาใส่น้ำให้เต็มตั้งไว้ด้านหน้ากลองที่กำลังตีอยู่ หากน้ำในภาชนะของฝ่ายใดกระเพื่อมออกมามากกว่าถือว่าชนะ แต่ปัจจุบันใช้เครื่องวัดความดังของเสียงเป็นเครื่องวัด ซึ่งค่อนข้างจะเป็นมาตรฐานมากกว่าสมัยก่อน

4.2 การจัดลำดับคู่แข่ง

การจัดลำดับคู่แข่งชั้น หรือ การประกบคู่ คือ การเลือกหาคู่ที่เหมาะสมเข้าแข่งขันกัน จำเป็นต้องมีการกำหนดกติกา เหมือนกับการเล่นกีฬาประเภทอื่นๆ คือ

1. กรรมการจะต้องประกบคู่ (เปรียบคู่) เหมือนกับเปรียบมวย โดยยึดเอาขนาดของกลองเป็นเกณฑ์ บางหมู่บ้านที่มีความพิถีพิถัน ก็ต้องดูอายุผู้ตีด้วย เพราะถ้าใช้คนแก่มาตีแข่งขันกับคนหนุ่ม ก็สู้คนหนุ่มไม่ได้ บางหมู่บ้านนั้นก็แค่เทียบขนาด ขอให้ได้แข่งขันเหมือนนักมวยไม่เกี่ยงน้ำหนัก ในบางครั้งกฎเกณฑ์นี้จึงไม่เป็นกฎระเบียบที่ตายตัวนัก

2. การกำหนดไม้ตี ตามปกติการแข่งขันกลองเสึง จะแข่งขันกันทีละ 2 คนละ แต่ละคนละจะใช้ทีละ 2 ลูก ใช้ไม้ตีลูกละไม้ กำหนดผู้ตีคนละ 5 คน ซึ่งเรียงตามลำดับการตีว่า ผู้ตีไม้ 1 ผู้ตีไม้ 2 ผู้ตีไม้ 3 ผู้ตีไม้ 4 ผู้ตีไม้ 5

ในกรณีที่มีคณะกลองกิ่งเข้าสมัครแข่งขันจำนวนมาก กรรมการมักจะใช้วิธีจับฉลากแบ่งสายให้เท่ากัน ทำการประกบคู่ให้เสร็จ และกำหนดวันเวลาแข่งขันให้ทราบเพื่อให้ผู้แข่งได้เตรียมความพร้อม หลังจากประกบคู่ได้แล้ว ผู้เข้าแข่งขันจะต้องรับทราบเกี่ยวกับระเบียบการแข่งขันด้วย

4.3 นักดนตรีผู้เข้าแข่งขัน

นักดนตรีผู้เข้าแข่งขันส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นๆ หรืออาจจะเป็นคนเดียวกับช่างทำกลอง ซึ่งจะต้องเป็นเพศชายที่มีร่างกายแข็งแรง เพราะในการแข่งขันการเสึงกลองกิ่งนั้นจะเน้นในเรื่องของความแรงและดังของเสียงกลองเป็นหลัก ส่วนลีลาท่าทางในการตีก็จะเป็นหัวข้อรองลงมา ในการตัดสินการแข่งขัน ไม่มีการกำหนดอายุของผู้เข้าแข่งขัน ถ้ายังมีแรงดีก็สามารถเข้าแข่งขันได้

ผู้เข้าแข่งขันส่วนใหญ่จะไม่ได้หวังในเรื่องรางวัลตอบแทน แต่ต้องการสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนของตนมากกว่า และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลอง ไม่ว่าจะเป็นผู้เข้าแข่งขันหรือช่างทำกลอง คณะหรือชาวบ้านคนอื่น ๆ นั้นส่วนใหญ่จะเข้ามาทำกิจกรรมการเล็งกลองนี้ด้วยใจ เป็นการสืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น บุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีอุปนิสัยโอบอ้อมอารี มีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีจิตใจดี มีอารมณ์สุนทรี

การแต่งกายของผู้เข้าแข่งขัน

ในการเข้าแข่งขันการเล็งกลองกึ่งนั้น ชาวบ้านจะสวมเสื้อผ้าพื้นเมืองหรือท้องถิ่น เช่น เสื้อม่อฮ่อม หรือ เสื้อผ้าไหม นุ่งผ้าโสร่ง และผ้าขาวม้าคาดเอว ซึ่งเป็นชุดพื้นเมืองของชาวอีสาน มาใช้เป็นชุดของคณะเล็งกลองกึ่ง และจะมีผ้าคาดหัวเป็นผ้าพื้นเมืองเช่นกัน

4.4 การแข่งขัน

การแข่งขันการเล็งกลองกึ่ง จะ เริ่มต้นด้วยการจับสลากว่าคณะ กลองกึ่ง ใดจะต้องเป็นคู่แข่งกันเหมือนจัดทีมมวยหรือแข่งกีฬาประเภททีม คู่แข่งจะนำกลองมาตั้งในแถวเดียวกัน (แถวหน้ากระดาน) ห่างกันประมาณ 1.5 เมตร คณะละ 2 ลูก หันด้านที่เจาะรูออก มาด้านหน้า ผู้ที่ได้ตีก่อนจะตีคนเดียว 2 ไม้ ตีบนกลอง 2 ลูก กรรมการเป่านกหวีด เปิด - ปิด ให้ตี กรรมการจะวัดความแรงของเสียงบันทึกไว้ ต่อไปให้คู่แข่งตีจับเวลาเช่นเดียวกัน ต่อจากนั้น คณะคู่แข่ง 2 คู่จะเรียงกันและตีของแต่ละฝ่ายตามสัญญาณ โดยตีไม่พร้อมกันเหมือนตี คนเดียวตอนนี้ไม่ได้วัดเสียงแต่วัดความสามัคคีที่คณะแสดงประกอบเท่านั้น

ขั้นตอนต่อไปจะมีการสลับเปลี่ยนที่ตั้งกลองของทั้งสองฝ่าย จะเริ่มตีจับเวลาเช่นเดียวกัน นำผลคะแนนทั้ง 2 ครั้งมารวมกัน ฝ่ายที่ได้ความดังมากกว่าจะชนะ และจะมีตีเป็นทีมส่งท้ายอีกครั้งก่อนจะประกาศผล เมื่อได้ผู้ชนะในรอบแรก ก็จัดแบ่งในรอบ 2 ต่อไปจนได้ผู้ชนะเลิศ รองชนะเลิศตามลำดับ

คณะกรรมการ

การตั้งคณะกรรมการเพื่อให้ทำหน้าที่ ในการตัดสินการแข่งขัน การเล็งกลองกึ่ง นั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะถือว่าเป็นบันไดขั้นสุดท้าย เป็นเครื่องชี้ขาด และให้ความเที่ยงธรรมแก่ผู้เข้าแข่งขัน ในการจัดตั้งคณะกรรมการจะใช้คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นกรรมการต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมซึ่งจะทำให้หลักเกณฑ์การปฏิบัติจากมติของคณะกรรมการโดยส่วนรวมในการตัดสิน ซึ่งในเรื่องนี้ยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่ตายตัว ในการแข่งขันแต่ละงานอาจปรับเปลี่ยนได้

บุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการการตัดสินการแข่งขันนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนต่อเสียงกลองเป็นพิเศษ ขณะเดียวกันต้องมีความชำนาญในการฟังเสียงกลองและมีความรอบรู้ในเรื่องกลองเสียงเป็นอย่างดี เพราะหากการตัดสินไม่ตรงกับความรู้สึก หรือการได้ยินของชาวบ้านก็จะไม่ได้รับความเชื่อถือ หรืออาจจะถูกชาวบ้านให้หรือขว้างปาเอา ในอดีตเคยมีเรื่องเล่าว่าผู้ที่เป็นกรรมการตัดสินบางรายถึงกับต้องปีนต้นไม้ขึ้นไปฟังเสียงกลองเพื่อให้แน่ใจว่าฝ่ายใดจะเป็นฝ่ายชนะ จำนวนกรรมการจะเป็นเลขคี่ เช่น 3 คน หรือ 5 คน

การแข่งขันการแข่งกลองกึ่งที่ วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี มีการกำหนดการให้คะแนนแต่ละหัวข้ออย่างชัดเจน โดยจะกำหนดคะแนนในแต่ละหัวข้อเป็นเท่าไรขึ้นอยู่กับความสำคัญของหัวข้อนั้นๆ เช่น คะแนนการแต่งกายของผู้เข้าแข่งขัน คะแนนของเสียงกลองที่ดัง คะแนนลีลาการแข่งกลอง เป็นต้น โดยกรรมการจะมีการพิจารณาลงมติกันก่อนทำการแข่งขัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน เมื่อทำการแข่งขันครบทุกคณะแล้ว ก็จะนำคะแนนของกรรมการแต่ละคนมารวมกัน ซึ่งก็ถือว่าเป็นการตัดสินที่มีความชัดเจนมากขึ้นในปัจจุบัน

ระเบียบการแข่งขัน

ปัจจุบันการตัดสินกลองกึ่งมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการตกลงของคณะกรรมการเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่นในสมัยโบราณ บางแห่งใช้การจุดเทียนตั้งไว้ให้ผู้ตีกลองแต่ละฝ่ายไหม้ ถ้าฝ่ายใดสามารถตีกลองจนความ สั่นสะเทือนของเสียงทำให้เทียนดับได้ก็ถือว่า ชนะ ระเบียบการแข่งขันกลองเสียง มีดังนี้

1. การแต่งกาย ผู้ตีกลองจะต้องกายในรูปแบบที่เน้นถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวอีสานเป็นหลัก เช่น ใส่เสื้อหม้อฮ่อม นุ่งโจง
2. การกำหนดกลอง กลองที่จะนำมาแข่งขัน หลังจากประกอบคู่แล้วเมื่อถึงเวลาแข่งห้ามเปลี่ยนเอากลองลูกอื่นมาตีแทน
3. การกำหนดผู้ตี ก่อนแข่งผู้เข้าแข่งขันทุกคนต้องเข้ารายงานตัวก่อน 1 ชั่วโมง มิฉะนั้นจะถูกปรับแพ้
4. ไม้ตีกลอง สามารถใช้ได้เพียง 1 คู่ หากไม้หลุดมือ จะถูกหักคะแนน เราเรียกว่า หมัดหนทางสู้ (แพ้ฟาล์ว)
5. กำหนดเวลา เมื่อถึงเวลาจะทำการแข่งขันผู้ตีทั้ง 5 คน จะอยู่ในบริเวณแข่งขัน ต้องเรียงคนตามที่กรรมการเรียก หากสลับตัวผู้ตีโดยเด็ดขาด
6. วิธีตีแข่งขัน ผู้แข่งจะคู่สัญญา ณ เชี่ยวพัดไปมาอยู่แสดงว่าเริ่มตี และหากหยุดตี กรรมการจะยกธงขึ้น

7. การตัดสิน จะยึดเอาหลักความดังของเสียงเป็นเกณฑ์ หากฝ่ายใดชนะ กรรมการจะให้ 1 คะแนน แต่ถ้าแพ้ก็จะให้ 0 คะแนน

8. การปรับให้แพ้ มีหลายกรณีตามข้อ 1,2,3

9. เหตุสุดวิสัย ถ้าขณะแข่งขันหน้ากลองกับฉิ่งขาดแสดงว่าผู้นั้นเป็นผู้แพ้

10. ผลการตัดสิน หากกรรมการทั้ง 5 ตัดสินแล้วจะเป็นผลทันทีไม่มีการประท้วงทั้งสิ้น

4.5 วิธีการตี

การเล็งกลองกิ่ง นอกจากจะ นิยมแข่งขันเป็นการกีฬาหรือในการแห่งานบุญตามเทศกาล ทางศาสนาแล้ว ยังได้นำมาตีเพื่อประกอบจังหวะฟ้อนต่างๆ เช่น ฟ้อนภูไทยสกลนคร ซึ่งจังหวะกลอง จะช้าสง่างาม สอดคล้องกับการฟ้อนรำ และผู้ฟ้อนรำยังสามารถนับจังหวะกลองได้ขณะที่นักดนตรีตีจังหวะ พื้นฐานนั้น หรืออาจตีจังหวะสอดแทรกได้หลายแบบทำให้เกิดเสียงกลองเป็น จังหวะ ย่อยๆ ขึ้น พร้อมกันนั้นก็อาจแสดงท่าทางประกอบ การตีกลองไปด้วย หรือเรียกอีกอย่างว่า ลายกลอง ท่าทางต่างๆนี้จะมีชื่อเรียกกัน เช่น

1. **ท่าเสือลากหาง** ผู้ตีกลองจะส่งแขนทั้งสองไปด้านหลังขณะที่เอี้ยวตัวพร้อมกับตีไปที่ หน้ากลองพร้อมกัน

2. **ท่าไม้ลอดขา** ในขณะที่ตีกลองอาจพลิกแพลงยกแข้งยกขาข้างหนึ่งขึ้นและส่งไม้ตี กระแทกกันในจังหวะว่าง

3. **ท่าไก่เลียบครก** ผู้แสดงจะหมุนตัวรอบกลองแต่ในขณะเดียวกันก็ต้องตีให้ถูกหน้า กลองลูกใดลูกหนึ่ง นับว่าเป็นท่าแสดงยากที่ต้องใช้ความชำนาญ

4. **ท่ากาเดินก้อน** เป็นท่าเลียนแบบการกระโดดจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ผู้แสดงลาย กลองจะแยกกลองสองลูกออกจากกันขณะที่ข้ามกลองลูกหนึ่ง ในท่ากระโดดมือก็จะต้องตีกลองทั้ง สองลูกพร้อมกัน

5. **ท่ากวางเหลี่ยมเหล้า** ผู้แสดงจะยืนไม้ลักษณะไขว่กันไปข้างหน้า พร้อมกับหันหน้า ไปตามทิศทางของไม้ในท่ากวางระว่างมืออย่างออกจากป่าละเมาะที่อาศัย

6. **ท่านกเขากะพือปีก** ผู้เล่นลายกลองจะย่อตัวในท่านั่งตีกลองในจังหวะแทรกให้มี เสียงดังแตกต่างจากตีหน้ากลอง

7. **ท่าเคาะหลังงูสิง** ผู้แสดงลายกลองจะใช้ไม้เคาะที่ตัวกลอง ในจังหวะแทรกให้มีเสียง ดังแตกต่างจากตีหน้ากลอง

8. **ท่าลิงไขว่หลัง** ในท่านั่งผู้ตีกลองจะส่งไม้ไปข้างหลังตีกระแทกกันให้มีเสียงดัง ในจังหวะ ที่ต่อจากจังหวะพื้นที่ยืนหน้ากลอง

อุปกรณ์ในการตีกลอง

1. ไม้ตีกลอง ทำจากไม้เค็ง ซึ่งจะเหนียวเป็นพิเศษ ไม่หักง่าย จะเหลาให้กลมขนาดปลายนิ้วก้อย ยาวประมาณ 1 ศอก ที่ด้ามถือจะพันด้วยผ้าประมาณ 2-3 รอบ เพื่อไม่ให้เจ็บมือ หลุดมือ และจะทำให้กระชับมือยิ่งขึ้น ในขณะตีแข่งขัน ช่างจะทำให้หลายๆคู่ แต่ระหว่างแข่งขันนั้นจะใช้เพียงคนละ 1 คู่เท่านั้น ไม้จะมีทั้งแบบเป็นไม้และเหล็ก ส่วนหัวไม้ก็มีทั้งเป็น ulyang และตะกั่ว ราคาคู่ละประมาณ 100 บาท

2. ขาหยั่ง เรียกอีกอย่างว่า ขาดั่ง หรือไม้ขาดั่ง ทำจากไม้เนื้อแข็ง เส้นผ่าศูนย์กลาง 6 เซนติเมตร ยาวประมาณ 2 เซนติเมตร ใช้ไม้ 12 ท่อน ตีประกอบลักษณะไขว่กากบาท จัดเป็นที่สำหรับผูกกลอง เพื่อตีแข่งขันสำหรับคู่แข่ง ทั้งสองทีม สำหรับขาหยั่งจะเป็น หน้าที่ยของกรรมการจัดเตรียมไว้ใน การแข่งขัน แต่ปัจจุบันจะไม่ค่อยพบเห็น เนื่องจากพื้นที่การแข่งขันจะเป็นพื้นดิน ผู้แข่งขันก็จะนำกลองวางกับพื้นดินเลย โดยจัดวางให้มั่นคง

อภิปรายผล

การเส็งกลองกิ่ง วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เป็นประเพณีของชุมชนที่มีการสืบทอดอนุรักษ์มาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมของการร่วมสืบสานวัฒนธรรม จากเริ่มต้นการเส็งกลองกิ่งเป็นการตีเป็นสัญญาณบอกเหตุเวลาเกิดเหตุการณ์ผิดปกติ บอกวันเวลา จนพัฒนามาเป็นการแข่งขันใน ชุมชน อำเภอ และจังหวัด ตามลำดับ ชัยชนะและรางวัลเป็นแรงจูงใจในการเข้าแข่งขันเพื่อเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับคณะหรือชุมชนของตน ชาวบ้านจะช่วยกันทำกลองกิ่งและประดิษฐ์เครื่องมือที่ใช้ทำกลองขึ้นโดยอาศัยความรู้และภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ จารุวรรณ ธรรมวัตร (ม.ป.ป.: 119-128) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ดนตรีที่เกิดขึ้นมาจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้านที่นำเอาวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรี ตามภูมิปัญญาของตน เพื่อความบันเทิงและสนองความเชื่อของตน ดนตรีพื้นบ้านดั้งเดิมจะเป็นเพียงการขับร้อง แต่ต่อมาชาวบ้านได้คิดประดิษฐ์เครื่องดนตรีขึ้นใช้บรรเลงประกอบการขับร้องนั้น

จากผลงานวิจัยเรื่อง การเส็งกลองกิ่ง วัดป่าโนนสะอาด ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี พบว่า กลองกิ่งเป็นเครื่องดนตรีประเภทตี มีลักษณะทรงกระบอกที่มีปากกว้างก้นแคบ หน้ากลองทำจากหนังควาย ซึ่ง เป็นหนังที่ค่อนข้างหนาและมีความทนทานเป็นพิเศษ จึงนิยมใช้ไม้ตี เวลาตีจะมีเสียงกังวานดัง กิ่ง กิ่ง จึงเรียกว่ากลองกิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ สำเร็จ คำโสม (2540: 40) ที่ได้กล่าวไว้ว่า กลองเส็ง คือ กลองสองหน้าหรือหน้าเดียวรูปทรงกระบอกขนาดย่อมสูงประมาณเอว ใช้ตีแข่งขันความดัง (เส็งแปลว่าแข่งขัน) เวลาตีแข่งขันตีด้วยไม้ท่อนเล็กเช่นแขนงไม้ไผ่ยาวประมาณ 1 ศอก 2 ท่อน เวลาตีมีเสียงดัง “กิ่ง กิ่ง” จึงเรียกว่ากลองกิ่ง

ปัจจุบันการแข่งขันการเล็งกลองกึ่งนั้นหาได้ยาก ที่พบเห็นตาม งานบุญต่างๆ จะเป็นเพียงการแสดงโชว์ของคนละเล็งกลองกึ่ง ในจังหวัดอุดรธานี พระครูพิพัฒน์วิทยาคมหลวงพ่อเจริญ สุวณฺเฑโธ เจ้าอาวาสวัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เป็นท่านหนึ่งที่ได้พยายามสืบสานอนุรักษ์ ประเพณีการเล็งกลองกึ่งนี้ไว้ ทั้งการทำกลอง การเล็งกลอง ตลอดจนจัดให้มีการแข่งขันหรือการแสดงการเล็งกลองกึ่งขึ้นทุกปี เพื่อให้เป็นประเพณีที่ยังคงอยู่คู่เมืองอุดรธานีหรือภาคอีสานสืบไป

จากการที่ได้ศึกษาการเล็งกลองกึ่งในจังหวัดอุดรธานี คงเป็นประโยชน์สำหรับการเผยแพร่ และศึกษาค้นคว้าพื้นบ้านประเพณี และการอนุรักษ์การเล็งกลองกึ่งของชาวอีสานให้สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ดั่งามของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

จากการศึกษา การเล็งกลองกึ่ง วัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้เกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องของกลองกึ่ง รวมทั้งความรู้อีกมากมายเกี่ยวกับ กลองกึ่ง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ หรือสนใจที่จะทำการวิจัยต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1.1 ควรศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเล็งกลองกึ่ง
- 1.2 ควรศึกษาเครื่องดนตรีประเภทกลองชนิดอื่นๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน
- 1.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรม ประเพณี และเครื่องดนตรีอื่นๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 2.1 สามารถนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการฟื้นฟูการเล็งกลองกึ่งของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านวัฒนธรรม
- 2.2 สามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ปรับปรุงการเล็งกลองกึ่งให้เป็นที่รู้จักและนิยมอย่างกว้างขวาง เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและนำความเจริญมาสู่ชุมชน
- 2.3 สามารถนำผลงานวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูการเล็งกลองกึ่งให้เป็นที่รู้จักทั่วไป

บรรณานุกรม

- จรัญ พรหมอยู่. (2523). *สังคมและวัฒนธรรมไทย(สังคม 102)*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
หน้า 41,73.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2526). *เอกสารประกอบการสอนวิชา ดุริยะ 362 ดนตรีพื้นบ้านอีสาน*. มหาสารคาม:
ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2542). *สังคีตนิยมว่าด้วยดนตรีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
หน้า 32.
- ชนิตร์ ภูภาญจน์. (2544). *แก่นแท้ดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ(1991).
- ณรงค์ สมิทธิธรรม. (2545). *ดนตรีพื้นบ้านเมืองเหนือ*. ลำปาง: สำนักงานศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏ
ลำปาง.
- ทองแถม นาถจำนง. (2535). *มองพัฒนาการของเครื่องดนตรีชาวสยามจากหลักฐานของจีน*.
กรุงเทพฯ: ดนตรีและนาฏศิลป์กับเศรษฐกิจและสังคมชาวสยาม. (หน้า 137) ธนาคารกรุงเทพ.
- ธนรัชต์ อนุกุล. (2543). *กลองสะบัดชัยในสังคมและวัฒนธรรมของชาวเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์
(ดนตรี). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ธีรยุทธ ยวงศรี. (2529). *ศิลปะการขับร้อง, ฟ้อนรำ, ดนตรีล้านนา*. ใน *ดนตรีไทยอุดมศึกษา*. ครั้งที่ 17.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 58-77. เชียงใหม่: ช้างเผือก.
- (2540). *การดนตรี การขับร้อง การฟ้อนล้านนา*. เชียงใหม่: มิ่งเมืองนวัตน์.
- นิรันดร์ ภักดี. (2544). *วงตั้งโนงในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน*. ม.ป.พ.
- บุญเลิศ จันท. (2531). *แคนดนตรีพื้นเมืองอีสาน*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮ้าส์.
- ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. (2546). *การศึกษาแหล่งวัฒนธรรมภูมิปัญญาดนตรีพื้นบ้านอีสานในเขตลุ่มน้ำชี*.
ปริญญาานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2533). *ดนตรีประกอบเสียง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- (2546). *ประวัติดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสิทธิ์ เสียวสิริพงษ์. (2525). *การศึกษาเครื่องดนตรีไทยเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2544).
- ปราโมทย์ เบญจกาญจน์. (2537). *สมบัติอีสานใต้ 6*. พิมพ์ครั้งที่ 6 หน้า 142-143. ม.ป.พ.
- พรทิพย์ ช่างดา. (2529). *วรรณกรรมท้องถิ่น*. ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- พวงผกา ประเสริฐศิลป์. (2541). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเอกสารและตำรา
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
- ไพศาล เป็เลียนข. (2541). *วารสารวัฒนธรรมไทย : คำภา เมืองโคตร สืบต่องานทำกลองแห่งมุกดาหาร*.
ถ่ายเอกสาร.
- ยศ สันติสมบัติ. (2540). *มนุษย์กับวัฒนธรรม* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สมบัติ จำปาเงิน. (2524). *เครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรีสากล*. พิมพ์ครั้งที่ 2. ม.ป.พ.
- สิริชัยชาญ พักจำรูญ. (2546). *ดุริยางคศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สุกิจ พลประถม. (2538). *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. หน้า 29-38. ม.ป.พ.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2524). *วัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทย ใน วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ของคนไทย*
กรุงเทพฯ: พีเอเลิฟวิ่ง.
- สุพรรณิ เหลือบุญชู. (2546). *คีตลักษณ์และการวิเคราะห์ดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้*. *วารสารมหาวิทยาลัย*
มหาสารคาม.
- อภิชาติ ภูระหงษ์. (2540). *สังววง : วัฒนธรรมการสร้างและผลกระทบทางดนตรี*. *วิทยานิพนธ์*
(วัฒนธรรมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- อภิญญา ตันศิริ. (2539). *ร่มไทรทอง : แนะนำเครื่องดนตรีไทยประเภทดี*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- อานนท์ อาภาภิรม. (2525). *สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเอส
พรินติ้งเฮ้าส์. หน้า 90-100.
- อุดม อรุณรัตน์. (2529). *ดุริยางคดนตรีจากพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม. พิมพ์ครั้งที่ 2.

ภาคผนวก ก
ประวัติเจ้าอาวาสและช่างทำกลอง

พระครูพิพัฒน์วิทยาคม (หลวงพ่อเจริญ สุวณฺเฑโธ)
เจ้าอาวาสวัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

ประวัติ

พระครูพิพัฒน์วิทยาคม(หลวงพ่อเจริญ สุวณฺเฑโธ) นามเดิม เจริญ นามสกุล สารักษ์ เกิดเมื่อวันที่ 7 เดือนมิถุนายน พ.ศ.2504 ที่บ้านหนองวัวซอ ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ปัจจุบัน คือตำบลหนองบัวซอ โยมปู่เป็นชาวบ้านหนองไข่นก อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี บิดา ชื่อ นายสงวน สารักษ์ มารดาเป็นชาวบ้านเชียงหวาง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ชื่อนางฮวดโคตรวิท เชื้อสายทางบิดาเป็นชาวอุบลราชธานีโดยกำเนิดเกี่ยวพันเป็นลูกหลานของ หลวงปู่บุญมา ฐิตเปโม วัดสิริสาละวัน บ้านโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน น10 คนเป็นชาย 8 คนหญิง 2 คน หลวงพ่อเป็นคน ที่ 6 เป็นสามเณร ณ วัดบุญญานุสรณ์ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัด อุดรธานี มีพระครูประสิทธิ์คณานุการ อดีตเจ้าคณะอำเภอหนองวัวซอ ธรรมยุต เป็นพระอุปัชฌาย์ ขณะเป็นสามเณรได้สนใจศึกษาหัดอ่านเขียนคัมภีร์ไบเบิ้ลและอักษรธรรมอีสานกับญาติท่าน พุฒ วัดบ้านหนองไหล อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี แล้วญาติท่านพุฒได้แนะนำให้ไปเรียนวิชาอยู่ยงคงกระพันกับพ่อใหญ่จารย์สอน ที่บ้านหนองไหล และได้แตกฉานตัวธรรมกับพ่อใหญ่ดี พูนเพิ่ม (มัน) ผู้เฒ่าที่ปราชญ์ชาวบ้านซึ่งสามารถอ่านเขียนและจารอักษรธรรมอีสานได้ และท่านผู้นี้เป็นฆราวาสที่มีอาคมด้วย จึงได้เรียนอักษรธรรมและอาคมบ้างพอประมาณ ต่อมาจึง

สามารถอ่านเขียนอักษรธรรมล้านนาและอักษรไทยน้อยได้จนแตกฉานและ สามารถจารหนังสือใบลาน ได้ตั้งแต่บรรพชาไม่ถึง 2 พรรษา ความที่ไม่เข้าใจว่าทำไมชาวบ้านจึงนับถือภูตผีปีศาจ จึงศึกษาถึงที่มา ที่ไปจนผ่านไปหลายปีจึงทราบได้ว่าพระพุทเจ้าทรงให้เลิก นับถือสิ่งเหล่านั้นและให้ถือพระรัตนตรัย แทน จึงเริ่มสนใจในวิชาพุทธาคมและเริ่มศึกษาควบคู่ไปกับการศึกษาข้อความใน คัมภีร์ซึ่งต่อมาทำให้ เป็นผู้มีความรอบรู้ในเรื่องพระคัมภีร์อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องพระสูตร เรื่องราวในทางธรรมะ ต่างๆ ตำรายาแผนไทยโบราณ ตำราดวงชะตา ตำราลงอักขระปลุกเสกต่างๆ ซึ่งได้ศึกษาพอประมาณ ต่อมา จึงได้ถวายตัวเป็นศิษย์พระอาจารย์สมพงษ์หรือพระธรรมสังวร วัดพระพุทธบาทบัวบก อำเภอ บ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี เรียนวิชาลงตะกุดโทนและวิชารักษาคณผู้ญ กมนต์ดำทำร้ายเป็นต้น และ อาศัยอยู่กับหลวงปู่โณ พระครูสถิตธรรมรัตน์ วัดเลียบ บ้านโสกแจ อำเภอกุฉินารายณ์ อุดรธานี ได้เรียนวิชา ลงตะกุดหกษัตริย์ และกบตาศาคร และลงตะกุดมหาอุด และวิชาคัดเชิง และลงนะหน้าทอง และ อีกหลายอย่าง ตอนเป็นสามเณรได้ไปกราบหลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล หนองบัวลำภู เป็นต้น เมื่อ อายุ 20 ปีบริบูรณ์ ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดป่าสามัคคีอุบลรัตน์ อำเภอบึงกาฬ จังหวัด หนองคาย โดยมีพระครูสิริธรรมวัฒน์ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูสุนทรนวกิจ วัดอรุณรังสี เป็นพระ กรรมวาจาจารย์ พระครูวินัยกิตติโสภณ เป็นพระอนุสาว นาคารยได้ฉายาว่า “ฐานยุตโต” ในคณะ ธรรมยุตเมื่อ อุปสมบทแล้วได้ไปจำพรรษาอยู่กับพระญาณสิทธิอาจารย์ (หลวงปู่เมตตาหลวง) วัดเทพ พิกษ์ปทุมธาราม อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา หลวงปู่ให้เรียนเอาวิชาเมตตาหลวง ตำราเลข ยันต์ คาถาลงตะกุดโทน แคล้วคลาด ยันต์ตรีนิสิงเห และสอนให้บริกรรมธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ นะ มะ พะ ทะ หลายปีต่อมาไปช่วยงานพระราชทานเพลิงศพ หลวงปู่ฝั้น อาจาโร วัดป่าอุดมสมพร อำเภอ พรรณานิคม ได้ไปกราบ หลวงปู่สาม อภิญาโน วัดป่าไทรวิเวก จังหวัดสุรินทร์ และได้มีเพื่อนเป็น หลานหลวงปู่สามและได้เรียนวิชาลงตะกุดมหาอุด และพิธีจัดพุทธาภิเษก จากหลวงปู่ญานันทนุญตา ถาวโร วัดป่าบ้านหนองไหล อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานีเมื่อ หลวงปู่บุญมา สฐิตเปโม วัดสิริ สาลวัน หนองบัวลำภู มรณภาพลง ได้มางานพระราชทานเพลิงศพท่านและได้รับนิมนต์ให้อยู่ต่อ ต่อมา พระครูพุทธศาสนโฆท (ชาลี) เจ้าอาวาสวัดศรีสว่าง (ชื่อวัดในขณะนั้น) ถึงแก่มรณภาพลง จึงได้อยู่ ช่วยงานศพจนแล้วเสร็จ ชาวบ้านจึงอาราธนาให้จำพรรษาที่วัดนั้น และขอให้ช่วยพัฒนาวัดด้วยเพราะ เป็นวัดในอำเภอบ้านเกิด จนกระทั่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต่อมาเปลี่ยนชื่อวัดศรี สว่างเป็น วัดโนนสว่าง และจำพรรษาอยู่จนปัจจุบัน ตั้งแต่มาช่วยพัฒนาอารามแห่งนี้ก็เจริญ รุ่งเรือง ขึ้นตามลำดับ พระครูพิพัฒน์วิทยาคมก็ได้ใช้ สรรพวิชาพุทธาคมที่ได้เล่าเรียนมาตั้งแต่เป็น สามเณร ช่วยสงเคราะห์ชาวบ้านและพุทธศาสนิกชนทั่วไปตามกำลังที่มี ส่วน การสร้างวัดถุ่มงคลและปลุกเสก วัดถุ่มงคลนั้นได้ทำตามตำหรับวิชาฝั่งพื้นน้ำมัน หมิ่น จนทำให้วัดถุ่มงคลเข้มขลังศักดิ์สิทธิ์ควรแก่การ นำไปสักการบูชา

ประวัติช่างทำกลอง

พระเริ่ม ขนฺติวโร

นายเริ่ม ตะตามจันทร์ อยู่บ้านเลขที่ 89 หมู่ 3 ตำบลปะโค อำเภอภูซำ จังหวัดอุดรธานี เกิดวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2500 อายุ 56 ปี เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย มีพี่น้องร่วมกัน 6 คน ผู้หญิง 4 คน ผู้ชาย 2 คน บิดาชื่อ นายจวง ตะตามจันทร์ มารดาชื่อ นางเพียร ตะตามจันทร์ บ้านเกิดอยู่บ้านโพธิ์ ตำบลปะโค อำเภอภูซำ จังหวัดอุดรธานี ย้ายมาบวชที่วัดโนนสว่างอำเภอหนองวัวซอ เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 ชื่อปัจจุบัน คือ พระเริ่ม ขนฺติวโร พระอุปัชฌา พระครูพิทักษ์ ศสรนุกิจ พระกรรมวาจาจารย์ พระครูอุดม สารคุณ พระอนุสาวนาจารย์ พระครูพิพัฒน์วิฑฒนคุณ อุปสมบทเมื่ออายุ 47 ปี วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 เวลา 10.15 น. วัดมหาธาตุ ตำบลมหาธาตุ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี สังกัดวัด วัดโนนสว่าง ตำบลมหาธาตุ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ณ . วันที่ 19 พฤษภาคม คนที่สอนพระเริ่ม ขนฺติวโรทำกลอง คือ หลวงพ่อเจริญ สุวณฺณโต พระเริ่ม ขนฺติวโร ทำกลองมาได้ 9 ปีเศษเพื่อที่จะสืบสานประเพณีวัฒนธรรมของภาคอีสานเพื่อให้ลูกหลานรุ่นหลังได้รู้จัก

นายเลิศ ร้อยโท

นาย เลิศ ร้อยโท อยู่บ้านเลขที่ 231 หมู่ 1 ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เกิดวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2483 อายุ 74 ปี เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย มีพี่น้องร่วมกัน 2 คน หญิง 1 ชาย 1 บิดาชื่อ นายพุทธ ร้อยโท มารดาชื่อ นางสาว ร้อยโท ย้ายมาอำเภอหนองวัวซอ ปี พ.ศ. 2510 เคยบวช เณร 3 ปี เคยบวชพระ 2 ปี คนที่สอนทำกลอง คือ หลวงพ่อเจริญ สุวณฺญุตโต นายเลิศ ร้อยโทได้ทำกลอง มา 4 ปี มีความรู้สึกที่ สนุกสนานเมื่อได้ทำกลองเพื่อสืบสานวัฒนธรรมภาคอีสาน

พระณรงค์ อธิปัญญา

นายณรงค์ พันธุ์โน้ต อยู่ บ้านเลขที่ 83 หมู่ 1 ตำบลจังหาร อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เกิดวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2511 อายุ 45 ปี เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย มีพี่น้องร่วมกัน 5 คน ผู้หญิง 3 คน ผู้ชาย 2 คน บิดาชื่อ นายสงค์ พันธุ์โน้ต มารดาชื่อ นางเพ็ง พันธุ์โน้ต บ้านเกิดอยู่บ้านคางสูง ตำบลจังหาร อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ย้ายมาบวชที่วัดโนนสว่างอำเภอหนองบัวลำภู พ .ศ. 2554 ชื่อ ปัจจุบัน คือ พระณรงค์ อธิปัญญา พระอุปัชฌา พระครูพิทักษ์ ศสวรรณกิจ พระกรรมวาจาอาจารย์ พระครูอุดม สารคุณ พระอนุสาวนาจารย์ พระครูพัฒนวิเทศคุณ อุปสมบทเมื่อ อายุ 40 ปี วันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 เวลา 10.15 น. วัดมหาธาตุ ตำบลมหาธาตุ อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี สังกัดวัด วัดโนนสว่าง ตำบลมหาธาตุ อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี ณ . วันที่ 9 พฤษภาคม คนที่สอนพระณรงค์ อธิปัญญาทำกลอง คือ หลวงพ่อเจริญ สุวฑฺฒโน พระณรงค์ อธิปัญญา ทำกลองมาได้ 2 ปี

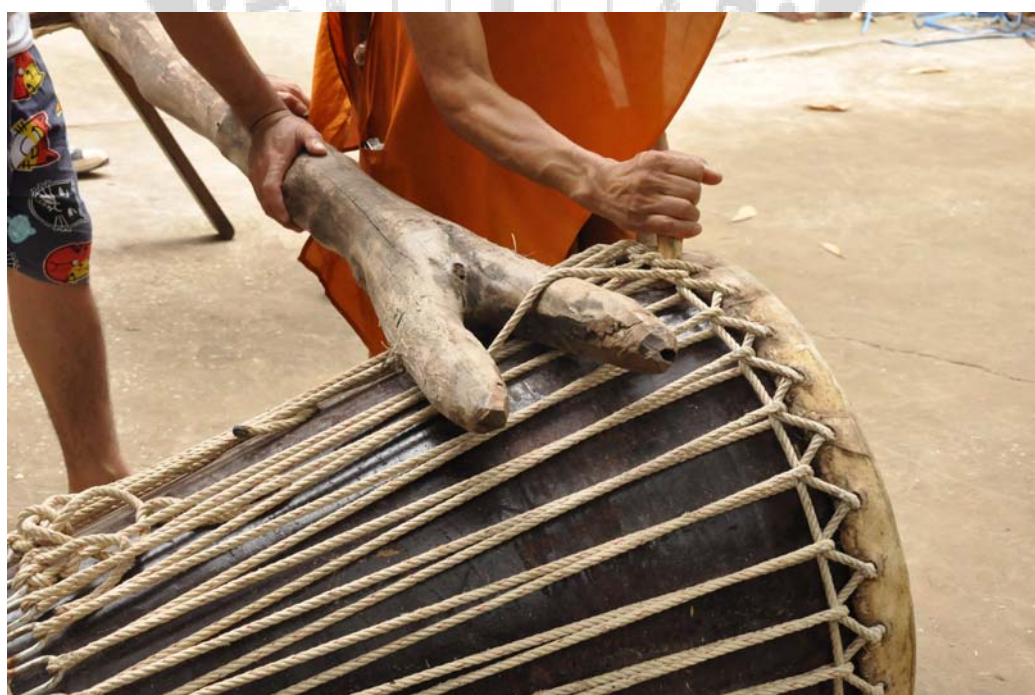
พระคำแผน กิตติบุญโย

นายคำแผน ธรรมรังสี อยู่บ้านเลขที่ 130 หมู่ 1 ตำบลโคกใหญ่ อำเภอท่าลี่ จังหวัด เลย เกิดวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2513 อายุ 44 ปี เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย มีพี่น้องร่วมกัน 3 คน ผู้หญิง 1 คน ผู้ชาย 2 คน บิดาชื่อ นายขุน ธรรมรังสี มารดาชื่อ นางบุญแทน ธรรมรังสี บ้านเกิดอยู่บ้านโคกใหญ่ ตำบลโคกใหญ่ อำเภอท่าลี่ จังหวัด เลย ย้ายมาบวชที่วัดโนนสว่างอำเภอนองวัวซอ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ชื่อปัจจุบัน คือ พระคำแผน กิตติบุญโย พระอุปัชฌา พระครูพิทักษ์ ศสวรณกิจ พระกรรมวาจาจารย์ พระครูอุดม สารคุณ พระอนุสาวนาจารย์ พระครูพัฒนวิทยาคุณ อุปสมบท เมื่อ อายุ 39 ปี วันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2551 เวลา 10.15 น. วัดมหาทนต์ ตำบลมหาทนต์ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี สังกัดวัด วัดโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ณ. วันที่ 19 ธันวาคม คนที่สอนพระคำแผน กิตติบุญโยทำกลอง คือ หลวงพ่อเจริญ สุวณฺฑโต พระคำแผน กิตติบุญโย ทำกลองมาได้ 5 ปี

สัมภาษณ์พระครูพิพัฒนวิฑฒน (หลวงพ่อเจริญ ฐานยุตโต)
เจ้าอาวาสวัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

การใช้ไม้ฆึงหน้ากลอง

การทดสอบตีกลองหน้ากลองกิ่ง

การขนย้ายกลองกิ่งของวัดป่าโนนสว่าง เพื่อให้มาเข้าร่วมแข่งขัน

สัมภาษณ์อาจารย์ชู ผู้ดูแลวัดป่าโนนสว่าง ตำบลหมากหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

บรรยากาศการไหว้ครูของคณะกลองกิ่ง วัดป่าโนนสว่าง ก่อนที่จะเริ่มแข่งขัน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายบัณฑิต อุปชัย
วันเดือนปีเกิด	24 มิถุนายน 2526
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บริษัท อุดรชนะดีวิศวกรรม จำกัด 119/43 หมู่ 5 ถ.อุดร-หนองคาย ต. หมู่ม่น อ.เมือง จ.อุดรธานี
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	พนักงานอาจารย์ สาขาวิชาดนตรีสากล คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี รองกรรมการผู้จัดการ บริษัท อุดรชนะดีวิศวกรรม จำกัด
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2538	จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จากโรงเรียนอุดรคริสเตียนวิทยา จ. อุดรธานี
พ.ศ.2543	จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จากโรงเรียนอุดรพิทยานุกูล จ. อุดรธานี
พ.ศ.2547	จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ (สากล) คณะศิลปกรรม จากมหาวิทยาลัยทักษิณ จ.สงขลา
พ.ศ.2557	จบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา คณะศิลปกรรม จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร